

Castrenianumin
toimitteita

15

PERTTI VIRTARANTA

**Karjalaisia sananlaskuja
ja arvoituksia**

Helsinki
1976

Castrenianumin
toimitteita

15

PERTTI VIRTARANTA

Karjalaisia sananlaskuja ja arvoituksia

Helsinki
1976

Vammalan Kirjapaino Oy Offset 1976

ISBN 951-45-0889-0
ISSN 0355-0141

S i s ä l t ö

Alkusanat	5
Sananlaskuja	9
Vertauksia, sanontoja, köllinimityksiä	87
Arvoituksia	103
Tiedonantajista	127

A l k u s a n a t

Vuodesta 1943 lähtien olen merkinnyt muistiin karjalaisia sananlaskuja ja arvoituksia monilta henkilöiltä ja monilla paikkakunnilla. Varhaisimmat muistiinpanot ovat jatkosodan loppuajoilta, jolloin Itä-Karjalassa Maaselän suunnalla aloin panna paperille karjalan kieltä. Lyhyillä käynneillä niissä kylissä, joissa silloin oli asukkaita - Paatenessa, Selkissä ja Porajärven pohjoiskylissä, vähän muuallakin -, tutustuin noihin murteisiin jonkin verran, mutta esim. yhtäjaksoisia tekstejä en juuri pystynyt kirjoittamaan. Muistiinpanojeni pisimmät jaksot tuolta ajalta ovatkin (runojen lisäksi) sananlaskuja ja sanontoja, ts. asultaan vakiintuneita ilmauksia, jotka kertoja saattoi pyydettyäessä toistaa muuttumattomina.

Sodan jälkeen karjalaisten sananparsien kokoelma on karttunut keruumatkoillani Suomessa, Ruotsissa ja v:sta 1957 alkaen myös Neuvostoliitossa. Tältä kannalta satoisimmat ovat olleet ne matkat, jotka vaimoni Helmi Virtarannan kanssa tein kesällä 1976 eri puolilla Suomea asuvien karjalaisten luo, ja yhteinen matkamme Neuvosto-Karjalaan 20.8. - 20.9.1972. Tverinkarjalainen sananparsiaines lisääntyi suuresti 24.8. - 24.9.1971 Kalininin alueelle tekemälläni matkalla, jolloin avustajanani oli erinomainen karjalaisten sananlaskujen tuntija Grigori Makarov Petroskoista.

Karjalaisia sananlaskuja on paljon - SKS:n kansanrunousarkistossa ja Karjalan kielen sanakirjan kokoelmissa lähes 100 000 toisintoa -, mutta niiden tiheys ei karjalaistenkaan puheessa ole suuri. Jokainen sananlasku on sidoksissa tiettyyn puheyhteyteen tai tilanteeseen. Sananlaskut eivät putoile irrallisina, eikä niitä myöskään voi tuloksellisesti tallentaa esim. pyytämällä luettelemaan sananparsia. Kokoelman sananlaskuista osa on merkitty muistiin vapaasta keskus-

telusta (karjalaisäänitteistäni en ole niitä käynyt poimimaan), mutta enimmäkseen ovat tulleet paperille kyselytietä. Apuneuvoina olen Kalininin alueella käyttänyt Vihtori Alavan v:lta 1895 olevia sananparsimuistiinpanoja, jotka sisältyvät Eino Leskisen toimittamaan "Karjalan kielen näytteitä" sarjan I osaan (ilm. 1932, sivuilla 74-88), ja Grigori Makarovin teoksia "Karelskije poslovitsy, pogovorki, zagadka" (Petroskoi 1959) ja "Obraztsy karelskoi retši" (Moskova-Leningrad 1963, sivut 84-88). Useimmat Rukajärven Suurenjärven ja Mäntyselän Saajärven sekä Salmin ja Säämäjärven sananparsista on johdettu kertojien mieleen Liisa Miettisen ja Pentti Leinon toimittamaa "Karjalaisia sananpolvia" teosta (ilm. 1971) hyväksi käyttäen. Kysellessä on tietysti yritetty menetellä mahdollisimman varovasti, esim. mainiten vain sananparressa esiintyvä keskeinen ilmaus (esim. Koira haukkuu...?; suuri nenä...?; meren kierrät...?) tai vihjaamalla sellaiseen seikkaan, josta on tiettävästi sananparsia (esim. Tijjädgo regänenäs poverkkoa?).

Kokoelman sananlaskuihin on liitetty myös selityksiä, joskin säästeliäästi. Vertailut muihin sananlaskujulkaisuihin olen jättänyt kokonaan pois, koska ne - lyhyinäkin viittauksina - olisivat vieneet huomattavan paljon tilaa. Sen perusteella, mitä kaksikieliset kertojani ovat Kalininin alueella ja Aunukessa maininneet, monella karjalaisella sananlaskulla on venäläinen vastineensa. Näyttää siltä, että enimmäkseen tverinkarjalaiset sananlaskut ovat suoraan venäjältä käännettyjä tai mukautettuja - siihen viittaa monesti vakiintumattoman tuntuinen kieliasukin. Eräät pohjoiskarjalaiset (eli vienalaiset) sananparret taas liittyvät likeisesti suomalaiseen parsistoon. Karjalaiselle sananlaskuviisaudelle löytyy siis vastineita sekä idästä että lännestä - kansainvälisyshän on ominaista sananlaskuperinteellekin.

Arvoitusten tallennusmenetelmä on ollut toinen kuin sananlaskujen. Kertojaa voi suorastaan kehoittaa arvauttelemaan. Jos seurassa on useampia henkilöitä, aina parempi, koska he voivat arvoituksia mieleen johdateltaessa auttaa toisiaan ja kilpaila siitä, kuka eniten osaa arvautella tai arvata. Arvoituksia on tätä kokoelmaa varten kyselty myös toisin: Mitä arvauteltiin kontiosta, tervasta, veneestä? jne.

Sananlaskujen ja arvoitusten kirjoitusasussa on noudatettu Karjalan kielen sanakirjan periaatteita (ks. KKS I:n johdannon sivuja LXXIX-CI). Tämän vuoksi on eräiden alkuperäismuistiinpanojen kieltä jouduttu hieman yksinkertaistamaan.

Aineksen tallennustyöhön on osallistunut myös vaimoni. Hän on kirjoittanut sananlaskut ja arvotukset muistiinpanoistamme sanalippuihin ja järjestänyt ne. Karjalan kielen sanakirjan toimituksen jäsen Marja Lehtinen kirjoitti käsikirjoituksen offsetpainoa varten huolellisesti ja nopeasti.

Kokoelman julki tulon teki mahdolliseksi Karjalan Sivistysseuran ja Säätiö Väinölän tuki. Huhtikuussa 1976 Karjalan Sivistysseura ilmoitti minulle, että se yhdessä Säätiö Väinölän kanssa on lähestyvän 70-vuotisjuhlansa (9. - 10.10.1976) kunniaksi päättänyt vastata kirjan painatuskuluista.

Helsingissä 9. lokakuuta 1976

Pertti Virtaranta

Sananlaskuja

- 1 Ahven arka, perše märkä, kešät kuivilla kutou, šykyšyt šyvällä uipi. - *Vuokkin*
 Ahven argu, perze märgy. - *Salmi*
 Ajjal aigua, ruoškal hebuo. - *Salmi*
 Aika kuluu - parta nyryy. - *Suomussalmi*
 Ajjal butkie syvväh, toizel perzetty pyhkitäh. - *Salmi*
- 5 Ajjat menöö ajatelles, päivät piän kiänelles. - *Salmi*
 Aika tavaran kaupittšou. - *Vuokkin, RukajM*
 Aigu tavaran kaupittšoo. - *Salmi*
 Kun aiga proidiu, vezi uidiu. - *Tver Puasinkoi*
 Aigane lindu do nokan koputtau, a myöhäne vasta koñtšistelietou (=kiskottelee). - *Mäntys*
 Aigane lindu nokasta pyhkiu, a myöhäne vašta šuud avualou. - *Tver Puasinkoi*
 Aigane lindune nokasta pyhkiu, myöhäne vašta šiibyzie kohendelou. - *Tver Tolmatšu*
 Šiitä yli mistä aita matalin. - *Vuokkin*
- 10 Ajatušta annetah, huolta peäh hoivatah (morsiamelle). - *Vuokkin*
 Aigazeh panet aganat šalguh, myöhä myllyllä kergiet. - *Poraj*
 Akku ei kyläs kohene. - *Salmi*
 Akka nagroan kyläštä tulou vain ei kalu. - *Rukaj*
 Kalu (=työkalu) ei tule nagroan kyläštä - vain akka tulou nagroan kyläštä. - *Jyskyj*
 Kyläšt yksi (=ainoastaan) akka nagraån tulou. - *Paatene*
 Akakse da luahkañhakse (=lehmien juottoastiaksi) välttää. - *Salmi*

15 Piä akka nuorena. - *Paatene*

Akka kui pierum pihauttau, se mužikalla nēnāh tulou.

- *Poraĵ*

Kelle akku, sille plokku (= "luunappi"). - *Salmi*

Ed akkua tunne ennengu suolua säkin syöt (ts. ennen kuin olet ollut tarpeeksi kauan "yksissä leivissä" hänen kanssaan). - *Salmi*

Akat tieltä keäntelekše! - *Vuokkin*

20 Akoilla tukka pitkä, mieli lyhyt. - *Rukaj*

Lähe šie akkojen kera kiistämäh ta vasikan kera juokšomah! - *Vuokkin*

Akan kera elä rubie kiistämäh, vazan kera hyppeämäh. - *Paatene*

Akka peräššä - vetehiñi verkošša. (Naisen kuului sou-
taa.) - *Kontokki*

Miz on viiži akkua, siel ei varoit (=varikset) katom
piäle lennä! - *Salmi*

Algu käis, loppu Dumalas. - *Salmi*

25 Alahan on all'im mieli uiješša viluoki vettä; alempan
on nuoren šulhon naiješša jaluoki naista. - *Kontokki*

Antajan käsi väšyy, ottajan käsi ei väšy. - *Vuokkin*

Andajan käzi väzyy, ottajan ei väzy. - *Rukaj*, (~ottajan ei.)

Salmi

Armašta Aunukšen kylöä, šata šavuista noužou, tuhat tul-
da läiköttäy. - *Rukaj*

Adra pie kaikittši hobiene. - *Paatene*

Eletyn tiedää, elämätöindy ei tijjä. - *Salmi*

30 Ei tule elo ettšimättä, kala jalan kaštamatta. - *Kontokki*

Elo ei tule ettšimättä, eigo kala jallan kastamatta. - *Salmi*

Elo rĵadamatt ei tule; rĵat (=teet työtä) nin i elo tu-
lou. - *Tver Kuivaho*

Ken elošša že i huolešša. - *Tver Zaharova*

Elokaz on nerokas. - *Salmi*

On eleässä elämistä. - *Paatene*

On eleässä elämistä da pyllyperžein tungomista. - *Mäntys*

Eläjez on elämisty da kuoreperzeis kävelemisty. - *Salmi*

35 Elämiñe ei ole gu poikki pellon duoksemiñe. - *Salmi*

Elä kiitä eländē (eländē), a kiitä kuolendää. - *Paatene*

Elä kiitä eländiä, kiitä kuolendua. - *Tver Puasinkoi*

Elävä eluo šuau. - *Tver Tolmatšu*

Eläväštä igävä on erota, vilušta väliän (=nopeasti) vierauvut. - *Tver Gavrilkova*

Elävän kuolettajes pidää olla pitky huavo leibiä. - *Salmi*

40 Etehpäin on elävän mieli. - *Vuokkin*

Eläväšš on täi, kuoliešša mado. - *Rukaj*

Sie (=siellä) on emindimän armot. (Huonosta säästä.) - *Salmi*

Emäkkähäl sanotah, emätöi ellendäy. - *Säämäj*

Emäntä on kylläni kynzistäh - ei šillä tarvitše muuta. - *Vuokkin*

Emändä kynzistäh kylläne. - *Poraj*

Emändy on kynzistäh kylläne. - *Salmi*

Keittäi on kynzis kylläne. - *Salmi*

45 Ennättäjäm munat lautasella. - *Vuokkin*

Elä enši hyväh hyväšty, eläkä enši pahah pahaštu. - *Vuokkin*

Ei pie enši hyväh hyväštyö, eikä enši pahah pahaštuo. - *Vuokkin*

Elä kaikkie hyvie ihaššu, elägä kaikkie pahoja pölläššy. - *Rukaj*

Elä ihaššu enzimästä hyvyttä, elä pölläššy enzimästä pahutta. - *Tver Zaharova*

Älä enzimäzeh hyväh ihastu, äläg enzimäzeh pahah pölläšty. - *Salmi*

Enzimäine (talo kylässä) ei ole mejjän, muut kai mujjen.
(Kodittoman sana.) - *Salmi*

Tule tšokkih, nouze mökkih! Enzimäine pertt_eule mejjän, muut
kai mujjen; ikkunad on iral päi, pordahat pihalpäi! (Sanottiin
leikillisesti tutusta paikasta lähtiessä, kun kehoitettiin tu-
lemaan vastavierailulle.) - *Säämäj*

Enšimäisem marjat šuuret, jälkimäisen tie šilie. - *Vuokkin*

Enžimäzen ožazen vai kavotat nin paha liev_ettšie. -
Tver Zaharova

50 Langettuu on enzimäine dielo nousta. - *Salmi*

Endizet harakat endizien seibähäm piäs. - *Salmi*

Edembiä uberit (=korjaat), lähembiä i otat. - *Tver Zaha-
rova*

Kem midä ettšiu že šidä šuau. - *Tver Tolmatšu*

Ettšijä ettšimättömäh ei vajehtauvu. - *Kontokki*

55 Ettšijä heposen kaupal löytäy. - *Vuokkin*

Frolää kylvät, a Lauria leikkääät. - *Paatene*

Froloa kylvät - Laurie leikkuat. - *Mäntys*

Frolää ku kylvät, Frolää i kažvau (~ leikkääät). - *Paatene*

Frola vakan vora. (Jälkeen Frolan päivän ei kylvetty
ruista.) - *Tver Zuabrušša*

Ei vain fati hajuo (=ellei riitä älyä), nin lekutat i
bajuo (=kätkyttä). - *Tver Puasinkoi*

60 Ennen hambahat loppuu gu leiby. - *Salmi*

Leiväd ei lopu, hambahad loppuu ennenku leiby loppuu. - *Säämäj*

Ei ne (nim. pilkkaajat) šoa hampahieh valkiemmakše hoš
nakretah. - *Kiestinki*

Kuñi harakku seibähäm piäs, siñi kassu selläl. (Näin
sanottiin tytöille.) - *Salmi*

Haravatta tšupuz löydyy. (Ahkerasta, työteliäästä ihmi-
sestä.) - *Salmi*

- Harvoin harva šyöttelöy, šenki šuurilla kaloilla. -
Vuokkin
- 65 Hauki kuoli, hammaš jäi. - *Kontokki*
 Haugi kuolou ni hammaš jeäy. - *Rukaj*
 Haugi kuolou, a hambahat ei kuoldoa. - *Paatene*
 Haugi kuoli, hambahat jeädih. - *Paatene*
 Haugi kuoloo, hambahat jiäy. - *Salmi*
 Haugi kuoloo, hambahat maal jääbi. - *Vitele*
- Hauki hallalla kutou, kinošuu (=matikka) vilulla šeällä.
 - *Vuokkin*
- Šyöpi hauki šammakotki šuuren šelän uituoh; ottau mieš
 pahanki naisen pitän aijan oltuoh. - *Kontokki*
- Ei haukku hoavoa loaji. - *Rukaj*
- Ei haukkujašta koirasta purijoa. - *Vuokkin*
 Haukkui koiru ei pure. - *Salmi*
- 70 Haukkuja koira haukkuu, a tyuñi nin tyuriäu - i purou.
 - *Tver Zaharova*
- Toisella hautoa kaivat, ka itše hautah lankiet. - *Vuokkin*
 Kun kaivat hautoa toisella, niin itše rupie pohjalla. - *Vuokkin*
 Elä kaiva niin šyvöä haudoa toizella mistä et itše peäže. - *Rukaj*
 Šen šyvyš hauta toisellaš kaiva, mistä arvelet itše peäššä. -
RukajM
 Kaiva hauda toizella varoin semmoine, myttyöstä void itše
 noassa. - *Paatene*
- Mittuine on heinäine, moine tulou syöjäine. (Vakka kan-
 tensa valitsee.) - *Säämäj*
- Kuñi helma heläjäy da d'alga d'alajau ni siñi on leibeägi.
 - *Mäntys*
- Tagan tuuloo, eis helmua heiluttaa. - *Salmi*
- 75 Ken henken, še i einehen. - *Vuokkin, Kontokki*
 Kelle hengi, sille einh. - *Salmi*

- Ei hengi hihil (=helpolla) lähte. - *Salmi*
- Henken hukka, peäv vahinko (oli esim. turha reissu). -
Kiestinki
- Missä heboñi piehtaroi, šihi i karvan jättäy. - *Rukaj*
Missä hebone piestoroittšieti, sihi karva d'eu. - *Paatene*
Mis hebo (~ pedru) piehtaroi, sih karvu katkieu. - *Salmi*
- Erehtyy še hepoñiki nell'äältä jalalta. - *Vuokkin*
Heboñe nell'ällä jallalla šegou (saati ihminen kahdella). - *Tver*
Puasinkoi
Hebo hairou nell'äl jallalgi, ristikanzu yhtel kielel hairou. -
Säämäj
- 80 Kunne hepo, šinne reki. (Vaimon tulee totella miestään.)
- *Vuokkin*
Kunna heboñi, šinne regi; kunna mieš, šinne i akka. - *Rukaj*
Kunne hebo, sinne i regi. - *Salmi*
- Tieten hebo regie potkiu. - *Tver Zaharova*
- Hebo on suuri, ga länget on vie suurembat. - *Salmi*
- Äijän hebo varžoja šoau,ñi itše vall'ahih i vaibuu. - *Rukaj*
- Kenen hebo vεεssä, sen kεεt (=kädet) alembåana (~ alem-
ma~ alembåada). - *Paatene*
- 85 Hevoista ajata, da pidäv_i šyötäldiä, a ruošall_ed viik-
kuo aja, väliä (=pian) šeizauvut. - *Tver Zaharova*
- Ajat hebožella sell'ässä, da i virut dalloišša. - *Paatene*
- On herroil huomeñii, taloimpojžil päivii. - *Salmi*
- Šoau hiemalla hokie pyyhkie, vyöllä vattšoa kiinittöä.
- *Vuokkin*
- Hiemoa leikkoa da poloa (=lievettä) paikkoa. - *Rukaj*
Hiemoadu leikkoa da olgupeädy paikkoa. - *Säämäj*
- 90 Hieššyn syyešša, kylmän raadaašša. - *Rukaj*
- Hiihtaja hijen šoapi, riihem puija lämpimän. - *Vuokkin*

- Hiihtaja hijen šoau, riihem puija lämbimäh. - *Rukaj*
- Ei hiiri heinärejen alla kuole. - *Vuokkin*
- Ei hiiri kevon (~ keon) alla kuole. - *Rukaj*
- Ei hiiri suuren kevon alle kuole. - *Salmi*
- Kego hiirdä ei littšua (=litistä). - *Tver Puasinkoi*
- 95 Ei hiirel hammastu kivistä. - *Salmi*
- Hill'akkaizeh hyvä tulou. - *Suikuj*
- Hill'ah hyvä tuloo, verkkazeh vie parembi. - *Salmi*
- Hill'ane hadaran tabuau, iän hyvänny eläy. - *Salmi*
- Hill'äkkäzeh ku ajat, parembi tulou. - *Poraj*
- Hill'embäh gu ajat, loitomba piäzet. - *Salmi*
- Himo oliz miehoilah, kaksi roih kodoilah. - *Säämäj*
- 100 Jo käi huavo Moskovah. (Sellaisesta joka ensi kerran kävi jossakin vähän kauempana.) - *Salmi*
- Mis hoikku, siit poikki. - *Salmi*
- Horoošoi Hourin loukko, parembi Paroin loukko. - *Salmi*
- Houkašta piäštä hajukkahat tukat uijittih, lieñi plie-si (=kalju). - *Tver Puasinkoi*
- Mimmoini huhuoja, šemmoini ehättäjä. - *Rukaj*
- Midä myöte huhuoja, sidä myöte i ehättäjä. - *Paatene*
- Mimmoine kirguoja, semmoine i ehättäjä. - *Paatene*
- Mimmoine huhuoja, semmoine ehättäjä. - *Mäntys, (~ ehättäjä)*
Poraj
- 105 Huigie eu muigie, šilmie ei leikkua (vain šuapkan šil-millä vedäü). - *Tver Puasinkoi*
- Ei ole ni huigiedu rožas. (Ei osaa hävetä.) - *Salmi*
- Huima hutulta juou, mieletöin metšon rokalta. - *Vuokkin*
- Huima hutulda juou, mieletöi metšorokalda. - *Rukaj*
- Huima juou hutulda, mieletöim metšorrokalda. - *Mäntys*

- Hukkoa kargoau, kondie vaštah tulou. - *Rukaj*
 Hukkua pagoh, kondii vastah. - *Salmi*
 Hukkoa lähtet pagoh, kondii tulou vastah. - *Säämäj*
- Huimalla (=hullulla) on kaikittši äijäpäivä. - *Kontokki*
- 110 Midä humalatta mieleşšä, šidä humalašša kieleššä. - *Tver Puasinkoi*
 Humalašša naitšet nin pohmeliešša (=kohmelossa) elät.
 - *Tver Puasinkoi*
- Huomneštširo (=päivännousu) jesli ei palavoita (=hehkuta), nin ildatširo tože ei rubie palavoittamah. (Naimisiin on mentävä nuorena.) - *Tver Zaharova*
- Huoru tostu huolii, varas toštu varuau. - *Salmi*
- Huttu on huuhašša hyvempi, kakkara koissa kaunehempi.
 - *Kiestinki*
 Huttu huuhašša parempi, kakkara koissa kaunehempi. - *Vuokkin, Kontokki*
- 115 Huttuh palad ga maidoh puhut. - *Salmi*
 Huttuu gu syöbi pidäy mennä niim pitkäl kuñi truba (=savupiippu) nägyy. - *Salmi*
 Huttuvattšu hudruvattšu. (Hutun syötyä tulee taas nälkä.) - *Salmi*
- Huulet ei hambahii kata. (Menot ovat suuremmat kuin tulot.) - *Salmi*
- Hyppijä kala ei puutu. - *Vuokkin*
- 120 Šielä hyvä miss ei meitä. - *Vuokkin*
 Šielä hyvä missä meitä ei. - *Kontokki*
 Missä hyvä, sielä meid ei ole; missä myö, sielä pletti (=ruoska) solmen kera. - *Mäntys*
 Sie hyvä, kuz meidy ei. - *Salmi*

Yhty hyvä hyväh, löysi šitta vertajah. (Kaksi yhtä huonoa meni keskenään naimisiin.) - *Kontokki*

Hyvä ielläh hyppöäy. - *Vuokkin*

Hyvä kello loitoš kuuluu, paha vielä loitommakši kalkat-
tau. - *Rukaj*

Hyvä edäh kuuluu, paha vielä iemmä. - *Tver Tolmatšu*

Hyvä on gostissa (=vieraisilla), a mytys on ku gosta tu-
lou. - *Paatene*

125 Hyvä on kyläššä, ka koissa parempi. - *Vuokkin*

Gostis hyvä, a kois parempi. - *Nekkula*

Hyvä ol lapši laisav vaimon - viepi še aijav virkultaki.
- *Vuokkin*

Hyv ol lapši laisan naisen, vief aijav virkultaki. - *Vuokkin*

Hyvä ol lapši laisav vaimon - viepi še aijav virkultaki, ottau
še aijan ounahalta. - *Kontokki*

Hyvä ol lapši laisav vaimon: istuu ta imettelöy. - *Kontokki*

Hyvä ol lapšel lapšeštoa hyväv vanhemmav varašša - hy-
vä ov vanhav vanheta hyvän nuoremman nojašša. - *Vuokkin*

Hyväh sanah leppy lämbyy (=taipuu), pahah sanah paju
katkieu. - *Salmi*

Hyvä ol lämmit laiha lapšen, ei ole liikoa lihavan. -
Vuokkin

130 Hyvä mieleh tulou, paha ei mieleštä lähekkänä. - *Vuokkin*

Hyvä mieleh muistuu, paha ei ni mieleštä lähe. - *Rukaj*

Hyviä viikon muissat, a pahua ni konža et unaha. - *Tver Puasinkoi*

Hyvä mieleh duohtuu, paha ei mielez lähte. - *Salmi*

Hyvä mieli ruavon ruattau, paha mieli kiät (=kädet) kat-
kuau. - *Tver Tolmatšu*

Hyvä päivä ruavon ruattau. - *Tver Gavrilkova*

Hyvä mieli ruavon ruattau, a paha ostantkan (=lopun) kiskou. -
Tver Prudova

Hyväl vierahal koufi keitetäh, pahal peittoh pannah. -
Säämäj

Hyvät meitä hylkiy, pahat meilä pyrkiy, a myö pahoilla
ne hotšu (=emme halua). - *Vuokkin*

Hyvät meitä hylkiy, pahat meilä pyrkiy, vain huonoista emmä myö
huoli. - *Vuokkin*

Hyväd meidä hylgiu, a pahad meilä pyrgiäu. - *Paatene*

Hyväd meidä hyl'lä'täh, a pahad meilä pyrritäh. - *Paatene*

Hyvät hylgii, huonot pyrgii. - *Salmi*

Hyviä etšit, a paha itše tulou. - *Tver Zaharova*

135 Luvata on hyvä, andoa on vie parembi. - *Säämäj*

Hyvä on šuošša šuuri löttö (=virsu), kiriköššä kebie
kengä. - *Rukaj*

Hyvässä talošša i kukko muñiu, pahašša i kana heittäy.
- *Paatene*

Hyvä on turkki tuulišeällä, šarkavoate pakkasella. -
Vuokkin

Hyvä on tyttö tyhjäh kädeh. - *Rukaj*

Hyvähäi on tytär tyhjäh kädeh. (Sanottiin kun esikoinen oli tyt-
tö.) - *Salmi*

140 Hyv on vierahan peršiel'lä mäkie laškie. - *Vuokkin*

Hyvä on toizen perziel mägie laskie. - *Salmi*

Hyvä on virran rannal elää, gu siigu salvoindu lyöbi.
(Tark. Karkun kylää Salmissa.) - *Vitele*

On ñiin hyvälluontoni jotta hoš nahkoa myöti kävelkäh.
- *Kiestinki*

Hil'loa härkä kyntäy, hyväj jälel loatiu. - *Vuokkin*

Tänäpeänä syö hot häkki (=härkä) - huomena tulou nälgä.
- *Paatene*

Illal syö hot härgy, huondeksell on nälgy. - *Salmi*

145 Härrän ugla (=nurkka) ei härmävy. (Härästä on hyötyä.)
Tver Puasinkoi

- Eule hädeä härkkimes. - *Suoj*
 Ei hädiä härkimes, gu om pedäjikkö pihas. - *Salmi*
 Häätä keinon kekšiy. - *Vuokkin*
 Hiäs huoru najjah - paraz akku kyläs. - *Vitele*
 Hädähiñe on houkku. - *Salmi*
- 150 Hädähizen šuu muhahtau, läzijän ei. - *Tver Puasinkoi*
 Hörtsäkse hyödymäh, partšakse paranemah. (Sanottiin ti-
 naa valettaessa.) - *Salmi*
 Ielline pagin paras. - *Vitele*
 Elä ihaššu kul löuvit, elä pölläššy kun kavotit. - *Tver*
Zaharova
 Ei ihuo illastua, ei vardiluo vallaštua. (Kauneus ei ole
 tärkein ominaisuus.) - *Tver Ontšufuarova*
- 155 Issuttu ikkuna, muattu magavošija (on sillä joka menee
 leskelle vaimoksi). - *Tver Gavriļkova*
 Igä eliä, igä mustella. - *Salmi*
 Igä elä, igä opaššu, a hurina (=tyhjänä) kuolet. - *Paatene*
 Igä opastuo pidäy a vielä kessen deäy. - *Paatene*
 Igä elä, igä i opaššu - a houkkana kuolet. - *Tver Gavriļkova*
 Iän elämä ei kui pell šta poikki proijildoa (=pyyhältää).
Paatene
 Igä elettävä eu peldo proijittava. - *Tver Tolmatšu*
 Igä elettävä, eu poikki pellom proijittava. - *Tver Zaharova*
 Ikä on elämättä, hyvä nimi šoamatta. - *Vuokkin*
- 160 Igä om mennyh immin kummin (=joten kuten). - *Salmi*
 Igä pitky gu ilman randu. - *Vitele*
 Vuottää da taottää (=tavoittaa) on igävä. - *Paatene*
 Vuottää da yllätteε on dygiä. - *Paatene*
 Ikävä on ilotoin aika, päivä pitkä šoalehitoin. - *Vuokkin*

Il'lampeänä ei harmoata hevoista aijan takoata näkyn. -
Vuokkin

Il'lampäivän jälgeh ei harmoa heboni nägyt aijan tagoada. -
Rukaj

Il'lampäiväs harmua hebo ei ajjan tagua nävy. - *Salmi*

165 Il'lampäivän aigah kašše ei havon tagoada kuivu. - *Rukaj*

Pime'i yö m'jattavakse, vilu veze d'uodavakse (iljanpäivän jälkeen). - *Sroitšan Kondu*

Illu iški, Päntti käski. - *Vitele*

Ilošša ikä kuluu, riemušša rekettelöy. - *Vuokkin*

Illan išku, d'allam polgu, kužen visku. - *Paatene*

170 Illas päiviä jatketah. - *Salmi*

Ilda vierahat keröäy. - *Suikuj*

Miz ildu, sih yökse. - *Salmi*

Mitä isot iellä, šitä pennut peräššä. - *Vuokkin*

Mitä isä ikäh, šitä poika polveh. - *Vuokkin, Kontokki*

175 Isännän koirat haukkuu, emännän lehmät lypšäy. (Isäntä huolehtii koirista, emäntä lehmistä.) - *Kontokki*

Ku izändä köyhtyy da hebone laihtuu, ni se tääž ni mid' ei makša. - *Paatene*

Ei isännätöintä iluo eikä emännätöintä eluo. - *Suomussalmi*

Izännätöin ilma da emännätöin kodi ei maksa ni midä. - *Paatene*

Itku pitkäštä ilošta, pieru kavvoin nakrannašta. -
Vuokkin

Itku pitkäštä ilošta, paha liijan nakramašta. - *Kontokki*

Itku pitkäštä ilošta, pieru kavvan nagrannašta. - *Rukaj*

Pitkä ilo on aino itun iellä. - *Mäntys*

Pitkä ilo itukši. - *Tver Ontšufuarova, Zaharova, Tolmatšu*

Itku pitküz ilos, pieru kavvan nagrandas. - *Salmi*

Itšellä on hirši šilmäššä, a toiselta ruhkoa juohattau (=roskasta huomauttaa). - *Vuokkin*

- 180 "Itše" on koiran šittatukku mättähällä peä veärälläh.
(Sanotaan sille joka usein sanoo "minä itše".) - *Vuokkin*
No eihäi i itše ole suurdu suguu eigo heliedy heimokun-
doa. - *Säämäj*
Itše ihastut, tagune pöllästyy (nim. vieraan tullessa,
kun ei ole tarjottavaa). - *Säämäj*
Jalka on hauvašša, toini havvam partahilla. - *Vuokkin*
Jalgu havvas, toine havvam pardahal. - *Salmi*
Sigäli jalgoja oijendele migäli katetta on. - *Rukaj*
Midä myöten om peitettä, sidä myötem pidäy jalgoa ojendoa. -
Poraj
- 185 Kugali katetta hvattiu, sigäli jalgoida oijenna. - *Tver*
Puasinkoi
Kugali katetta niin šigäli vain jalgua oijennat. - *Tver Zaharova*
Migäli on oddoala (=peite), ni sigäli dállat ojenna. - *Mäntys*
Kuim pitky oddoalu, muga i jalgoi ojenda. - *Säämäj*
Jalka on šokie. - *Vuokkin*
Kenej jalka kapsau, šen šuu napsau. - *Vuokkin*
Kenen kanda kapsau ni šen šuu napsau. - *Rukaj*
Kellä jalga rapsau, sillä suu kapsau. - *Mäntys*
Kuini jalgaŋe tatškau, šini šuuhut matškau. - *Tver Ontšufuarova*
Kenen dälgu kapsau, sen suu napsau. - *Salmi*
Kenej jalgu kapsau, sen kieligi napsau; heittäu jalgu kapsandan,
heittäy kieligi napsandan. - *Säämäj*
Ei kaikki jauhot paššoa talkkunakši. - *Vuokkin*
Kaikista jauhoista ei talkkunoa tule. - *Rukaj*
Šamoista jauhoista toizen emännäl leivät panou halla
pattšaham peäššä da toizen tullah oigiet leivät. - *Rukaj*
- 190 Dauhut ollah yhtet, a käed ei olla yhtet. - *Sroitšan Kondu*
Dääblukka dääblukašta ei loitoš langia (~ langie). -
Paatene

- Jogo kaivošša yhem märgyne vezi. - *Tver Puasinkoi*
- Jogo talošša omat movat (=tavat). - *Tver Puasinkoi*
- Jogo talošš'on omat riähät. - *Tver Zaharova*
- Jogo tuuli tuulou, ahava ahavoitšou. (Leskivaimon koh-
talosta.) - *Tver Puasinkoi*
- 195 Onhan šitä joitaki jovešša: hakojadi, haukijaki. - *Vuok-
kin*
- Miz ennen jogi juoksi, siid viegi puro juoksou. (Rikkau-
desta on vielä vähän jäljellä.) - *Säämäj*
- Joki Joššašta (Kintismän alapuolella) tulou, Kintismäš-
tä kiijättäy. - *Vuokkin*
- Joudavalla jotagi pidäy. - *Rukaj*
- Joutava koira tyräh nuolou. - *Vuokkin*
- Joudava koira ni tyrähki nuolou. - *Rukaj*
- 200 Joudavu pappi vazatki ristii. - *Salmi*
- Auta Jumal ajajaa, älä heitä ni pagoh meniijää! - *Vitele*
- Ana Jumala andua, elä ana ottua. - *Tver Puasinkoi*
- Jumalan ker dogessah (=jokeen saakka), muu matku muuriń-
niškoin (=nurinniskoin). - *Salmi*
- Đuoššen Đumaloa ei šoa tavottoa. - *Suikuj*
- Hot äijälđi đuokšet, et tabää Đumalää. - *Paatene*
- 205 Ken kaštou, še i kuivoau. - *Vuokkin*
- Ku Jumala kaštou, še i kuivoau. - *Rukaj*
- Kudai Đumal kastaa, se i kuivuau. - *Salmi*
- Jumalan kattil terväh keittää. (Kun aurinko paistaa,
niin märkä kuivuu nopeasti.) - *Vitele*
- Kyllä Đumala kortta da vartta andau a mielđä ei. - *Mäntys*
- Min Jumal andau, žen lehmä kandau. - *Tver Zaharova*
- Jumala ei tule luzikkazella šuuh andamah. (Täytyy itse
yrittää ansaita leipänsä.) - *Tver Ontšufuarova*

- 210 Jumal pakittšijal t'ien névvou. - *Säämäj*
 Anna Jumal bedua (=pulaa, hätää), beda dengan andaa.
 - *Salmi*
 Jumala eu (=ei ole) Ploskoin Simana. - *Tver Gavrilkova*
 Dúmalan päivät eu pεεlekkäh, a ollah pεεkšekkäh. -
Paatene
 Dúmalam päivät eu peälekkäh, (vaan) peäksekkäh. - *Poraj*
 Ei päivät olla peälekkäh. - *Säämäj*
 Eihäi päivät päälekkäi, ollah däl'lekkäi. - *Vitele*
 Andau Jumala päivän, andav_ui einehen. - *Tver Puasinkoi*
- 215 Ennen Dúmalan siä azettuu, ennengu paha rist'ikanzu rau-
 hoittuu. - *Salmi*
 Suob Dúmal suuttumah, vai ei pitkäh vihua pidämäh. -
Salmi
 Huoli Jumala vierašta, huoli vierahan varoa! - *Uhtua*
 Anna Jumala vierašta da vierahav varuššušta. - *Rukaj*
 Anna Jumal vierastu, sid itšelgi pido paranoo. - *Vitele*
 Kyllä Dúmal vittšua viändää. (Kyllä se siitä paranee.)
 - *Salmi*
 Juojalla Jumala antau, juomattomalla toivottau. -
Vuokkin
 Duomaryl Dúmal andaa, duomattomal toivottaa. - *Vitele*
- 220 Juoksii hukku ei katšo pyörien lambahan piädy. - *Salmi*
 Juonda juonnam piäl sobii, lyöndä lyönnäm piäl ei sovi.
 - *Suoj*
 Jyrki tulou kalakesselin keralla. - *Vuokkin, Kontokki*
 Miikkula metšon kera, Jyrgi hauvin kera. - *Rukaj*
 Dyrgi tulou kalakeššelin kera. - *Mintys*
 Jyrkinä jyrähtäy kalamiehen kattilašša. - *Suomussalmi,*
Kontokki

- Jyrki jyrähti, moa tärähti, Jumalav veret pärähti. -
Vuokkin
- 225 Jyrrimpeän aigah on karvoin yhteh lasku ukkoloin da
akkoin. - *Säämäj*
- Jyrgi (27.11.) tuloo naagloin kel, Miikul (6.12.) sil-
lan kel. (Pakkanen paukkuu ja järvet jäätyvät.) - *Vitele*
Jyrgi tuou sillan, Miikul tuou noaglat. - *Säämäj*
- Jyrgi (23.4.) tuobi (heiniä) takkazel, Miikul (9.5.)
reil. - *Vitele*
- Yhtenjytyz jäittšy pidäy muñie hot perze i revikkäh. -
Salmi
Muñi kana muijen tabah, hot perže hallekkah. - *Rukaj*
Muna pidäy muñie mujjem moine hos perze revikkäh. - *Säämäj*
- Jälgi jeänehev vedäy. - *Rukaj*
- 230 Jäänyh jälleen pidää, iän hyvänny elää. - *Vitele*
- Ethäi jänöi ole päiviä varuamah. - *Salmi*
- Kaikkie hyvie vald_ilmalda (=maailmalta) ei sua hvat-
tie (=ei voi saada). - *Tver Zaharova*
- Kai kyšytäh jotta ken šen ol loatit - ei ne šitä kyšytä
jotta kuim pitälti šiin_om männyt. (Työ on tehtävä hy-
vin, menköön aikaa vaikka kuinka kauan.) - *Kontokki*
- Kaikki ollah kruukašša (=piirileikissä) kaunehie. - *Vuokkin*
- 235 Et kaikkie vielä_ota. - *Tver Zaharova*
- Kuhu kaivoh syllet, šiidä i vettä dūot. - *Paatene*
Elä sylle kaivoh, toittši godiu (=kelpaa) vettä dūua. - *Paatene*
Elä käädiete kaivošta, toittši šiidä vettä dūot. - *Paatene*
Elä šylle kaivoh, tulet vettä dūomah. - *Mäntys*
Elä šyllē kaivozeh, ožuut juuva. - *Tver Zaharova*
Elä sylle sih kaivoh miz vetty dūot. - *Salmi*
Sylgietys kaivoz vetty juot. (Esim. nai moittimansa tytön.) -
Säämäj
- Kagra elä nagra, itše lagoh langiet. - *Tver Puasinkoi*

- Kagru kahtu varuau: viluu dai lämmiä. - *Salmi*
- Kagrañe da gostiñtša. (Tuliainen on aina tervetullut, olkoon vaikka kauraleipä.) - *Tver Puasinkoi*
- 240 Kahen oj jälet kaidazet, yhev vielä yhtözämmät. - *Rukaj*
- Kakši kanšah šopiu, kolmannella korvarieška. - *Suomussalmi*
- Kolmen talon koira kuolou, yhen talon koira eläy. - *Rukaj*
- Kahen talon koira kuolou nälgäh. - *Paatene*
- Kahella talolla i koira kadou. - *Paatene*
- Kahella koilla koira kaduou. - *Poraj*
- Kahtel koil koirugi kaduoo. - *Vitele*
- Kahta seibästä ei yhteh pandoa yhemmoista. (Mies ja vaimo ovat harvoin yhtä hyvät.) - *Poraj*
- Ei kahtu seiväst yhtemmostu pystetä (aitaan). - *Säämäj*
- Kakši dorogua rinnan - kunne mahat, aja. - *Tver Tolmatšu*
- 245 Kakši ov valtoa vasikalla: eläkkäh tahti kuolkah. - *Vuokkin*
- Kahtu vattšaa ei ni ken syö. - *Vitele*
- Harvoin kakši velleštä ykših evähieh kuolou. - *Kontokki*
- Kala on ahvenki, lapsi še on i tytär. - *Kiestinki*
- Kala huovis a liemi šid ei makša. - *Tver Zaharova*
- Kala on huovis, liemi ni sidä ei maksa. - *Salmi*
- 250 Kalat on kaivošša šyväššä, lihat linnun šiiven alla. - *Vuokkin*
- Ei kala kattilah tule ilmai pyydämättä. - *Mäntys*
- Kalak kiehuu karjalakše, rokka ruotšikse ropottau. - *Vuokkin*
- Rokka ruotšikse ropottau, kalakeitto karjalakše. - *Vuokkin*
- Kala ettšiy šyvöä, ihmiñi hyvöä. - *Vuokkin*
- Kala ettšiy šyvenböä da ihmiñi paremboa. - *Rukaj*

- Kala šyää, rahvaš hyää. - *Rukaj*
 Kala ettšiu missä šyvembi, rist'ikanža missä hyvembi. - *Tver Tolmatšu*
- Kalahan se ettšiy verkkuo, ei verkko kaloa. - *Poraj*
- 255 Kaikittši kala vesillä - yksin ajoin apajilla. - *Uhtua*
 Kaikittši on kala veješšä, yksin ajoin apajalla. - *Vuokkin*
 Kaikittši on kala veješšä, yksin ajoin apajoilla. - *Jyskyj*
 Kaikittši on kalat vesillä, ajoin toisin apajilla. - *Vuokkin, Kontokki*
 Ain on kala veissä, yksin ajoin abajoissa. - *Rukaj*
- Älä mene kalakäzin lihaputtših. - *Vitele*
- Ku et kallistu maksa, et kaunistu kannu. - *Salmi*
- Kall'is velga makšua. - *Tver Ontšufuarova*
- Kall'ivon kierrät, mužikkua et kierrä. - *Mäntys*
- 260 Issut assut, kalmalauat sellässä kannat. - *Mäntys*
- Kaltañe tuuli (=luodetuuli) kattilazgi kalad viey. - *Salmi*
- Ennen kuundelen kanan koakatustu ku moatuškakan (=anopin) koakatustu. - *Säämäj*
- Kana eule žiivatta, rosadnikka (=taimitarha) eule huonehuš da i kodavävy eu mužikka. - *Tver Puasinkoi*
- Mi kanašto, se pidäy olla i pezäštö. - *Sroitšan Kondu*
- 265 Kannettu vezi ei kaivošša pyzy eigä annettu mieli peäššä. - *Rukaj*
 Kannettu vezi ei kaivossa kessä. - *Mäntys*
 Andomielez ei mieläy tule. - *Salmi*
- Kanžan kattila on šagiembi. - *Rukaj, Tver Kurgina, Dolguanova*
 Kanzan kuaššu on sagei. - *Salmi*
- Pakšu on kanši kaivom peällä. (Järvi on jäässä, ei saa kalaa.) - *Vuokkin*
- Kandaja takan tiedäy, vedäjä rejen. - *Tver Tolmatšu*
 Hebone rejen tiedäy. - *Tver Gavrilkova*

- Ku kannon suoritat ni kandogi on kauhis. - *Mäntys*
 I kando šuorita, lieu šoma. - *Tver Zaharova*
 Kando šuorita i to liehöu šoma. - *Tver Gavrilkova*
 Hot tervaskanduo šuorita, tšoma tulou. - *Salmi*
 Hos tervaskando hyväh voattieh šuorita, segi on hyvä. - *Säämäj*
- 270 Kummoine on kando, semmoine vezagi tulou. - *Mäntys*
 Myttyöt kannot, muozet i vežat. - *Tver Puasinkoi*
 Kabalo lapsen kazvattau, ysky ylendäy. - *Salmi*
 Karkie on kapańi rokka kešäsikse keitokšikse. - *Vuokkin*
 Karu ei suolua osta eigo suolatta syö. - *Salmi*
 Elä katšo karvah, katšo karvaj juureh. - *Rukaj*
- 275 Ei ole karuo karvah kattšomistu. - *Salmi*
 Älä katšo karun karvah. - *Salmi*
 Kazakkoim päiväne (kuu) nouzou. - *Paatene*
 Šińi kazatšihalla srokkua (=piialla pestiä), kuńi stolalla rokkua. - *Tver Puasinkoi*
 Kazi issunnall ottau. (Kissa pyydystää vaanien.) - *Tver Zaharova*
 Kažii myöte kalakurniekkua ei työnetä. - *Salmi*
- 280 Kazilla kiza, hiirellä šurma. - *Paatene*
 Teräväh(=äkkiä) kazi pennut šaau, šogiat roitah. - *Rukaj*
 Kazi poigazet väliän (=nopeasti) kandau, a šogiet vijjitäh (=tulevat) (~viikon šogiet ollah). - *Tver Prudova*
 Kaži elää kiitoksel, koiru piän silityksel. - *Salmi*
 Kaži ku pättših mänöy ni se om vilukši. - *Poraj*
 Kaži mänöy viluloin iellä pätsillä da lämbimän iellä ikkunalla.
 - *Poraj*
 No šaihan (tyttö naimisiin mennessään) kaštien koalajan.
 (Vaimo kulkee aina miehensä jäljessä ja pääsee kuivin jaloin kasteisessa metsässä.) - *Rukaj*

- 285 Ku ei kazvo kauñissuta, ñi ei kylvö kyllässytä. - *Mäntys*
 Kadajane seiväs, ñäreine vittša, hoabane aijas - se
 on kaikista lujin. - *Poraĵ*
 Kahittši katala naipi, kolmittši kovaošañi. - *Vuokkin*
 Kattila patoa panou - mušta kylki kummallaki. - *Kontokki*
 Yhemmoized ollah liašša, pada i kattila. - *Paatene*
 Kaťtíla pada dıiviu (=moittii), itšelläh bokka musta. - *Mäntys*
 Pada kattilua soimau, mustat kyllet kudamalgi. - *Salmi*
 Pada kattiloa soimau, perziet yhtemmoized noves. - *Säämäĵ*
 Ei kattšojan šilmä ošoa ota. - *Vuokkin*
 Ei šilmä ožoa ota. - *Rukaĵ*
- 290 Kadumuš on kauñis naiñi, huolekši hyvä heboñi, huonom
 miehen tanhuošša. - *Rukaĵ*
 Vanhinkokš on kauñis vaimo tuhman miehen kainalošša. - *Vuokkin*
 Kaukañi kalan etšintä, še tapa on talon hävientä. - *Kontokki*
 Itkönöy - ka kaunehempi tulou. (Pikkulapsesta.) - *Kontokki*
 Kauñis on kakku peältä kattšuo, vain on širkkuja šisäš-
 šä, akanoita alla kuoren. - *Vuokkin, (~ akanaisie) Kon-*
tokki
 Kaunoll ožua et ošša. - *Tver Zaharova*
- 295 Kehumiñe on kebiembi selläs kadamistu. - *Salmi*
 Keitä hos keigurin tyrät, mustan kissam mulkut! (Keitä
 mitä hyvänsä!) - *Salmi*
 Keitin dai peitin. - *Salmi*
 Kegri tuou kiirehen. - *Salmi*
 Kenen kannattaa, se könnöttää. - *Salmi*
- 300 Mimmoñi on kengä, ka šemmoñi jälgi. - *Rukaĵ*
 Leyhkiä on kebiembi selläs kadamistu. - *Salmi*
 Kedä kerdu keksitäh, sidä aina arvellah. - *Salmi*

- Duosta da kusta ei kerras sua. - *Salmi*
 Muaniittua voit kerda. - *Tver Tolmatšu*
 305 Milläh keräni alakši, šilläh keräni i purakši. (Jos
 asia huonosti alkaa, niin huonosti se loppuukin.) -
Suomussalmi
 Kui keräne algaa, muga i loppuu. - *Salmi*
 Keššeli sellässä, itše nällässä. - *Mäntys*
 Kaššali selläs, itše nälläs. - *Salmi*
 Kešä keikkuon tulou, talvi šarkavoattehissa (~ peätä
 veäriksellen). - *Vuokkin*
 Ken kešällä onkiu, šillä näläkä talavella peršettä ton-
 kiu, ta havuini on katto ašennošša šiinä. - *Pistoij*
 Ken kešällä onkiu, šillä talvella nälkä peršettä tonkiu. - *Vuokkin*
 Ken kešällä onkiu ta uissattau, šem peršettä talvella nälkä ton-
 kiu ta puissattau. - *Suomussalmi*
 Ken kezäl ongii, sille talvel nälgy perzetty tōngii. - *Salmi*
 Kežällä potit, talvella glotit (=nielaiset). - *Tver Pua-*
sinkoi
 310 Ei kežä veittä, eigiä talvi lumetta. - *Rukaj*
 Ei kezä lämbimättä mäne, eigo talvi pakkazetta. - *Mäntys*
 Kevätseä kahteltost podvodal (=kyydillä) ajau. (Kevät
 on oikullinen.) - *Säämäj*
 Keviätvihmaēe kažvattau, šyvyžvihma hapattau. - *Tver Pua-*
sinkoi
 Keyhä jähis metsäššä, vain kakši turkkie vuuvešša pidäy.
 - *Rukaj*
 Pie kieli keskel suudu! - *Säämäj*
 315 Elä kiirähä kielellä, a kiirähä dielolla. - *Paatene*
 Kellon kieli nähie, niin eliä kebie. - *Tver Puasinkoi*
 Kieli libie - eliä kebie. - *Tver Tolmatšu*
 Kieli Kiijovah vetäy. - *Vuokkin*

Kieli vieu Kiijovah. - *Mäntys*

Oma kieli Kiijovah suattaa. - *Salmi*

Kieli dai mieli. - *Mäntys*

Kieli muan leikkuau. (Kun kyselee neuvoa, pääsee eteenpäin.) - *Salmi*

320 Kielez rokko libo jallaz rakko. - *Salmi*

Kieli sytyttäy suuren tulen. - *Mäntys*

Kielettömän taudii eihäi tijjä. - *Salmi*

Ei ole kiirehtä kivellä eikä huolta huuhmarella. - *Kontokki*

Kiisseli kolinoa, sanom mie starinoa. (Sadunkertojan alkusanat.) - *Mäntys*

325 Kilkut meni kattilah. (Kalastaja tuli ilman saalista.)
- *Salmi*

Kellä kipie, šillä apie. - *Kontokki*

Kelle kibe, sille abei. - *Salmi*

Kušša on kibie, siidä i käzi. - *Paatene*

Kušša kibiä, siinä i käzi. - *Paatene*

Missä kibie sielä keät, missä armas sielä silmät. - *Mäntys*

Mis kibe sie käzi, miz armas sie silmy. - *Säämäj*

Kellä kibu šillä tirpua, kellä gora šillä itkie. - *Tver*
Zaharova

Kibunas tuli syttyy. - *Salmi*

330 Nyt jäi kiukoa lešekše (ei paistettu mitään, ts. ei lämmitetty uunia). - *Vuokkin*

Ieštäš kun kivel lykköät, takoataš löyvät. - *Rukaj*

Ieldä kun kivel lykköät, jäleldä löyvät. - *Rukaj*

Kualikku (=kerjäläinen) šalguu myö pajattaa. - *Salmi*

Zaleitšit kuašan keittiä, void elä zaleitše. (Kun kerran puuron raatsit keittää, älä voita nuukaile.) - *Tver*

Zaharova

- Kuašan gu zavodit (=hankit), ga voidu älä žiälöi! - *Salmi*
- Ainahan koadie karžun maksaa. (Huonokin mies on aina naisen veroinen.) - *Salmi*
- 335 Kohtu vatšas, kalmulaudu selläs. (Raskaudentila edellyttää varovaisuutta.) - *Salmi*
- Kyllä koira hoavah nuolou. - *Vuokkin*
- Ei pie koiroa karvoih kattšuo. - *Vuokkin*
- Ei koira koiran hännällä talloa. - *Vuokkin*
- Missä koira kolme yötä, šiinä koiralla koti. - *Vuokkin*
- 340 Koira kuttšuh tulou, rištšikanza ei tule. - *Poraj*
- Min koira kyläššä šoau kun kolahukšen korvallah. - *Vuokkin*
- Ostas koiru leibiä, ga dengua ei ole. - *Salmi*
- Ei koira luuta vonkaha. - *Kontokki*
- Koiran nálgä tširppoa (=kärsiä), tšoarín tšila istuo. (Sannotaan ativoissa.) - *Poraj*
- 345 Terväh koira pennut šääu, šogiat lietäh. - *Paatene*
- Terväh koira pennut soau - sogiet tullah. - *Mäntys*
- Terväh koiru kudžut suau, ga sogiet ollah. - *Salmi*
- Koira haukkuu, tuuli kandau. (Juoruista.) - *Rukaj, Paatene, Tver Zaharova*
- Koiru haukkuu, tuuli kandaa. - *Salmi, (~kandau) Säämäj*
- Udeh kodih tulles tuodih koivuñe halgo da ruizleiby da sanottih: Koivuñe halgo poltettavakse, ruizleiby syödäväkse! - *Salmi*
- Kolmaš kerdon kogo kerda. - *Paatene*
- Ei šiidä ole konnašta kolmen koiran šyöttäjäkši. - *Rukaj*
- 350 Kondien tapandah kul lähet, ota šija šelgähäš! Hirven tapandah kul lähet, ota lauvat šelgäh! (Karhu vain raatelee, mutta hirvi voi potkaista kuoliaaksi.) - *Jyskyj*

Kontiella on yhem miehem mieli ta yhekšäm miehev voima.

- *Kontokki*

Kondie on vägövä, a tall'alla moatah. - *Mäntys*

Vägev_u on kondii, ga hänen tall'al moatah. - *Säämäj*

Go'ral (=kurjalla) on go'ram piirua. - *Salmi*

Go'rua (=onnettomuutta) ei pie ettšie, itše tulou. - *Tver Zaharova*

Go'ra tulou kuttšumatta. - *Tver Zaharova*

Go'ra ettšimättä tulou. - *Tver Zaharova*

355 Go'ra on yksin t'irpettävä (=kärsittävä), eu jogohizella virkettävä. - *Tver Zaharova*

Toittši tulla on korgiet kynnykset (nim. tytöllä joka menee miehelle ilman vanhempien lupaa). - *Säämäj*

Olis korppi tuomarinnu, ei kai miehet hebozell_u ajas. - *Salmi*

Niin hyväd leivät tuli, hos korvah työnä! - *Säämäj*

Enämpi še korva kuulou kun šilmä näköy. - *Vuokkin*

Ei še ole kaikki šilmän ieššä. - *Rukaj*

Mingä korva kuulou, silmä enämbän nägöy. - *Säämäj*

360 Pane korva kuulomah, toini läpi laškomah! - *Vuokkin*

Korvas kuule, toizes työnä. - *Säämäj*

Keh koskoo, sih kolahtaa. - *Salmi*

Koišša ni hirttä et néé, a kylässä néet nieglan seinäs-sä. - *Paatene*

Koišša kohuškaa (=ohukaisia), a pihalla piroškää. - *Paatene*

Koišša kohuškoa, a pertissä piroško. - *Paatene*

Koiz on koirugi ižändy. - *Salmi*

365 Kodi korvešša, pertti pedäjäššä. - *Rukaj*

Kodi korves, perti pedäjäs, elod oksal. - *Salmi*

Ken koissa aštuu še šoau kyläššä istuo, a ken koissa
istuu nin še šoau kyläššä aštuo. - *Vuokkin*

Emändä kun koissa liikkuu ni kyläššä istuu. - *Rukaj*

Meijen koissa seiñät voissa. - *Poraj*

Kodvazen da korjazešša. - *Tver Puasinkoi*

Koutajärnessä on niin äijä soarie kuin ov vuuveissa päi-
vie. - *Oulanka*

370 Ajjoi kukoi laulat, illal kaži peän syöy. - *Säämäj*

Aivoin lindu laulat - ei vain kazi söiš. - *Paatene*

Kukko laulau lammim peässä, kardalaizen skammim (=penkin)
peässä, vuottau vehnäistä veruo (=ateriaa), kadou i kag-
rane kokoi (=kauraleipä). - *Mäntys*

Min kukoi syöy, se kanal koiduu. - *Salmi*

Kyllä kulta rehun alta näkyy. (Ihmisen hyvyyden t. rik-
kauden huomaa, vaikka hänellä olisi huonot vaatteet.) -
Vuokkin

Kulda revušta nägyu. - *Tver Paulova*

Kumma on kuušista venehtä, katajaista koaripuuta. - *Vuokkin*

375 Kunne tiijät, šinne i mänhet. - *Tver Paulova*

Kuo'leikši koira ulvou. - *Kontokki*

Kuolijalla kropu (=arkku), eläjällä leipäkrošša. -
Kontokki

Kuollou ka kropu, elänöy kä leipäkroma (=kannikka). - *Kontokki*

Tširottau, pirottou (=päivä paistaa ja sataa): kuoliet
naijah (~ kuoliet veñšalla ajetah). - *Tver Prudova*

Još kuolien ošoa et anna, ni oma ošaš katou. - *Kiestinki*

380 Kuomu kaimal, kaimu kaikel mierol. - *Salmi*

Pahoi kuomu kalad jagaa. - *Salmi*

Ombo kuodžol kozittšijoa, vai ei ole moamoil luo tulijoa.
(Illatsuissa pojat riiaavat, mutta eivät tule kosimaan.)

- *Säämäj*

- Ken kuritta kašvau še kuńnivotta kuolou. - *Kontokki*
- Eläy kurki, eläy kärki, eläy harmoa havukka. - *Vuokkin*
 Eläy kurgi, eläy kärke, eläy harmoa harakka. - *Repola*
 Eläy kurgi i kärke i harmaa harakka. - *Rukaj*, (~ harmåå) *Paatene*
 El'au kurgi i kärke, harmoa harakka, valgie varis, huudau: teäl olen - braa! - *Mäntys*
 Eläy kurgi i kärke, harmoa harakka, valgie varis - i mie elän muila myödäh. - *Mäntys*
- 385 Sińi kurgi kuolou, kuńi suo sulau. - *Säämäj*
 Kurgi (~ broní) kohaldi (=suoraan) l'end'au, a yökši kodih ei kergie. - *Tver Prudova*
 Guša (=hanhi) sialla ei tavarišša (=kumppani). - *Paatene*
 Kusi kuivau, šitta murenou. - *Kontokki*
 Kuu kiurušta kešäh, puoli kuuta peiposešta, väistäríkistä (~ väštäräkist_{ov}) vähäńi, peätškyštä ei ńi päivöä. - *Vuokkin*
 Kuu kiurusta kezäh, päistäríköstä ei päiväistä. - *Poraj*
- 390 Kuin kuulut, a ńi näyt. - *Paatene*
 Olem mie olluv vaikka missä, vainn_{en} kuumašša putron šilmäššä. - *Vuokkin*
 Toista kuurńis (=kuuro) kuulou, šokie šoutau. - *Uhtua*
 Ken kuušeh kurkottau, še katajah kapšahtau. - *Vuokkin*
 Kuuzi ńedäl'ii pidäy astovam piilöil magaittoa kodavävvy. - *Ripuškala*
- 395 Kuudoma on voriin potaššikka (=varkaiden yllyttäjä). - *Tver Puasinkoi*
 Kyhläs pellol, tuli tšikkah (=pihtiin). - *Salmi*
 Kyhläs peldoh, tule tšikkah. - *Sroitšan Kondu*
 Mih kykistyy, ei se sih vie šitu. (Ovelasta.) - *Säämäj*
 Kylläm perä on tiedämätöi, paham perze täydymätöi. (Vastaus sille joka sanoo "kyllä".) - *Säämäj*

- Ken kylväy, še i leikkååu. - *Paatene*
 Kylvät, da i leikkååt. - *Paatene*
 Ken kylväy, se i leikkoau. - *Paatene, Poraj*
 Jesli kylvät, da i leikkoat. - *Poraj*
 Et kylvä, et i polutši (=et myöskään saa), a kylvät i polutšit.
 - *Tver Kuivaho*
- 400 Midä kylvät, sidä i leikkoat. - *Paatene, Mäntys*
 Kyläššä ei olla asiet kynnyšellä. - *Suomussalmi*
 Kylä hyvä heittämiäni, koti paha muistamiäni. - *Vuokkin*
 Kylän ilo, kojın kontie. - *Vuokkin*
 Kylänn ilo, kojın kondie. - *Paatene*
 Kylän hyvä, koin kondii. - *Salmi*
 Ei kyläh kuolluttu ole. - *Salmi*
- 405 Kyläs kyrzän syöt, kodih korzan tuot. (Kotona pitää kestittää samalla lailla kuin kylässä on kestitetty.) -
Salmi
 Kylä kyšyy kymmeänie, kylä ei kyšy šuurutta (kerppujen tekijältä). - *Kontokki*
 Kyläh ei käiten käy. (Kylässä käydessä menee enemmän aikaa kuin osaat arvata.) - *Salmi*
 Kyšele kylän kävijältä, šati šauvan kantajalta. - *Vuokkin*
 Kylä luubiu loaskavan (=anteliaan), a kodi skuupan (=sai-dan). - *Mäntys*
- 410 Kylä poijan naittau. - *Tver Gavrilkova*
 Kyžyjä kylän löydäy. - *Suikuj*
 Kyzyi ei dorogal yöksy. - *Salmi*
 Kyty kyynä kynnyšellä, nato noaklana talošša. - *Vuokkin*
 Lähillä ois kyynäspeä va et pure. - *Rukaj*
 Kyynäspeä lähillä, a et purella ota. - *Paatene*
 Kyynäspeä on lähillä, purella et sua. - *Paatene*
 Kyynäspeä on lähillä - et pure. - *Mäntys*

- Kyngä lähillä, purell ei soa tavottoa. - *Mäntys*
 Lässä kyngön, et pure. - *Tver Zaharova*
 Lähillä on kyynäspiä, ga et pure. - *Salmi*
 Kyynäspeä on lähäl, vai et pure. - *Säämäj*
- 415 Kyünelellä linna ei vierī (=ei usko). - *Tver Zaharova*
 Mosku (=Moskova) kyüneлдä ei vierī. - *Tver Zaharova*
 Kyünelellä ni mytyttä gorua (=murhetta) et kiännä. -
Tver Zaharova
 Kyünelellä podvodua (=kyytiä) ei pie. - *Tver Zaharova*
 Laškal potšil konzugo mua on kylmy, konzugo kärzy kibeī.
 - *Salmi*
 Konzon kärzy kibeī, konzogom moa märgy. (Laiskasta.) - *Säämäj*
 Käsillä annat (lainan), jaloilla käyt (=haet). - *Vuokkin*
 Käzil annad ga jalloil etšit. - *Salmi*
- 420 Kellä keäššä, šillä käršäššä. - *Vuokkin*
 Kellä keäššä, šillä i käržäššä. - *Rukaaj*
 Käzi kättä pežou - molemmat lietäh valgiet. - *Tver Gavrilkova*
 On käsi pitkä ta koiruš peällä (=lisäksi). - *Kiestinki*
 Käzi tyhjy, toizez ei ni midä. - *Salmi*
 Mytyš kätkyöštä ilmah, muone i kalmah. - *Tver Puasinkoi*
- 425 Keyhyš ei tule kello kaklaššä. - *Vuokkin*
 Älä pilkkua köyhän kelkkua - olginē on omas. - *Salmi*
 Eihäi sidä köyhytty (=köyhyyden vuoksi) köykys kävellä,
 vai vilun da nällän täh. - *Salmi*
 Köyhä eläy kum märkä puu palau vitšajau. - *Vuokkin*
 Köyhän eloz on gu märgy palaa. - *Salmi*
 Köyhäm piä on pahoi keritty. (Köyhä saa aina syyt pääl-
 leen.) - *Salmi*
- 430 Keyhällä tyrä, bohatalla kaksi. - *Mäntys*

Keyhän velga ei viikoksi jouva. - *Mäntys*

Keuhän velg ei viikokši. - *Tver Kuivaho*

Eihäi köyhän velgu viikokse jovva. - *Salmi*

Ei laiham kuren eäni loitoš kuulu. - *Vuokkin*

Laiham kurren eäni ei kuulu loitoš. - *Paatene*

Ei laiham kurren eäni korgiella kuulu. - *Mäntys*

Kuuren iäni ei taivahah kuulu; ravize mi luubo (=huuda niin paljon kuin haluat), sorovno kuulu ei. - *Tver Kuivaho*

Laisan hebozen regi ei jä vedämättä, ruadajan naizen polosta (=sarka) ei jä leikkuamatta. - *Tver Gavriļkova*

Talvi amparin tyhjenty. (Talvella ruokavarastot hupe-
nevat.) - *Kontokki*

Laiska talvi kaikki keřiau. - *Tver Puasinkoi*

435 Laizuz eu hyvä lahja ni kellä: luilla hyvä, a kuulla ei
hyvä. - *Mäntys*

Lakki peäh laitetah (nim. morsiamelle), huolta peäh hoi-
vatah. - *Vuokkin*

Lampie myöte i vetehini uipi. - *Kontokki*

Tiedäzit kunna langiet ni levittäziet min ni but (=jonkin;
tark. pehmusteen). - *Tver Zaharova*

Labjal perzetty! - *Salmi*

440 Ol Lapilla pappie, i Veñalla pottšie (=porsasta). - *Poraj*

Laita lapši asiella, mäne itse peräššä. - *Vuokkin*

Työnän lapset aziella da itse mänen dälgeh. - *Mäntys*

Lapsi työnä dielol, a itse lähte jälles. - *Salmi*

Lapšet ollah kallehet omuten (=siksi että ovat omia), ei
šomuten. - *Tver Puasinkoi*

Lapsi gu kuoloo, dai kuomus loppuu. - *Salmi*

Šini lapši kuñi lanteilla, šini poika kuñi polvilla. -
Kontokki

445 Lapšella lapšen i haju (=ymmärrys). - *Tver Puasinkoi*

- Lapši kun šyndyy pereheh nin leibä pöyvällä. - *Rukaj*
 Lapši šyndyu, lapšenke i oža (=onni) šyndyu. - *Tver Puasinkoi*
- Opašša lašta kuñi om poikkipuolin lautšalla; piñin kun keändyy, on jo myöhä. - *Rukaj*
 Lašta opašša kuñi om poikki lautšašta; a yltsi lautšašta lieu i ei šua opaštuo. - *Tver Gavriļkova*
- Lapšen ožalla i talo eläu. - *Tver Puasinkoi*
- Levitellel lehmän anti, a peitellen kalan anti. - *Kontokki*
 Lehmäm maido levitellen, vain kalan šoalis kavotellen. - *Rukaj*
- 450 Kenel lehmy lemes, sen käzi syvimäs. - *Salmi*
 Rijjellez lehmy myö da sana osta (ts. puhu harkiten). - *Salmi*
 Riijelleššä šana ošša da šano. - *Tver Puasinkoi*
 Lehmäm myön da sanan ostan. - *Säämäj*
- Lehmä vasikallah (=vasikkansa luo) tulou. - *Vuokkin*
- Syöy leibän leinähini (=surullinen), magaau unen udrahiñi (=tuskainen), pidäy vaattien vaivahini. - *Rukaj*
 Magoat unen udrehena, syöt leibän leinehenä. - *Paatene*
 Magoau yön udrahine, syöy leibät leinähine. - *Paatene*
 Leinä leibät šyöy, udra unet magoau. - *Porañ*
- Leivän kel ei kuole. - *Säämäj*
- 455 Leikattu leiby ei yhtes pyzy. - *Salmi*
 Leiby ku keskel leikatah, ni se ei yhteh liity enämbi. - *Säämäj*
 Leikattu leib yhteh ei tartu. - *Nekkula*
- Ken leivän syöttäy, se leikingi lyöy. - *Säämäj*
- Kenel leibeä syöt, senn_i lauluo pidäy lauloa. - *Säämäj*
- Leibähäi se on leivän kañnikkogi! - *Säämäj*
- Leivän ies pappigi pajattau. - *Säämäj*
- 460 Ei leipä šyyven lopu, šoahen loppuu. - *Kontokki*
 Leib ei syömäl lopu. - *Säämäj*

- Menöy leivän kel syvven (nim. pieni sairaus). - *Säämäj*
- Leiby on suuz magei. (Siksi pitää tehdä työtä.) - *Salmi*
- Leibäsuola vanh'in (=tärkein). - *Mäntys*
 Leiby da suolu on syömiziz vanh'in. - *Säämäj*
- Leipävero on kultoa kallehempi. - *RukajM*
- 465 Lempo leškie lepytelkäh. - *Vuokkin*
 Lembo leskel mengäh. - *Salmi*
 Lembo leskil leppikkäh. - *Säämäj*
- Leppä lepäštä vigua nägöu. - *Tver Tolmatšu*
- Verkazellah leppä lymbyu (=taipuu). - *Tver Prudova*
- Lešen kyrpä ta hirven turpa (ovat parhaat). - *Suomussalmi*
- Sinä leski, minä leski, sih verokeski. - *Salmi*, (~ siih meile) *Säämäj*
- 470 Elänöy ka leävy lämmembi, töllönnöy (=jos kuolee) ka leävy väl'lembi. - *Säämäj*
- Ei tule liha liikkumatta, kala jalan kaštamatta. - *Vuokkin*
 Ei tule liha liikkumatta eigä kala jalan kaštumatta eig_elo et-tšimättä. - *Rukaj*
 Ei tule lindu liikkumata, eigä kala dälgoiin kastamata. - *Säämäj*
- Liijemmän päivän elät, liijemmän kumman kuulet. - *Rukaj*
- Liijal liikkuja šoapi, enemmän etšittelijä. (Sanotaan esim. matkamiehestä t. vilkkaasta lapsesta, joka saa kolhuja.) - *Kontokki*, (~ enemmän ~ enemmän) *RukajM*
 Liiga liikkujalla. - *Tver Puasinkoi*
- Liijan šaarekšen hyppäät, liijan oravan i šaat - *Rukaj*
 Liijan soareksen liikut, liijan oravangi soat. - *Mäntys*
 Liijan niemen käyt, liijan oravan suat. - *Salmi*
 Liijan soareksen ku juokset, liijan oravan soat. - *Säämäj*
 Liijan soaren hyppeät, liijan oravan soat (~ liigu orau puuttuu). - *Nekkula*

- 475 Liika tšorppa (=haara) härkkimeššä liijan kurkon (=kokkareen) hierou. - *Kontokki*
 Ei se liigavuz lihota. - *Säämäj*
 Linnah (=kaupunkiin) ajuassä elä kiittelišetse, kergiet tullešša. - *Tver Zaharova*
 Huono lintu ken ei höyhenieh kannu. - *Vuokkin*
 Lindu omat heyhtenet kandau. - *Mäntys*
 Kyllä lindu höyhenet kanda. - *Salmi*
 Kuh lindu istuihe, siih höyhenen kirvotti. (Vieras toi tuliaisiasia.) - *Säämäj*
- 480 Ei ou puuda linnun istumatoinda eigo ristikanžoa reähkätöindä (=synnitöntä). - *Mäntys*
 Eu gorattomua (=murheetonta) ristikanžua ilmalla, i linnun istumattomua puuda. - *Tver Gavrilkova*
 Eu šidä puuhutta što ei istun linduie, da eule šidä ristikanžais-ta što eullun gorasta. - *Tver Zaharova*
 Ei ole ihmisty gorattomua, eigo metsšäs puudu linnun istumattomua. - *Salmi*
 Ei ole linnun istumattomua puudu, eig ole šidä ikkunoa minun itkemättömeä. - *Säämäj*
 Ei ole puudu linnun istumattomua, eig ole tällä vuvvel päiveä itkemättömeä. - *Säämäj*
 Tunduu lindu šulgazista, lieugo hyvä ili paha. - *Tver Gavrilkova*
 Žeže linduzet, toizet viiret (=laulut). - *Tver Zaharova*
 Lisänä or rikka rokašša, hämehikki taikinašša. - *Vuokkin*
 Ližänny on rikku rokas, hämähäkki taiginas. - *Salmi*
 Kenel loimet on, senn i kudiet. - *Säämäj*
- 485 Loitomma kum panet, nil lähempöä löyvät. - *RukažM*
 Loittozet kellod on kuuluzat, a ku pihah tullah ni rämšähetäh. - *Mäntys*

Suuret kellot loitos kuuluu, lähil ku tullah dai rämsähtäijäh.

- *Salmi*

Loittoizet kellod on kuuluzad - lähil tulduu rämpsähtää. -

Säämäj

Loittoine vävy om piiravävy, lähine huttuvävy. - *Säämäj*

Lumi luikun (=hanhen) šiiiven alla, talvi jouttšenem peräššä. - *Kiestinki*

Lundu syöy, halguo šittuu. - *Säämäj*

490 Kyllä Luoja luuvuistah huolem pitäy. - *Kontokki*

Luzikalla syöttäy, da burtšalla (=kurikalla) silmäm peäst ottau. - *Poraj*

Luzikal syöttäy, varrel silmät kaivau. - *Säämäj*

Lupahan ol leikkie poajie (=puhua), vain ei veärti veärissellä. - *Kiestinki*

Ei ole luuh juuttunuttu (=tukehtunut), eigo omam peäl suuttunuttu. - *Säämäj*

Luulla koiroa, palalla pahoa mieštä. - *Vuokkin*

495 Luu lihan kašvattau. - *Vuokkin*

Luu lihan naživiu. - *Mäntys*

Luuz on líha magiemi. - *Säämäj*

Luu lihan valittšijalla, kuori leivän alkajalla. - *Vuokkin*

Luu líhan valittšijal, kuori leivän andajal. - *Vitele*

Luubi elä luubi, a täägiambah tíiušša (=rakastat tai et, mutta käy useammin katsomassa). - *Paatene*

Ei ole luutointa lihoa eikä peätöintä kaloa. - *Vuokkin*

Ei peätöintä kaloa eikä luutointa lihoa. - *Suomussalmi*

Ei luutoinda lihoa eigo peätöindä kaloa. - *Mäntys*

Ei ole kalua piättömiä, eigo líhua luuttomua. - *Salmi*

500 Luuvehta kui päivän tuulou, níin on hédäli kezeä. - *Poraj*

Lähimmäistäh lehmäki nuolou. - *Vuokkin*, (~ níi lehmä) *Kontokki*

- Hyvä on lämmin laihan lapšen - ei še ole liikoa i liha-
valla. - *Kontokki*
- Ei lämmin luita riko. - *Vuokkin*
Lämmin luida ei kato. - *Paatene, Poraj, (~luuloi) Mäntys*
Lämmin luida ei riko. - *Mäntys, (~särre) Poraj*
- Lämmin om paita palttinaini omam moamon ompeloma; vilu
om paita villañiki ventovierahan kutoma. - *Kontokki*
Pehmie om paita palttinaini, oman emon ompeloma, vilu ov vaippa
villañiki, vaimov vierahan kutoma. - *Vuokkin*
- 505 Loppu Löpräštä lohen keitto, kum mäni Iro Ilveisvoarah.
- *Vuokkin*
- Kel maho, sil maidogi. - *Säämäj*
- Mahti moah, moal läpi tiettöä. - *Vuokkin*
- Kem mainittšoo, se kuarittšoo. - *Salmi*
- Ei ole maitokana makie šuušša miehen šuuttunehen, parraš-
ša pahaštunehen. - *Vuokkin*
- 510 Magavošta keguo ei liene, pidäu rjadja. - *Tver Kuivaho*
Magavolla keguo et ladjja. - *Tver Kuivaho*
- Söid magien, syö kargeigi. (Sanotaan synnyttäjälle.) -
Säämäj
- Magien ku syöt, kargien šitut. - *Mäntys*
- Magei kielengi perzieh viey. - *Salmi*
- Ei magiedu maho täytty. - *Säämäj*
- 515 Makoajan kasin šuuh ei hiiri juokše. - *Kontokki*
Magaajalla kazilla hiiri ei tule pielukšilla (~pielukših). -
Rukaj
Magoajalla kazilla šuuh hiiri ei hyppeä. - *Paatene*
Magoajan kažin suuh ei hiiri đuokse. - *Poraj, (~ei hiiri juok-
se.) Säämäj*
Magaajal kažil ei hiiri suuh tule. - *Vitele*
- Mim makšat, šenn_i kapšat. - *Paatene*
Mim maksat, senn_i kapsat. - *Mäntys, (~senñ_i) Poraj*

- Moanittajez on mandžoimarjam magevuz, eläjez om pihlām-marjan kargevus. (Tyttönä hyvä, vaimona paha.) - *Säämäj*
- Ei moatem markat tule, istumall_ikihyväset. - *Kiestinki*
- Ei moatem markat kašva, istuon ikihyvyöt. - *Vuokkin*
- Martta (=maaliskuu) kuin om pakkane, šiidä tulou keväd lyhyt. - *Poraj*
- 520 Martalla (=maaliskuussa) kui dorogad loukottau (=tekee koloja teille), aprila (=huhtikuu) kuivoau. - *Poraj*
- Moaten šou marukšet šuuret (=suuren vatsan), levätem perän levien. - *Vuokkin*
- Madalaz ajjaz on hyvä hypätä. - *Säämäj*
- Madalan terväh kylmää. - *Vitele*
- Ota matikka hännäštä kiini! - *Vuokkin*
- 525 Piä majeh peštä kiini, a hännästä livahtau. - *Paatene*
- Ota matikku peäs kiini, älä hännäs! (Tark. esim. tytön saamista morsiameksi.) - *Säämäj*
- Matikk_om magei kala, Iivan_on hyvä briha. - *Vitele*
- Ei mato (=käärme) mavon hännällä talloa. - *Vuokkin*
- Mado mavon hännällä ei polle. - *Suikuj*, (~ Ei mado...) *Mäntys*, (~ hännällä~ hännällä_ei) *Paatene*
- Mellišällä (=myllyyn) lähēt suutkiksi (=päiväksi), ota leibiä kaheksi. - *Tver Gavriļkova*
- Meñijeä ei soa kieldeä. (Tyttöä ei voi estää menemästä naimisiin.) - *Säämäj*
- 530 Meren kierrät, mieštä et kierrä. - *Vuokkin*, *Rukaj*
- Moan kierrät, järven kierrät, miešt_et kierrä, še tulou vaštah kun šattuu konša. - *Vuokkin*
- Meren kierrät, vai miestä et kierrä - elät elät i aigauvut vastah. - *Poraj*
- Meren kierrät, mužikkoa (~ a miest_) et kierrä. - *Paatene*
- Meren kierrät, a rištšikanzoa (~ mužikkoa) et kierrä. - *Mäntys*

Meren kierrät, a miestä et kierrä. - *Poraj*, (~mužikko) *Suoj*

Meren kierät, a miesty et kierä. - *Säämäj*

Meren kierät, vai miesty et. - *Vitele*

Merd'iemmä ei pie lähtie kalah. - *Tver Ontšufuarova*

Iemmä merdä ei pie kalah männä. - *Tver Puasinkoi*

Merdä iemmä kalah ei pie männä. - *Tver Zaharova*

Ei mertä kirvehellä šoa täyttöä. - *Vuokkin*

Merdä kyueh'elil'let täutä. - *Tver Zaharova*

Minne metšoi i lennä, yksi havu ruogana. - *Säämäj*

Mäne minne katšot, šamat havut ruokana. - *Vuokkin*

Kunne ni kurgi lennä - yhet havut ruogana. - *Tver Prudova*

Kunne kurgi i lennä, yksi havu syödävänny. - *Salmi*

535 Kum mettsä alenou, kylä lähenöy. - *Kontokki*

Mitem mettsäh karjut, niim mettsä vaštoau. - *Vuokkin*

Midä mettsäh huvvat, sidä mettsy vastuau. - *Salmi*

Midä kyläh huikkoat, sidä kodih kajahtah. - *Nekkula*

Mänim mettsäh, metšon sain, tulin kodih, koppala tuli, pañim padah - paskaharakka, rubezin syömäh - ruizreätsky. - *Mäntys*

Eule šidä miehyttä ken ottais ittšieh viäryttä. - *Tver Puasinkoi*

Miekkozet vai mieroh mennäh, minä vai raukku riihty puin.

(Sanoi vanhapiika, kun näki toisten menevän kerjuulle.)

- *Vitele*

540 Miero panou hinnan oledgo hyvä vai huono. - *Säämäj*

Kun ei ole mieltä, nin ei ole i huolta. - *Kontokki*

Mi mieles, se kieles. - *Salmi, Säämäj*

Mi mieleh, še kahteh käteh. - *Vuokkin*

Miel'et om medeh, a eu vedeh. - *Tver Tolmatšu*

545 Kerram mieli miehoilah, toizen kerran kodoilah. - *Salmi*

Iškennoh mieli, ga istoi rinnal, käskennöh vattšū, ga pane käzi kaglal. - *Salmi*

Duobuhua mieliä isköy. - *Paatene*

Mieli mereh, hot' aganua regeh. - *Salmi*

Mieron dorogall ei heiny kazva. (Huora ei tule raskaaksi.) - *Vitele*

Kylän dorogal ei heiny kazva. - *Säämäj*

550 Mieron veneh ei saa tervah. - *Vitele*

Yntehine veneh ei tervah puutu. - *Säämäj*

Ei mieš kaklašta kuole. - *Kontokki*

Siid ei ole mies keyhy eigo kibe (nim. viinaa juotuaan). - *Säämäj*

Tulou mieš Turun takani, vain ei turpehen alaani. - *Vuokkin, (~meren) Kontokki*

Tulou miez meren tagada, a et tule turbehesta. - *Paatene*

Mies tuloo meren tagua, vai ei turbehes. - *Salmi*

Meren tagoa aino miehen nägöy, a turbehen all ei näe. - *Säämäj*

Miehel om mennä kuuluta hyvä, eleä katš_eule hyvä: roado pidäy roata jugiembi, sana sanuo sulembi. - *Säämäj*

555 Mieš kum metšäštä oravan šoau, akka kakši koissa tienoau. - *Rukaj*

On šitä miehijä metšäššäki, šikojaki pappilašša. (Metsäkylässä on hyviäkin miehiä ja kirkonkylässä saattaa olla huonoja.) - *Vuokkin*

Mieštä myöti om miehen naini. - *Vuokkin*

Mieštä myöti miekka vyöllä, kilpi kantajam mukah. - *Vuokkin*

Mieštä myötem miekka vyöllä. - *Kontokki*

Miesty myö miekku vyöl. - *Vitele*

Mieš kun köyhtyy ni pökšyt löyhtyy. - *Rukaj*

560 Jesli miiikulampeän vetty vihmuu ni siit pidäiz i voz-
 nézennanagi (=helatorstainakin) vihmuo, vuozii tulou hy-
 vä. - *Säämäj*

Ei ole minna mielehii, kun ei ole lahjat loavulliset.
 - *Vuokkin*

Minna on mierošta otettava. - *Tver Puasinkoi*

Miittuon hirven hiihtättö, moizel tallal maguatto. -
Salmi

Miittuot on soajat, moizet tullah lapset. - *Säämäj*

565 Ennem moa halgieu ennengu huora häbiy. - *Rukaj*

Elä moašša moan tavalla, elä moašta pois pakene. - *Vuokkin*
 Moaz moan taval. - *Säämäj*

Lindu dai kieli, moa dai viero (=usko). - *Paatene*

Moa dai viero, kylä dai kieli. - *Paatene*

Mää (~ moa) dai viero, lindu dai kieli. - *Paatene, (~ moa) Män-*
tys, (~ mua) Nek-Riip

Lindu dai kieli - moa dai mieli. - *Poraj*

Maailma on vällä, a elää on ahaš. - *Rukaj*

Maamom mieli on lapšešša, a lapšem mieli kiveššä da kan-
 nošša. - *Rukaj*

570 Ku moamom pordahilla nägi, ei tarvitše männä i perttüh
 tytärdä kattšomah. - *Rukaj*

Moamon vittša villañi. - *Kontokki*

Taaton on vittša karvañi, a maamon on vittša villañi. - *Rukaj*

Muamon vittša villañe, a tuaton om proulokkahine (=rautalankaa).

- *Tver Gavrilkova*

Muaman vittšu on villañe, tuatan vittš on raudañe. - *Salmi*

Vieraz vittš on karvaine, moamav vittšov villaine. - *Säämäj*

Määmindima (=äitipuoli) eu (=ei ole) armaš. - *Paatene*

Moržien tuondahine da šuabra (=pieles) luondahine. (Nuorikko on sellainen, millaisen olet tuonut ja pieles sellainen, millaiseksi olet sen luonut.) - *Tver Zaharova*

- Moržien kuin tuoduo da šuabra luoduo. - *Tver Zaharova*
- Moskovas hebo töllökkäh (=jos kuolee), hänel on händy hammazvälis. (Tietää kaikki asiat.) - *Säämäj*
- 575 Ken mullostu musteloo, sille silmy iäre. - *Salmi*
 Kem mulloizie mustelou, sil silmy eäreh. - *Säämäj*
- Munua kuuluu, korval ku lepñin (=lyön), ga sidä kuuluu. (Vastaus kysymykseen "mitä kuuluu".) - *Salmi*
- Näggy murgim moliessah. - *Säämäj*
- Murgina kado, värtt'inä kirbozi. - *Paatene*
- Tahto mužikka tavottää kahta dänistä - a molommat päättih. - *Paatene*
- 580 Mužikkoa sanalla sanot, a koiroa leivällä häiskeät (~ leibällä moanitit). - *Paatene*
- Mužikal akku kuolou - kui veittši huodras kirbuou. - *Säämäj*
- Mužikan vittša villañe, ei šatata. - *Tver Tolmatšu*
- Mussikaista et peitokkali (=salaa) syö, suu mustenou. - *Mäntys*
- Mušta jumalakše, valkie pirukše. (Tietäjistä.) - *Vuokkin*
- 585 Muuta voibi kaiketa olla, suolata da leivätä da Jumalata ei voi olla. - *Säämäj*
- Muudu kaikkie on, yht ei ole vai linnummaiduo. - *Säämäj*
- Miä muida, muud miuda. - *Paatene*
- Miä toista pagizen, a igä kai ittšie paissah. - *Paatene*
- Myö muida, igä kai ittšiä. - *Paatene, Mäntys*
- Myö muida, muud meidä - igä kai ittšie. - *Poraj*
- Naine naista, toine toista, igä kai ittšie. - *Paatene*
- Kiitä muilla muita maita, itšellä omie maita. - *Vuokkin*, (~ itšellä oma moata) *Kontokki*
- Kiitä vai muil muudu moadu, itše ole omal moal. - *Säämäj*

- Muida parandau, omah perzieh rubie paksundau. - *Säämäj*
- 590 Mägiä pidäiž laškia, a peržett_u ei pidäiš kubauttaa (~ kylmätt'εε). - *Paatene*
- Mänijä heboŋe nagole (=aina) on laiha, a laiska pyzyu tielašša (=hyvässä lihassa). - *Tver Gavriļkova*
- Mimmoine mänijä, šemmoine i ottaja. (Morsiamesta ja sulhasesta.) - *Paatene*
- Mimmoine mänijä (~mänii), semmoine i ottaja. - *Poraj*
- Märgy ei kastundua varua. - *Salmi*
- Märg_u ei pala. - *Tver Kuivaho*
- 595 Elää ekottaa, nahkusieglua lekuttaa (=liikuttaa leukojaan). - *Salmi*
- Naini (=vaimo) ei ole kanteleh šeinällä! (Vaimo aiheuttaa kuluja.) - *Vuokkin*
- Akku ei ole pidiä ku kanteleh seinäl. - *Salmi*
- Nainē mužikatta i heboŋe hännättä. - *Tver Puasinkoi*
- Naisten tukka tuleh, miešten tukka tuuleh. - *Vuokkin*
- Nagrajan šuud_u om parembi kattšuo ei kun itkijän. - *Rukaj*
- Nagrajan šuuh on parembi kattšuo. - *Tver Puasinkoi*
- Nagrajan suuh om parembi kattšuo ku itkijän. - *Salmi*
- Paremb_u on nagrajan suuh kattšuo ku itkijän suuh. - *Säämäj*
- 600 Nagris kuoppah i lehmät leäväh, vanhat akat kiukoalla! (Pokrovaan 1.10. mennessä saatiin syksyn ulkotyöt tehdyksi.) - *Jyskyj*
- Nagris kuoppah, akka pätsillä korendo perzieh. - *Rukaj*
- Nagriš kuoppah, akka pätsillä. - *Paatene*
- Nagris kuoppah, akka pätsil. - *Suoj*
- Nagrehet kuoppah, akat pätsil. - *Salmi*, (~nagoi) *Säämäj*
- Elä nakra nakrista, koissaš perttšuo (=pippuria). - *Vuokkin*
- Vuokkin*
- Älä nagra nagristu, koiz on rötkeä (=retikkaa). - *Säämäj*
- Nakris naisem pierettäy, urohon uloš ajau. - *Vuokkin*

- Syö nagriš sygyžestä (~ -h), a akka piä nuorešta (~ -h).
- *Paatene*
- Pidäy nagris šyyvä šygyzellä. (Kaikki pitää tehdä aika-
naan.) - *Poraĵ*
- 605 Nagrispatšoim peäl torevutah (jos kovin lapsellisina
menevät naimisiin). - *Säämäĵ*
- Nagro jatkau igeä da harvah kyllys käymine. - *Säämäĵ*
- Anna itköö: ei nába rebie. - *Salmi*
Itkiekkäh hos kui, ei nába halgie. - *Säämäĵ*
- Nado om mado (=käärme). - *Tver Suuri Ploskoĵ*
- Nenäštä mieš tunnetah. - *Vuokkin*
- 610 Kell_u ei ole neruo - šill_u ei ole veruo (=ateriaa). - *Kontokki*
Ku ov vai héro, se i vero. - *Paatene*
- Néroniemes et ole käynyh, sanasaares et ole jäänyh. (Sa-
notaan riitaiselle.) - *Vitele*
- Névvottu níeglu, opastettu oraine. - *Säämäĵ*
Névvottu olet mies, a opastettu gu orane. - *Vitele*
- Névesky kui riihihursti - ní huigei ní žiäli ruadoh työ-
tä. (Nuorikon kehtaa ja raatsii panna millaiseen työhön
vain.) - *Vielĵ*
- Névolá (=pakko) käšköu, goŕa (=hätä) opaštau (nim. työ-
hön). - *Tver Zaharova*
- 615 Miulta jäi näkömättä neäläm (=vaimoni veljen) pöytä,
šyömättä anopil luota. (Näin sanoi esim. se joka ei
päässyt mukaan pitoihin). - *Vuokkin*
- Niéglá nénéä, puraš peröä. (Eripuraisista.) - *Rukaĵ*
Níeglu neniä, puras periä. - *Salmi*
Roih níeglaz neneä ku ollou purahas pereä. - *Säämäĵ*
- Niinellä vyötetty da brihaŕe. (Poika on aina arvokas,
vaikka olisi köyhäkin.) - *Tver Puasinkoĵ*

Kun ei ole níityllä aitoa, níin ei ole akalla paitoa.

- *Suomussalmi*

Níin on níittyjen asiet, kuin on níityt aijattomat. (Asiat ovat huonosti.) - *Vuokkin, Suomussalmi*

620 Ními miesty ei pahenda. - *Säämäj*

Nískaluu t'erveh laisalla. - *Tver Kuivaho*

Notkiešta on kala šuadava. - *Tver Puasinkoi*

Eläppäš nuole ennenkun t'ipahtau. - *Vuokkin*

Nuorena hevoista kiitä, toissa vuonna moršienta, vanhana isänteäš, partašuuna poikoaš. - *Kontokki*

625 Kiitä nuorena naimistaš, vanhana šovan käymistäš. - *Vuokkin*

Nuorena nainutta kiitetäh, vanhana šovan käynyttä. - *Kontokki*

Nuorennu nainuttu kiitetäh, vanhannu sodah käynyttä. - *Salmi*

Nuorennu vittšu veänettävy. - *Säämäj*

Nuorušaiga on houkušaiga. - *Tver Puasinkoi*

Jo šai noušša nuoškana, männä märkänä. (On tehtävä työtä joka säässä.) - *Vuokkin*

Nälköä nápillä, peršettä potalla (=potkulla), itše aina ielläh. - *Vuokkin*

Nálgää nápillä, peržettä potalla, itše togo ielläh. - *Rukaj*

Nálgeä nápillä, peržettä potalla, itše ielleh. - *Mäntys*

Nálgiä nápillä, peržettä vitšalla. - *Tver Puasinkoi*

Nálgeä nápil, perzetty vitšal. - *Säämäj*

630 Nállälíä da omalla väl'lälíä. (Olen vaikka nälässäkin, kunhan on vapaus.) - *Tver Tolmatšu*

Hot nállembäl, ga on väl'lembäl. - *Salmi*

Nálgy pereheh hopun (=riidan) tuou. - *Säämäj*

Nálgä prauan rikkou. - *Paatene, Mäntys*

Kyllä nälkä ruuvan šuoloau. - *Vuokkin*

Nälkä ei ole täti. (Nälässä on paha olla.) - *Kontokki*

- 635 Lášťä nälkätäi purou. - *Kontokki*
 Nännin šuuhan panet, a hajuo (=ymmärrystä) piäh et pane.
 - *Tver Puasinkoi*
 Šuuhan nännin annan a hajuo en tiijä. - *Tver Kavi*
 Soat kattšuo, vai näpil et koske. (Sanoo tyttö pojalle.)
 - *Säämäj*
 Oma akk_u on Ondreuna, vieraz akku viligriimoi (=paha).
Salmi
 Oma eši opettau lappalaisen naimah. - *Kiestinki*
- 640 Hošš_uomat koirat torattanou, ni vieraš koira elä tule
 keskeh. - *Paatene*
 Omat koirat toratah - vieraš keskeh elä tule. - *Poraj*
 Ken kuim malttau, se ni omoa moamoä itköy. (Jokainen
 elää omalla tavallaan.) - *Mäntys*
 Omua kuoliedu ken kui maltau, muga i itköy. - *Salmi*
 Omat langat kangahil da puolendukset pääl. - *Vitele*
 Elä mittua omalla merkalla (=merkilläsi) muida. - *Tver*
Zaharova
 Parempi omalla moalla ropehešta vettä juuva, kun om moal-
 la vierahalla juuva tuopista olutta. - *Kontokki*
- 645 Omah ottšah tuulou. (On itse vastuussa asioistaan.) -
Säämäj
 Omam pahan tiijät, vain et vierašta hyvöä. - *Rukaj*
 Omam pahan tiijät, vierastu hyviä et tiijä. - *Salmi*
 Omat om pihat paremmat, karjammoahuot kaunehemmat. -
Kontokki
 Omoa puolüşša hoš šuuta veärissä. - *Kontokki*
 Šuuda viärissä, omua puolissa. - *Tver Puasinkoi, Zaharova*
 Suuda veärissä, da omoa puolissa. - *Mäntys, Poraj*
 Omoa puolista, šokkoa (=leukaa) veäristä. - *Säämäj*
 Omaa puolista hot suudu vääristä. - *Vitele*

Omalla rannalla tuhjozet i kotškazet (=mättäät) ollah armahazet. - *Tver Ontšufuarova*

Omalla rannalla i tuhjone on tuttava. - *Tver Zaharova*

650 Kem mit'em mahtau, še nin ahtau omašša riiheššäh. -
Vuokkin

Omah šuuu eu šylgijiä. (Jokainen kehuu itseään.) - *Tver Tolmatšu, Kavi*

Omat veräjät šalboat, vai vierašta šuuda et šalboa. -
Rukaj

Oman suun salboat, mieron suudet salboa. - *Säämäj*

Jogahizel on omat tšomat, varoilgi (=variksellakin) poj-
jat puksuperziet on tšomat. - *Vitele*

Omašt ubitkua eu. (Kun omaansa myy, ei tule tappiota.)
- *Tver Zaharova*

655 Lövvett on oma, varastettu vieras. - *Säämäj*

Omenaiini ottoášša, malinaiini moanittoášša, vain om piru-
ni pitöäššä. - *Vuokkin*

Omenaiini ottoášša, mesimarja moanittoášša, pihlajamarja piteäš-
šä. - *Kontokki*

Ongo ongi ozatoi, vai lambi kalatoi (kun pariskunnalle
ei synny lasta). - *Säämäj*

Ongikala da pakkuondapala. - *Tver Puasinkoi*

Onnen tyttö ensimmäiini: kaikki kankahat kutou, kaikki
lapset kasvattau. - *Vuokkin*

660 Elä opašša opaššettuo. - *Tver Ontšufuarova*

Eihän še oppi ojah koa eikä neuvo šyrjäh šyšeä. - *Suomus-
salmi*

Ei oppi ojah koa eigo tiedo tiel työnä. - *Säämäj*

Orasta värtših et peitä. (Näkyy päällepäin, kun tyttö on
tullut raskaaksi.) - *Tver Kuivaho, (~ värtšissä) Ruajetškoi*

Orane värtšistä viidiu. - *Tver Zaharova*

- Ei oraized d^o hoavoizeh synnytä. (Hädissään olevasta.) - *Säämäj*
- Ottau orazel dai ongel. (Yritteliäästä.) - *Vitele*
- Orahašta touvon tuntou, varšašta hyvän heposen, emon lapšen liijatenki. - *Kontokki*
- 665 Jo on opaštun oravakoira joven takan_ulvomah. - *Vuokkin*
- Harvoin orja lemmen šoapi, ei miñña milloinkana. - *Vuokkin*
- Ordeh ogal (=lovi), pardeh pygäl. (Harvinaisen vieraan käydessä.) - *Vitele*
- Miun ožua ni ken (~jogohine) dubinall (=kurikalla)_uet ožua. - *Tver Zaharova*
- Kuin vain oža käsköu, niin i elät. - *Tver Zaharova*
- 670 Kenen oža midä šuattšou. - *Tver Zaharova*
- Hänen oža ei magua, ka on nagole jalgazešša. (Hyväonnista.) - *Tver Zaharova*
- Ei ole oza havon oal moannuh. - *Säämäj*
- Liennöu ožua, niin lieu i lämminä keziä. - *Tver Puasinkoi*
- Kellä on hyvä oža nin i lämmin kežä. - *Tver Zaharova*
- Oža šomuten eule, i omuten. - *Tver Zaharova*
- Oža yksillä, kešä kaikilla. - *Vuokkin*
- Oza yksil, kežä kaikil, yksi Jumal jogahizel. - *Salmi*
- 675 Onhan šitä ožakkahalla - on iluo, on eluo. - *Vuokkin*
- Ožakkahall_uon yhekšän ožua, ožattomalla ni yhtä. - *Tver Zaharova*
- Ožakkahalla ožua nagole (=aina) Jumala lykkiäu. - *Tver Zaharova*
- Ožakkahill_uon ožakkahat lapšet. - *Tver Zaharova*
- Ožakkahalla naija nin yöt lyhyöt (=kuluvat nopeasti), da ožattomalla yöt pität. - *Tver Zaharova*

680 Ožattomah otšin. - *Tver Zaharova*

Ozakkahal kukoigi muñii, ozattomal kanagi heittää. -
Salmi

Teilä i kukot muñitah, a meilä i kanat heitettih. - *Paatene*

Ozra rodiu ovahalla - kägi heittäu kukunnan. - *Paatene*

Ku oliz ozru orrez da kagru karzinas (niin kyllähän sitä raataisi). - *Salmi*

Gu oliz ozru orrel, kagru karzinas, ni vai leikata lepottelizin.
- *Salmi*

Otavašš^v on orjam merkki. (Otavasta katsottiin, milloin piti töihin lähteä.) - *Vuokkin*

685 Ottajaini, antajaini, takapuolen kaivajaini. - *Vuokkin*

Olipa šielä ottamista, kahen keän kantamista, luuvalla (=lautaselle) levittämistä. - *Vuokkin*

Ottoleiväz ei ole leibeä, andomielez eule mielä. - *Säämäj*

Ei ottopojašta poigoa eigä kodivävyštä izändöä. - *Rukaj*

Oudokkiena vai ei vetty tipu räystähäz ni pitky keväd on; ku juoksuttau vie lumen yli raiživon (=reenraition), kalkan kuvun segavuttau. - *Säämäj*

690 Elä vain ovie lukkuo, nin luboida (=millaista hyvänsä) ukkuo. - *Tver Puasinkoi*

Ei niim pahoa ku ei hyveä. - *Säämäj*

Paha kiitoš on hyviä moitošta parempi. - *Tver Zaharova*

Pahan kel gu satut, jagazit - ga jua ei, andazit kai - ga ota ei. - *Salmi*

Pahan kel soat, vai joa et. - *Säämäj*

Pahas koiz et ni pakittšemah piäze. - *Salmi*, (~ peäze)
Säämäj

695 Pahoa moad (=ainetta) ei pandu, hyveä olluh ei (sen tähden jäi pieneksi). - *Säämäj*

- Pahad da omat, hyväd da vierahat. - *Nekkula*
- Paha om paham miehen kera, a paha i ilmail pahatta. -
Kontokki
- Paha on eliä pahan kel, vie pahembi pahatta. - *Salmi*
- Pahan kel om paha, a pahata vie pahembi. - *Säämäj*
- Paha tulou pagizemata. - *Säämäj*
- Pahašta pagoh, hyväh i hyppiä. - *Tver Zaharova*
- 700 Paha puu metsšäššä pakatš^šin (=paatsama), i paha mužikka
kodavävy. - *Tver Kuivaho, Kavi*
- Pakatšimpuu om puulois pahin, kodivävy miehissäh pahin. - *Säämäj*
- Kell_oom paikku paikam piäl, sill_oom marku markam^opiäl.
- *Salmi*
- Eule paikas paganoa. (Paikattu vaate on kelvollinen.) -
Säämäj
- Ei paikku ole pagan. - *Vitele*
- Paimen ruoškua punou kaikkeh karjah varoin, a jälgimä-
zie präiskiäu enämmäl^odi. - *Tver Puasinkoi*
- Paimoi pastukku, lehmien lestukku, akkoin ajelii, tyttö-
löin tykittšii. - *Salmi*
- 705 Min painat, žen i makšat. - *Tver Tolmatš^u*
- Sinum paidu eule täz buukus (=pyykissä). - *Säämäj*
- Pagina paginan löydäy, heboni heinättä seizou. - *Rukaj*
- Pagina paginan löydäy. - *Säämäj*
- Pakitšendaz ei jällez ajeta. - *Salmi*
- Pakitšuksen täh ei jällez ajeta. - *Säämäj*
- Pakittšii (=kerjäläinen) ei tostu pakittšijoa suvaitše.
- *Säämäj*
- 710 Pakkuoja^{ne}, kukkuoja^{ne}, kylyn oven lukkuoja^{ne}. (Lasten
hoku.) - *Tver Puasinkoi*
- Jesli et palastu paina, ni painad i ailahan (=pistoksen).
(Ruokalepo koituu terveydeksi.) - *Säämäj*

- Go¹ruitše (=kärsi kurjuutta) dai šyö palaziin. - *Tver Zaharova*
- Pa¹ll'az ei jää vall'astamatta, eigä zerku (=valkoinen) hebo ajamatta. - *Vitele*
- Ei jeä žerku hebo ajamata eigo leski naimata. - *Säämäj*
- Eihäi piänäh (=suoraa päätä) papikse piäze! - *Salmi*
- 715 Papin korma¹ni on alembuana polvie. - *Tver Puasinkoi*
- Om pappi vie paidazilleh. (Ei siis ole vielä kiirettä kirkkoon.) - *Säämäj*
- Papin hoav_u on täydymätöi. - *Säämäj*
- Parempi hyvä tyhjä kun huono tosi. - *Suomussalmi*
- Parembi ildazetta magoan kui ildabešodatta. - *Poraj*
- 720 Paremb_u on kzyö ku itše ottoa. - *Säämäj*
- Parembi koti¹ni kopeikka kun kylä¹ni rupla. - *Vuokkin*
- Parembi om pitky nälgy gu lyhyt kylly. - *Salmi*
- Lyhyd nälgy om parembi pitkeä nälgeä. - *Säämäj*
- Paremp_u on kattšuo šyöjän šuuh ei kun šittujam peršieh. - *Vuokkin*
- Mie olem parembi vuuvel lehmättä kui yön akatta. - *Poraj*
- Mi olla yö akatta, ni parembi olen vuuven lehmättä. - *Poraj*
- Parembi vuozu on lehmätä ku akata. - *Säämäj*
- 725 Mi olla yö ukotta, paremb_u olem päivän leivättä. - *Poraj*
- Ku¹ni parki lähtöu, si¹ni kisso. - *Tver Zaharova*
- Ei enneil loajita partta enneinkul lehmä tulou. - *Vuokkin*
- Parda ei katšo miehem pahuoh, še vain kažvau. - *Rukaj*
- Ei parda pahoilla kazva, turbadouhet doudavilla. - *Poraj*
- Ei pardu miehem pahuttu katšo. - *Säämäj*
- Midä syöt, sidä i parralla valuu. - *Paatene*
- Midä šyöt, šidä i parralla valuu. - *Poraj*
- Midä šyöt juot, šidä i parralla valuu. - *Tver Gavrilkova*

- Midä syöt, sidä i parral valuu. - *Salmi*, (~juot) *Säämäj*
- 730 Paskutavvitta da hänettä iäm päivän. (Vihamiestä ja mahatautia ei tarvita.) - *Salmi*
- Passibo keitoksez - liemez hi midä. - *Säämäj*
- Passibo passibo vitulles, puoled omad oldihgi. - *Säämäj*
- No ethäi ole pada murenemah. - *Säämäj*
- Pehmiel levittäy, vain kova moata tulou. - *Rukaj*
- 735 Pehmiellä pannah, kovalla nouzet. (Sulhasen lupaukset onnellisesta elämästä osoittautuvat valheellisiksi.) - *Poraj*
- Pehmiezeh l'evit'etäh a kovalla noššetah. - *Tver Zaharova*
- Yksi om peikalo urošta, šeki on naista nauherampi (=pätevämpi). - *Vuokkin*
- Elämmö ku pellos, ajammo ku kellos. (Huonosta elämästä.) - *Salmi*
- Pellošša peldo nägyu, kyläššä kylä nägyu, a metšäššä mettšä nägyu. - *Tver Zaharova*
- Ei kai pellot ole pihas. (Aina on jokin asia huonosti.) - *Salmi*
- Ei kai pellot pihaz olla. - *Säämäj*
- 740 Pellon veriän salbuat, mieron suudu ed voi salvata. - *Salmi*
- Kellä perze kubizou, se i kylyn löydäy. - *Paatene*, (~perže kubajau) *Mäntys*
- Kel perze kubizou, se kylyl lämmittäy. - *Säämäj*
- Laho perže langan laadiu. - *Rukaj*
- Nouze perze pätšil gu pyhäl jäit. (Alkoi paasto.) - *Salmi*
- Soau perže soan, a eläy i puolella. - *Mäntys*
- 745 Pesty ku kustu, pezemätöi om mustu. (Huonosti pestystä.) - *Säämäj*

Bešouda gostatta (~ brihatta), nuattirokka šuolatta. -
Tver Puasinkoi

Peädä kivistäy - peržiellä hoivembi (=helpempi). - *Mäntys*

Päim mendävy, perzein lähtiettävy - kuhai on oma. (Ol-
koon mökki pienempikin, kunhan on oma.) - *Säämäj*

Kiitä toisella pientä hevoista, itse issu šuurella re-
keh! - *Vuokkin*

Pikkarasta kiitä hevoista a šuurella regi šuuri pane. - *Tver*
Zaharova

Piendä kiitä, šuurella takka pane. - *Tver Tolmatšu*

Piendy hebuo kiitä, hyväl regeh istoi! - *Salmi*

750 Pienel hevol menöy igä kai sällystäjes (=varsana). -
Salmi

Pikkarane hebone nagolo (=aina) on šalgievane (=varsamainen).
- *Tver Zaharova*

Pikkarane koirane nagolom pendune. - *Tver Zaharova*

Pikkarane ristikanža nagolo on nuorikkane. - *Tver Zaharova*

Pienel hevol sellaz - jallad moas. - *Säämäj*

Pienenny om pienembät huolet (lapsista), suurembannu
suurembat. - *Salmi*

Šuuri nenä ei jygie eigä ruven jälgi kibie, eigä mušta
šilmä šogie. - *Rukaj*

Suuri nenä eule jugei, ruven jälgi eule kibe, mustu silmy eule
sogei. - *Säämäj*

Pieni silmä ei ole sogei, suuri nenä ei ole jugei. - *Säämäj*

Ei ole pieni silmy sogei, eigo suuri nenä jygei - itse kandelou.
- *Vitele*

Piettävy kuluu, syödävy vähenöö. - *Salmi*

755 Älä pieraze ennengu nuolazet. - *Säämäj*

Pihalla da brihalla. (Vaikka kosija on köyhä, kuitenkin
on parempi mennä naimisiin kuin jäädä vanhaksipiiaksi.)
- *Poraj*

Pihalla da hyvällä brihalla, tšem (=parempi kuin) bohatalla da pahalla. - *Tver Zaharova*

Kuvo siñi kuñi om piidy pirraz da kaksi langaa kangahas. - *Vitele*

Pijjal pijjakse da harakal pierukse. - *Salmi*

Ei pie, ñin šyö piipie. (Sanotaan, kun lapset ruokaa tarjottaessa kiukuttelevat eivätkä ota.) - *Tver Puasinkoi*

760 Piippuo ettšiy - piippu hammazvälis. - *Säämäj*

Kuz om piirai suurimal, sie muut ollah suun kel; kuz om pletti solmen kel, sie olem minä perzien kel. - *Säämäj*

Ei Piiterii päiväs srojittu. - *Säämäj*

Ei se pillu pridoanoittah tule. (Vahinko ei tule yksin.) - *Säämäj*

Mušta pilvi hirvittäy, šavenkarvañi šatau. - *Vuokkin*

765 Pimiez on jogahine tšoma. - *Säämäj*

Piruu pyydäy ku viheldäy. - *Säämäj*

Ei täššä pivot pareta, ku ei vierahat vähetä. - *Kontokki*

Blahvessendana (25.3.) kui on suvine ñi doven toa heinie elä dätä. - *Poraj*

Kyllä pohasvuš peittoh šopiu, vain ei köyhyš. - *Vuokkin*

Rikkahuom peität, keyhyttä et. - *Mäntys*

Bohatutta voitšet peittiä, a keuhyttä ei peitä. - *Tver Puasinkoi*

Rikkahuom peität, keyhyz nägyy. - *Säämäj*

770 Bohatta ku Hovatta. - *Rukaaj*

Bohatta Hovatta, täiturkki tavaroa, peržesilmä perotkoa. - *Mäntys*

Bohattu gu Hovattu, täiturkki tavarua. - *Salmi*

Bohatalla i ikkunašta i reppänäštä tulou, a keuhällä i ostuatkat (=loputki) tuulella vieu. - *Tver Gavrilkova*

Eliäššeh sluttšietšou (=sattuu), što i bohatta keuhäh stuttšietšou (=törmää). - *Tver Puasinkoi*

- Eliässäh sluttšietšou i bohatta keuhäh tulou. - *Tver Zaharova*
- Bohatan kormanista (=taskusta) on kopeikka šuadava šyväštä, a keuhä itše andau. - *Tver Gavrilkova*
- Bohatallä i kukko muñiu. - *Tver Zaharova*
- 775 Bohataksi et liene, a gurban selgäh šoat (nim. kovasta työnteosta). - *Paatene*
- Ruavosta et bohatta liene, a gurban suat itšelläh. - *Mäntys*
- Bohattu on tšortalgi rodñu (=pirullekin sukulainen). - *Salmi*
- Millä bohatat, šillä i ruadi! (Tyydy siihen mitä sinulla on.) - *Tver Puasinkoi*
- Pohjatoinda puurnua ei šaa (=ei voi) täyttää. - *Rukaj*
- Ei pie enneim poikoa paitoa loatie. - *Kontokki*
- 780 Äšem poika poika on, kun tuo leipäsel lehošta, kakun kannoj juuren alta. - *Vuokkin*
- Hyvä om poika poikimoikši, jalka kuiva kenkimöikši. - *Kontokki*
- Pogrova kattau moan i vejen. - *Jyskyj*
- Poloa (=lievettä) leikkoat, toista paikkoat. - *Mäntys*
- Polua leikkua, toista paikkua. - *Tver Puasinkoi*
- Mi kešššä päivie, še Pošašša šoarie. (Poša on lahti Ala-Kuittijärvessä.) - *Vuokkin*
- Pošašš on niin äijä šoarta kun kešššä päivöä. - *Vuokkin*
- 785 Ku tiedäzin mih langien ni sih poštelin viezin. - *Säämäj*
- Mi potokalla (=räystäshirrellä), že i lotokalla (=rännissä). (On vain yhdet housut, ja ne ovat joko päällä tai pesussa). - *Tver Puasinkoi*
- Pottši heittäy šitan syöndän ennenku juomar heittäy viinan juondan. - *Säämäj*
- Pottši (=sika) sivo libo keritä (=päästä irti), se andau saman eänen. - *Salmi*

- Poverkoa kui rein zaverkoa. - *Säämäj*
- 790 Prauda kuldua kallehemi, päivästä jasnoimbi (=aurinkoa kirkkaampi). - *Tver Tolmatšu*
- Briha eu tyttö: helmašša ei tuo (nim. lasta). - *Tver Puasinkoi*
- Kun brihaŋe šyndyu, nin yhekšällä pihalla laštuzet ihaš-šutah. (Pojan syntyminen merkitsee, että johonkin taloon tulee häät, kun hän kasvaa suureksi.) - *Tver Puasinkoi*
- Bronni bronhilda šilmöä ei nokkoa. - *Suikuj*
- Puoli naista navošša. - *Vuokkin*
- 795 Mimmoine burakko, semmoine i kate. - *Paatene*
- Puskijalda lehmäldä sarvet katatah. - *Mäntys*
- Puškiyalla bokolla (=pässillä) on aina ottša verešša. (Riitaisesta.) - *Rukaj*
- Puskitšul bokil aivin on ottšu veres. - *Salmi*
- Puskitšun bošin peä ainoz ov veres. - *Säämäj*
- Älä puutu pudroloih, älä tartu talkunoih. - *Säämäj*
- Puun koadajoa vai olis, ni oliz oksien ottajoa. - *Säämäj*
- 800 Puut metšäs eila (=eivät ole) yhten duttuot (=samanlaiset), on viäriä puudo dai oigiedo. - *Sroitšan Kondu*
- Puu pitkä Pisam mäjellä, hoapa hornan (~ hiijen) kankahalla. - *Vuokkin*
- Mytyš puu, žemmuozet vežat. - *Tver Tolmatšu*
- Mim puu vanhenoo, sen oksu kovenoo. - *Salmi*
- Midä vanhemi koivu, sidä kovenmi oksu. - *Säämäj*
- Ei pyyštä kahej jakuo, koppalašta kolmeh mieheh. - *Vuokkin*
- 805 Parempom pyy keäšša ei kun kakšokšalla. - *Vuokkin*
- Parempi pyy pivošša kun kakši okšalla. - *Kontokki*
- Kuŋi om pyyvys pyytämäšša, šiŋi om mieli toivomašša. - *Kiestinki, Kontokki*

Eihän ne päiväk kirjalla olla, eikä kiirehykšellä äijeä eissä. - *Kontokki*

Pätšil šittukkah kuhai on tšoma. (Sanoo poika kun hänen mielitiettyään moititaan laiskaksi.) - *Säämäj*

Pättši da vattšu tävven vuadii. - *Salmi*

810 Elä pölläššy min kavotiit, elä ihaššu min i löuviit.
- *Tver Gavrilkova*

Pyöritä pöttšöi, suat pattšoi. - *Salmi*

Rahalla šoau kaikkie muuta vain ei tuonilmaista šijoa.
- *Kontokki*

Rakko ruadajan käis, kaksi ruadamattoman. - *Salmi*

Kenen ranta, šen'i kalat. - *Vuokkin*

Kenen randa, sen i kalat. - *Paatene*

Kenen randu, sen i kala. - *Salmi*

815 Vielä še i rasiki palau. (Vielä vanhapiikakin naidaan.)
- *Kiestinki*

Kun ois rauñivot rahoina, kivet pienet peñnilöinä! - *Vuokkin*

Tao rauda kuñi om palava. - *Paatene, (~ tavo) Poraj,*
(~ tavo raudua) *Mäntys*

Kelbuau reikse dai retukakse. (On pätevä kaikkeen.) -
Salmi

Šuatšet tšurissa (=lasket mielelläsi mäkeä), nin šuatše
i regyzie gorah (=mäen päälle) vediä. - *Tver Puasinkoi*

Mieš regänenäštä tulou vain ei tyhjän nagrajašta. -
Rukaj

Regänenäštä tulou mužikka, vezikerošta (~ -šuušta) ei tule. -
Rukaj

Regänenäštä mies tulou, ei tyhjän nagrajasta. - *Mäntys*

Regänenäz mies tuloo vai ei tyhjän nagrajas. - *Salmi*

Nolgisuuz da regänenäz roih molottšu. - *Säämäj*

- Ennen remeni katkekkah kui maha hallata. - *Säämäj*
- Rebo revon hännäll' ei tallua. - *Tver Zaharova*
 Reboi reboin hännäl ei polle. - *Salmi*
 Rebuo rebuon hännäle ei polle. - *Sroitšan Kondu*
- Redukkahašša (=sameassa) veješšä vet eñämbi i kalua popadiu (=tarttuu pyydykseen). - *Tver Suuri Ploskoi*
- Reähkäd rättsinäh da syndi koadieloih! (Näin vastataan, kun joku sanoo että jostakin asiasta tulee synti.) - *Säämäj*
- 825 Rieška Reššulla (koiran nimi) eväštä, kalakukko paimenella. - *Kontokki*
- Mil rikas, sil rakas. - *Säämäj*
 Mille rikkahat, sille rakkahat. - *Nekkula*
- Rikaz vävy loitoz nägyy, keyhy vävy ei lähilgi nävy. - *Säämäj*
- Rikka rokašša, hämähikkö taiginašša. - *Rukaj*
 Rikki meni rokkah, hämähäkki taiginah. (Välit rikkoutuivat.) - *Säämäj*
- Šyvvä pitäy jotta risti rinnalla lekkuu, roatoa jotta huotra heiluu. - *Vuokkin*
 Syvvä pidäy ku risti hyppiy rinnal, roadoa pidäy ku tukku ei peäz liiku. (Leikill. sanonta laiskasta.) - *Säämäj*
- 830 Ruadi ruajuh (=halu olisi päästä paratiisiin) da riähät ei laškieta. - *Tver Zaharova*
 Ruadi menizin ruajuh, vai riähkät vedäy uaduh (=helvettiin). - *Salmi*
- Roadajalla rakko keässä. - *Mäntys*
 Ruadajan käiz rakko, ruadamattoman kaksi. - *Salmi*
- Räädo eu kondia, mettšäh ei pagene. - *Paatene*
 Roado eu kondie, soau huomena kattšuo šidä. - *Poraj*
- Roado ei kädeh tartu. (Työ on tehtävä, olkoon millainen hyvänsä.) - *Säämäj*

- Roaduo myö i palkku maksetah. - *Säämäj*
- 835 Roavod pidäy roadoa varrastamal (jos on suuri perhe ja paljon lapsia helmoissa). - *Säämäj*
- Kenn_u ei roa, ei ni syö. - *Paatene*
- Ruattu eule (=ei ole) muattu. - *Tver Ontšufuarova, (~ eu) Zaharova*
- Sinuz ruadai dai jänöis kyndäi. (Huonolle työmiehelle.) - *Salmi*
- Rohkie ruuvan šoau, kaino kaiken kavottau. - *Kiestinki*
- Rohkie rokan šyöy, a kainulda kai kadou. - *Rukaj*
- Rohkie rokan syöy. - *Mäntys, (~ rohkei) Säämäj*
- Rohkei rokan sərbää, kaino ei sua ni kualii. - *Salmi*
- 840 Roindukohtan t_ij_jät, kuolendukohtoa et t_ij_jä. - *Säämäj*
- Rokka miehekši šoattau. - *Vuokkin*
- Liemeh ku palat, maidohgi puhut (=puhallat). - *Salmi*
- Rokaz gu suu palau, majjozgi varoat. - *Säämäj*
- Rogozal torguitše, vai riviz älä deä. - *Säämäj*
- On rožua da rungua, vai ei ole razumua (=älyä). - *Salmi*
- Rožoa da rungoa on, mielä ei ole. - *Säämäj*
- 845 Rostova on nostuo, a pedru on šilmiem pestyö. - *Poraj*
- Rostuo nouštuoh, šilmiem peštyöh, kakkara kädeh, voiluotka edeh. - *Tver Puasinkoi*
- Rostuo romajau, Pyhä Pedri blaignau, sintšon alla sittuu, pordahien alla potkieksi, aitan alla ambuu, emändäne ehtolane, paissa lämmin kakkarane, suuhutta sulata, kävyt_tä lämmitteä. - *Mäntys*
- Rostuo romajau, Pyhä Pedri komajau. - *Mäntys*
- Roštuo ruotšakko, antau arkie; petrumpäivä pestel_nittšä, ei anna arkie. - *Kontokki*
- Rodu lapšen t_embuau. - *Tver Zaharova*
- Rumka viinua, šyli nuorua. - *Tver Puasinkoi*

- 850 Ruožme rauan leikkååu, a igävä ristikanžan. - *Paatene*
 Ruožme rauan syöy, tuška ristikanžan. - *Paatene*
 Ruozme rauan šyöu, paha elämä ristikanžan. - *Mäntys*
- Kušša ruodoa, sielä i koiroa (~ syöjeä). - *Paatene*
- Ruotšit ruvval, veñalaizet verol. - *Säämäj*
- Anna ruottši tulou taigimveittši (=tylsä veitsi, jolla taikinaa puntusta kaavittiin) käes! (Sanottiin vallattomille lapsille uhkauksena.) - *Säämäj*
- Ruottšilaiñi ruotakoira, venäläisev verej juoja. - *Vuokkin*
 Ruottšilaiñi ruotakoira, venäläiñi verikoira, karjalaiñi karvakoira. - *Kontokki*
- 855 Šalgu selläz itše nälläs. - *Säämäj*
- Ed ole samvoaru stolal istumah. (Pöydällä ei sovi istua.) - *Säämäj*
- Šana eu lindu: laššet - et pyuvä. - *Tver Tolmatšu*
- Šana ei luuda katkua da äijälđi šatattau. - *Tver Tolmatšu*
- Šanašta mieštä, šarvešta härkeä. - *Kontokki*
- 860 Šanašta šana tulou, kypeñistä šota tulou. - *Kiestinki*
- Ei sana satata. - *Säämäj*
- Šanoilla sin da tän, a dielolla hi kunna. - *Paatene*
- Šaba on nabas sah, oal naboja eule šaboa. - *Säämäj*
- Šata luuta hauvim peäššä: kaikk_uon nimellisie. - *Kontokki*
 Šata ol luuta hauvim peäššä, ne kaikki nimellisie; puolišatoa poršahan polven alla, ne kaikki nimettömie. - *Suomussalmi*
- 865 Šau hengi, maidolinda šurma. - *Paatene*
- Luttše šeittšimen kirveštä tšem yksi kassa. - *Tver Gavrilkova*
- Siksi seppä pihtemet tagou štobi ei näpit palettais (~ štob_u ei käziä polttaiš). - *Paatene*

Sidä varte seppä pih'temet tagou, ei keät palettoa. - *Mäntys*
 Sentäh seppy pih'tet tagou, jottei käit pala. - *Salmi*
 Mihbä niškoin (=mitä varten) seppä pih'tet tagou? Jottei käit
 pala. - *Säämäj*

Eihai ken ole seppy syndyjes. - *Säämäj*

Ei kai sepät kellom perze mustu. - *Salmi*

870 Mi seppeä se puikkoveittšie. (Sepällä ei ole kunnan veis-
 tä.) - *Säämäj*

Silloihai seppy ravvan tagou ku on raudu hiilavu. -
Säämäj

Ei šeä šeäreh tartu. - *Vuokkin, Suomussalmi*

Seestäjällä syöjä löydyy. - *Paatene*

Seästäjällä syöjä löydyy. - *Mäntys*

Šiästäjällä šyöjä löüdyu. - *Tver Tolmatšu, Zaharova*

Siästäjäl syöjy löydyy. - *Salmi, (~ seästäjäl) Säämäj*

Naiješša on šieglä dengua, a naiduo eule miillä i šieglä
 lua oštua. - *Tver Ontšufuarova*

Najjez on sieglu dengua, naiduu ei ole ni sieglua ostua. -
Salmi

875 Kuh sieñi syndyy, sih happanou. (Vanhastapiiasta.) -
Säämäj

Aivoin elä šuoriete, siga evähät syöy. - *Paatene*

Šiga kartalla (=kaukalolle) piäzöu niin roittšietšou
 (=alkaa myllertää). - *Tver Zaharova*

Siga sobolia (=soopelia) ei šää, a kazi kuñittšää (=näätää).
 - *Paatene*

Siga ei soa sobolie, kazi kuñittšoa. - *Mäntys*

Ei soa siga sobolii, i kaži bobroa (=majavaa). - *Nekkula*

Sian šuguh, omah roduh. - *Paatene, (~ šigan) Poraj*

Šigan sodu, oma rodu (~ omah roduh). - *Paatene*

- Siga šuguh, oma rodu. - *Paatene*
 Šigan sobuh (~ siga soduh), omah roduh. - *Mäntys*
- 880 Ennen heittäy siga šitan syöndän ennengu humalikaz viinan duondan. - *Salmi*
 Šyöttämättä šigua ei ole. - *Tver Zaharova*
 Ostoa pidäs, siglad (=nuotan uloimmat verkot) vastakkah ei tävvy. (Köyhästä.) - *Säämäj*
 Toizen silmäz näit roskan a omaz et näi ni koivuhalguo. - *Säämäj*
 Omašša silmässä hirži pyöriy, še ei näy, a toižen silmässä pikkarane pebrune (=roska) nägyy. - *Paatene*
 Silmä vielä söis, a vattša ei ota vastah. - *Poraj*
 Silmy söis, vattšah ei mene. - *Salmi*
 Silmy vie syöz, a mahah ei synny. - *Säämäj*
- 885 Kenen šittu pehmein, sih hambahin. - *Salmi*
 Ei pie luadie šitašta šuurimua. - *Tver Puasinkoi*
 Skuuppa (=saita) izändä hoikaldi leibiä leikkuau. - *Tver Puasinkoi*
 Kelle sjada, sille pidäy i kazvattja. (Vanhempien pitää huolehtia lapsistaan.) - *Sroitšan Kondu*
 Mimmoine šoja, semmoine šoališ. - *Paatene*
- 890 Šoalis miehen kiihyttäy. - *Kontokki*
 Sovanlahen selläl, Jänizjärven rannal, uneta voibi moata, leivätä syvvä. (Siellä on niin kauniit maisemat.) - *Säämäj*
 Šoanut šoappoam pitäy, šoamatoir rajasen kenkän. - *Vuokkin*
 Soaprašša kuin sarajalla. (Kun soapra oli hyvin tehty, niin heinät säilyivät yhtä hyvin kuin sarajalla.) - *Vuokkin*
 Älä etši soattuo soabran korvas, vai etši soatto pukkelos. (Etsi morsian maalta, älä kaupungista.) - *Säämäj*

- 895 Ei anna sogiel sormie, keyhäl kätty. - *Säämäj*
 Veśma šomańe akkańe, gribavakkańe. - *Tver Pavlova*
 Sobu sijoia loadiu. - *Säämäj*
 Kummasta šormie i pure, yhen verraldi kivistäu. - *Tver Puasinkoi*
 Ken srǣǣppiy, se i syöy. - *Paatene*
- 900 Stola stoavittu (=tarjottu), taigin koavittu, perze kuorittu. (Vastaus sille joka käskee kattaa pöydän.) - *Säämäj*
 Min viikomman (=mitä kauemman) stolašša, žem viikkohuonruajušša (=paratiisissa). - *Tver Ontšufuarova*
 On olluh sukkannu dai säkkinny. - *Salmi*
 Ei ole šukuo eikä šikoa. - *Vuokkin*
 Šukuhunša šuopetäjä, laho kanto lapšihinša. - *Vuokkin*
 Šukuhuš on šuopetäjä, rotuhuš on ruškon vaša. - *Kontokki*
- 905 Šuku hoš šusina juoškah, kun itše ollou ihmisikši. - *Kontokki*
 Itköu, nagrau, šuolua puhuu. (Hätäilee.) - *Tver Puasinkoi*
 Šurematoir ruoka šuušša, varomatoiv voate peällä. - *Kontokki*
 Ei šurma kyšy, ken on joutava. - *Kontokki*
 Šurmalla da šulahazella vägeh et mäne. - *Tver Zaharova*
 Šulahazella da šurmalla vägeh et mäne. - *Tver Gavrilkova*
- 910 Šurma eu suśieda, et šelläštä lykkiä. - *Tver Zaharova*
 Šurmašta pagoh et piäže. - *Tver Tolmatšu*
 Surma ei tule suudimatta. - *Mäntys*
 Missä surmaheinä, sielä želläheinä. - *Mäntys*
 Miz löydyy surmuheineä, sie löydyy zelluheineä. - *Säämäj*
 Surren soat, suremata syöt. - *Säämäj*

- 915 Sušodalla muud elä mol'i, vain akka kuolgaḥ. - *Paatene*
 Sušodalla muuda elä mol'i, mol'i kolme tytär'dä. - *Paatene*
 Suu nappih, perze krappih. - *Poraĵ*
 Syöy šuu viizi keguo, eläy i yhellä. - *Rukaĵ*
 Syöy suu sada kegoista, a eläy i yhellä. - *Poraĵ*
 Suu sulalla, peä pälvellä. (Asiat on hyvin.) - *Mäntys*
 Suu sulal dai peä palvel. - *Säämäĵ*
 Kuñi on suu sulal, siñi om pää palvel. - *Vitele*
- 920 Šuu šoattau šuver rekeh, kiel'i kärpäḥ lautaseḥ, šoattau
 revonki ritah. - *Vuokkin*
 Suuri miero ov vaivaizev vara. - *Säämäĵ*
 Mitä šuuremmap pukšut, šitä šuuremmap peršaukšet. (Mi-
 tä suuremmat tulot, sitä suuremmat menotkin.) - *Kontokki*
 Šuuri šuupala šuur revittäu. - *Tver Ontšufuarova*
 Šuuri pala šuun revittäu, a pieñi kylläzenä pidäu. - *Tver Puasinkoi*
 Šiñi šuurie puuttukkah, kuñi pienet kažvetah. (Kalamie-
 hen loitsu.) - *Rukaĵ*
- 925 Suurem pinon tyves turva parembi on. - *Säämäĵ*
 Missä suuri suistelehtau, siidä pieñi pistelehtäy. -
Poraĵ
 Kuñi pitkä pillistel'ietöy, siñi lyhyt lykkel'ietöy. - *Mäntys*
 Kuñi suuri systelöö, siñi pieñi pistelöö, orrel nouzoo da suurel
 suuh kuzoo. - *Salmi*
 Kuñi suuri susteleh, siñi pieñi pisteleh. - *Säämäĵ*
 Šuuruš šuuh, mieli peäh. - *Venehĵ*
 Suudimattomoa surmoa ei ole. - *Säämäĵ*
 Sviiseñie skuuseñie, mettšo orteh, härkä puiseh, nakris
 kuoppah, akka kiukoalla. - *Vuokkin*
 Sviizendä kuuzeñda, nagris kuoppah, akka pätsillä, kegleh per-
 ziehe. - *Paatene*

- Sviizendä kuužendä, nagris kuoppah, akka pätsillä, tulikeg-
leh peržiehe. - *Mäntys*
- Sviizoi kui tuli, nagris kuoppah, akka pätsillä, korendo per-
žieh. - *Poraj*
- Sviizendä ku tulou, nagris kuoppah, akka pätsillä. - *Poraj*
- 930 Šykyšyll on yltäkyllä, kevöällä kellä kulla (=kenel-
lä sattuu). - *Vuokkin*
- Sygyžellä on yñä kyllä, a keveällä lienöy kulla kellä. -
Paatene
- Sygyžellä kui olet bohatta, ni kevät ožuttau. - *Paatene*
- Šyyštä šykyšyiñi ruško, kevöär ruško talvej jatko. -
Vuokkin
- Synnyndäsian tiiät, kuolendasijoa et tiiä. - *Paatene*
- Šyntyjä ei šijoa valitše. - *Kontokki*
- 935 Syväl rannal kalat kulgou, madalal maimad eläy. - *Säämäj*
- Šyyttä kun šuuttuu ni lahjatta lauhtuu. - *Rukaj*
- Ken syyttä suuttuu se lauhuttamatta lauhtuu. - *Mäntys*
- Ken syytä suuttuu, se lahjata lauhtuu. - *Säämäj*
- Syyd on syndynyöd da rejjät täydynyöt. (Velat on makset-
tu.) - *Säämäj*
- Syyžruško lämbymiksi, kevädruško viluloiksi. - *Paatene*
- Šyögeä šyögeä, mi ieššä še i tagoana! (Näin sanoo emän-
tä vierailleen.) - *Rukaj*
- 940 Šyömättä kur rupieu moate, niil lyömättä noušou. -
Vuokkin
- Šyöty on šyömät, juotu oj juomat, pietty pivot parahat.
- *Vuokkin*
- Šyöty šyömät, juotu juomat, pietty on kaikki pivot. - *Kontokki*
- Šyöty šyömät, juotu juomat, pikarit pinohol lyöty. - *Kontokki*
- Syöndä syöññäm peällä käyt, a lyöndä lyöññäm peällä ei.
- *Mäntys*

Syöndy syöndäm peäl loadivuu, a lyöndy lyöndäm peäl ei loadivu.

- Säämäj

Syändy syännäm piäle luadiheze, lyändy lyännäm piäle ei luadei.

- Nek-Riip

Šyödävä puolenou (~ loppietšou), piettävä kuluu. - Tver

Kuivaho

Šäynöätä šyömäh - kalmalauvat šelkäh. (Šäynävän ruodot ovat vaarallisia.) - Vuokkin

945 Talvie piämmä, kezeä lopetamma. - Paatene

Kerran talves kondii bokkoa (=kylkeä) keändäy. - Säämäj

Siidä talošša oli muida kaikkie, vainn ei linnun maiduo.

- Paatene

Talvie myöte kežä. (Jos talvella pyryttää, niin kesällä vastaavaan aikaan sataa vettä.) - Tver Prudova

Ei talvi tavoitta mene. (Talvella on pyryä ja pakkasta.)

- Salmi

Talvi tavađ näyttäy. - Säämäj

Ei talvi tavoita mene, eigo kežä keikkujen tule. - Säämäj

950 Tanhuon šijua muutat, a tabua nin et muuta. - Tver Zaharova

Tanhuon veräjän šalbuat, a mieron šuuda et šalbua. - Tver

Zaharova

Talo eläy tavallah, vieraš matkoau aijallah. - Kontokki

Taputušt on tammam potku. - Vuokkin

Tavoittajal om pitky aigu. - Säämäj

955 Tegemättömäl ni mid ei tule, tegijäl aina tulou. - Säämäj

Dengu menöö kivez dai kannoz läbi. - Salmi, (~ peäzöy) Säämäj

Dengu menöö dengal luo. - Salmi

Dengalla ožua et ošša. - Tver Zaharova

Syö libo älä syö - a dengat otammo tävvelleh. - Vielj

- 960 Tervoa katehen šilmäh! - *Vuokkin*
 Tämpiañ terveh, a huomen män tiijä. - *Tver Kuivaho*
 Tervehyš on ilmalda paraš. - *Tver Tolmatšu*
 Terän alda vain piäžet, niin hamaran alda piäžet. - *Tver Puasinkoi*
 Vie on tedri metsšaz dai piššali Piiteris. - *Salmi*
- 965 Díelo määstería varajau. - *Paatene*
 Díelot on šuapkašša i šuapka konua (=kurkihirttä) vaš.
 (Asiat ovat kunnossa: ukko humalassa kuorsaa.) - *Tver Puasinkoi*
 Díelon spruavii, žiäli ei ole. - *Salmi*
 Kunne tiijät, šinne i mähet. - *Tver Pavlova*
 Min tiedoińiekkoa se rubiperzetty. - *Säämäj*
- 970 Tikku puus, tikku moas, tikku voipadazes, tikku lepäl
 l'ierakos, tikku havukodazes. (Talossa on hyvin asiat.)
 - *Säämäj*
 Olet i tinakynži! (Saiturista.) - *Tver Puasinkoi*
 Toatatoi ei ole armoittoi; moamatoi on armoittoi. - *Säämäj*
 Tuatto kyndäü, muamo kyndäü, poiga tulou kodih, kyndäü.
 - *Tver Zaharova*
 Toizel haudua kaivaa, itše sih langieu. - *Salmi*
- 975 Toizel mielder annad, itšel eule. - *Säämäj*
 Tostu suudid da omoa ittšie et tiijä. - *Säämäj*
 Toizem pahuz ei tartu. - *Säämäj*
 Toine päivä, toine i oža. - *Tver Zaharova*
 Toizella nägöy varbazen silmäs, a itšelläh on kogonane
 hirži, se ei näy. - *Paatene*

- 980 Ei ni toine ole voihine pohjassah, on siidgi pohjas heretty (=heraa). (Ei yhden syytä kun kaksi tappelee.)
- Säämäj
Elä torua da elä i varaja. - *Tver Zaharova*
Dorogalla seizot, i dorogaa kyzy. - *Paatene*
Dorogalla olet, da dorogoa kyzy. - *Poraj*
Dorogall olet, dorogua kyzy. - *Salmi*
Kyzyi ei dorogall eksy. - *Salmi*
Näggy tougo orahas, peldo pienez jyväs. (Lapsesta heti näkyy, millainen hänestä tulee isona.) - *Säämäj*
- 985 Truba yläh, pordahat kyläh. - *Poraj, Salmi*
Šiändy, nin tšiban (=vuohen) maiduo jällesti! (Ei kannata ruveta lepyttelemään.) - *Tver Puasinkoi*
Ei tšomal rožal voidu syvvä, vai talois tarvittšou tavat. - *Säämäj*
Tšoma on aivin tšoma, a viizaz ei ole aivin (=aina) viizas. - *Säämäj*
Tšubi (=lapikas) ei ole kengy, ruottši ei ole mužikku. - *Säämäj*
- 990 Tuošta i tunnen tuhman miehen: viikov viršuo kutou, kauval loatiu loapottie. - *Kontokki*
Midä tuhmembi, žen ožakkahembi. - *Tver Ontšufuarova*
Tuhmista piäššyn, šomih eu doidinnun (=osunut) (sanoo vanhapiika). - *Tver Kuivaho*
Tuhmat da šomat yksistä verejöistä kävelläh. - *Tver Ontšufuarova*
Tuhmua tuhmutta myöte, šomua šomutta myöte. - *Tver Ontšufuarova*
- 995 Tuhm ei tunne, viizaz ei virka ni midä. - *Säämäj*

Ei tugi heiñeä tuhuo. - *Mäntys*

Tukka pitkä, a mieli lyhyt. - *Paatene*

Tukku om pitky, mieli lyhyt (naisella). - *Salmi*

Tukat pitäd - mieli lyhyt. - *Poraj*

Miehel on hivuz lyhyt a mieli om pitky; naizil on tukat pitkät a mieli lyhyt. - *Säämäj*

Tulešša i kivi halgieu. - *Tver Puasinkoi*

Tuli loukošša palau köyhäm miehem pyvykšešša. - *Kontokki*

1000 Eihai tuleta savu lähte. - *Säämäj*

Kell on tuohituppi, šill on akka Lukki. - *Vuokkin*

Eihai tulija nuoroa lekuta. (Ei ilmoita etukäteen tulostaan.) - *Säämäj*

Tuman (=usva) on lämmäkse; sygyzyl on raiz lämmäkse; keveäl on raiz vilukse. - *Säämäj*

Tuman on tuskakse a tietto (=mielitetty) on zobotakse (=huoleksi). - *Säämäj*

Tulloo ga tuohus, ei tulle ka kaksi. (Samantekevää jos tulee tai ei.) - *Säämäj*

1005 Tupa on tehty miešten tulla, talli šeisuo heposen. - *Kontokki*

Turba kirpittšiiä (=tiiltä) pakkuou. (On niin isonaamainen, että haluttaisi lyödä.) - *Tver Puasinkoi*

Min tuuli kivellä voipi. (Sanotaan jos heikompi uhkaa väkevämpäänsä.) - *Vuokkin*

Noštotuulešta ei tuulta, antomielešta ei mieltä. - *Vuokkin*

Tuulella tuoduzie, ahavalla ajattuzie. - *Tver Puasinkoi*

1010 Ku ei tuuli tunge libo ahavu aja (niin en tule enää ras-
kaaksi). - *Säämäj*

Tyhjäd varad (=olematon turva) on tyttäris,
vähäd varad on vävylöis. - *Säämäj*

Tyhjä värttši pystyölläh ei seizo. - *Paatene*

Tyhďä värttši seižäällah (~ seizallah) ei pyzy. -
Paatene

Tyhjä (~ tyhjä) värttši ei seizo. - *Mäntys*

Tyhjä säkki pissys ei seizo. - *Poraj*

Tyhďä havado (=säkki) vähän seizou (~ ei seizo). - *Poraj,*
Mäntys

Tyhjä värtši šeizualleh ei pyzy. - *Tver Zaharova*

Tyhjä värtši ei viikkuo šeizo (~ teräväh langieu). - *Tver*
Kuivaho

Tyhjy säkki ei pystys pyzy. - *Salmi*

Ei tyhjä hoavo pystöim pyzy. - *Säämäj*

Tyhjällä et tykitše (=tuki). - *Tver Puasinkoi*

Tyhjällä ni mid'ei tykitše. - *Tver Zaharova*

1015 Tylttšä veittši tyhmäm miehen, terävä teköväm miehen.
- *Vuokkin*

Peälitši tyriz et hyppiä. - *Säämäj*

Tyttärek kuoppah ta pojak karšinah äijähpäiväh šoate.
(Suuren paaston aikana ei vihitty avioliittoon.) -
Oulanka

Tytöttä da marjatta void eleä, a izännättä da emännättä
ei soa eleä. - *Paatene*

Mi tyttönä pahim päivä, že miehellä paraš. - *Tver Gavrilkova*

Tyvestä puuh nossah. - *Poraj*

Ken tyynen istuu, še tuulen šoutau. - *Vuokkin*

Työ tehty, tavottu rauta - šeppä palkkoa vajoa. - *Vuokkin*

Työmieš on työh näköni. - *Vuokkin*

Täi eläväššä, mato kuolleheššä. - *Vuokkin*

1025 Min duumaitšit luadie tämpiänä nin elä jätä huomeneh.
- *Tver Zaharova*

Täyz on vattšu syömätä, selgy kibie lyömätä. - *Säämäj*

Ukko da akka, voida vakka, šittooa takka. - *Mäntys*

Ukko da akku, šittooa vakku, ruumendu takku, olgie kubo. - *Säämäj*

Ukon da akan torah älä katšo gu tšiganan hevon higehe.

(Kummastakaan ei pidä välittää.) - *Säämäj*

Kell_ukko sil plokku (=isku), kell_akku sil plakku (=läimäys). - *Säämäj*

1030 Ukon leiby urajin (=paras), akan soba valgejin. - *Säämäj*

Ukotoi akku on ku ajjatoi huuhtu, sih soau jogahine nänäm pisteä. - *Säämäj*

Uksen salboat, a mieron suuda et salboa. - *Mäntys*

Oman oven salboat, mieron suuda et salboa. - *Mäntys*

Liävän oven šalbuat, a mieron šuuda et šalboa. - *Tver Puasinkoi*

Liävän uksen salbajat, a rahvahan suudo et salbaja. - *Sroitšan Kondu*

Ukon kel kiistämäh älä rubie, älägä paskuperzien vazan kel juoksemah. - *Säämäj*

Paskuperzien vazan kel älä rubie juoksemah. - *Salmi*

Unez aunoa (=aumaa) ei tule. - *Säämäj*

1035 Unešta uneh pientä lašta, työštä työh moršienta. - *Kontokki*

Urai kazvau ilmain kyndämätä. - *Säämäj*

Ulkona on urohon šilmät. - *Vuokkin*

Ulkoseh urohon tukka, naisen tukka hiilokšeh. - *Vuokkin*

Uuhen tuntou vuonnistah, pokon kaklavilloistah. - *Kontokki*

1040 Uuzi kuu pidäis pyhälaskunnu syndyö, hos langan nägöizenny se pidäy nägyö. (Silloin se on hyvä enne.) - *Säämäj*

Uuši leppäni lusikka elihväisešš_aštiešša. (Vielä ei osata sanoa, millainen nuorikko on.) - *Vuokkin*

Uuz_on ull'ahembi a perze om pa'llahembi. (Sanottiin kun leski nai.) - *Säämäj*

- Uušihan še on aina unnahampi, ehkä ois ollun entini parempi. -
Vuokkin
- Ei vahinko tule kello kaklašša. - *Suomussalmi*
- Vaikkaine (=vaiti) ku olet, se on kuldoa kallehemi. -
Säämäj
- 1045 Elä ossu^{ti} (=moiti) vaivaista, nakra vanhoa, se tulou
laihinah (koska jokainen tulee aikanaan vanhaksi). -
Kontokki
- Älä ^{niistiidy} ossu^{di} (=raajarikkoa pilkkaa), vanhoa soau
ossu^{die}. - *Säämäj*
- Vanhua eule riähkä nagrua, itše liehet vanha, on riähkä nagrua
läzijiä (=sairasta). - *Tver Puasinkoi*
- Löyzi vakka kandeh. - *Rukaj*
- Kyllä se vakka kannel löydäy. - *Mäntys*
- Vakka dai kanzi. - *Mäntys*
- Valehen dälled ollah lyhyöt. - *Säämäj*
- Valehel potšil kärzy pannah, ga igä muga menöy. - *Säämäj*
- 1050 Valehukšella edäh et aja. - *Tver Tolmatšu*
- Vanhoilla luuloilla lämmin godiu (=sopii, on hyväksi).
- *Mäntys*
- Vanham perze vandehittoi, nuorem perze nuorittoi. - *Säämäj*
- Vanhan šulhasen šoat kun yötä vaššem pešeyvyt. - *Vuokkin*
- Vanha suola ei duotata. - *Poraj*
- 1055 Vanha vaivundua ei varaja, vain elgäh laisutta pidäkkäh.
- *Tver Puasinkoi*
- Vanhall_{ov} varikšen šilmät, käjen šilmät neitosella. -
Vuokkin
- Ei vanhus viatta tule. - *Salmi*
- Vanhemmat kuoldih, jo doroga šambu (=vierailut loppuivat).
- *Tver Puasinkoi*

Ei vara venehtä koa, tuki ei heinie tuhuo. - *Vuokkin, Kontokki*

Vara venehty ei koa. - *Säämäj*

1060 Varas ku tulou ni seinät jeähäh, tuli ku tulou - kaiken viey. - *Mäntys*

Varas kävvy ni seinät jättäy, tuli ku polttau ei jätä ni alusparzie. - *Säämäj*

Varaštajalla on yksi reähkä, arvelijalla on yhekšän.

- *Rukaj*

Ottajalla yksi riähkä, arvuajalla yhekšän. - *Tver Puasinkoi*

Ottajalla yksi riähkä a ka arvuajall on kahekšän. - *Tver Zaharova*

Varoi lendäy suorah, yötiloa ei ole. - *Säämäj*

Ku oliz vaskitšul silmät, yheksäm moamal lapsed huokkis.

- *Säämäj*

Kev vaštasen šoutau, še myötäsel laškou. - *Vuokkin*

1065 Veštäjähäš ni laššut tullah. - *Kontokki*

Vestäjähäi ne lastut tuloo. - *Salmi*

Mimmoñi ov veittši tupeššaš, šemmoñi on akka koissaš.

- *Vuokkin*

Vellekšed on ku reij jallakset, kälykšed on ku täin tulukset. (Ovat hyväsohuisia.) - *Säämäj*

Vellekset ku toratah, lykkeä voassoa (=kaljaa) välih.

- *Säämäj*

Velgua makšua, vain aigua mäñettiä. - *Tver Pavlova*

1070 Velgu ottaez on velli, maksaez on vellempoigu. - *Säämäj*

Kuda venehtä šouat, sidä pidäy i tervata. - *Paatene*

Kuda venehtä šoua, sidä i tervoa. - *Paatene*

Kyllä še enneil lahou veneh kahen izännän ei kun yhen.

- *Rukaj*

Veri vettä šagiemi. - *Tver Tolmatšu*

- Verkko pakkuou, a nuotta torguittšou. - *Rukaj*
- 1075 Verkkoset ov vierahaiset, kalak kanšan yhtehiset. -
Vuokkin
- Koattu vesi jälelläh aštieh ei tule. - *Vuokkin*
 Zezi uidiu lattialla, a pahon kerätä. - *Paatene*
 Zezi koadu lattielä, et sidä kereä. - *Paatene*
 Zezi koaduu, därelläh et kereä. - *Mäntys*
 Kuattu vezi järilleh stauttšah ei läikähtäi. - *Nekkula*
- Vesi lijam puhistau, mieli veärän ojentau. - *Suomussalmi*
- Vesi om paškam puoškari. - *Vuokkin*
- Kyllä še vesi velkah maksšau. (Jos kerran tulee kalaa vähän, niin seuraavalla kerralla tulee sitä enemmän.)
- *Suomussalmi*
- 1080 Zezi on aino vesselä. - *Mäntys*
- Vettä vitšalla peera (=piekse), a jälgie ei jiä. - *Tver Tolmatšu*
- Ei ole vett_eigo voassoa, eigo kagraista koaššoa. - *Säämäj*
- Zezi vägevä on, mellittšöidä (=myllyjä) rikkou. - *Tver Vesjegonsk*
- Veärä silmä ei sogie, suuri nenä ei dýgie, ospittšaroža (=ruvenrikkomat kasvot) ei kibie. - *Mäntys*
- 1085 Eläjes pidäy veäräpeä kokoi syvvä. (Hyvä palkitaan hyvällä.) - *Säämäj*
- Vierahalla hebolla rεεssä, a dállat määšša. - *Paatene*
 Vierahašša reissä dállat mošša. - *Paatene*
 Vierahašša rεεssä piä dállat määšša. - *Paatene*
 Vierahal hevol reiz da jallad moas. - *Säämäj*
- Vierahad gostikkoä, minuo prostikkoä, työ nägyy etto lähete, minum pidäy lähtie. (Näin sanoo vierailleen leikillisesti emäntä, jonka täytyy lähteä töihin.) - *Säämäj*
- Vierahah kuašah elä šadietše (=tuppaudu). - *Tver Puasinkoi*

- Vieraš kibu ei kivissä. - *Tver Zaharova*
 Vieraž goŕa vattšua ei kivissä. - *Tver Zaharova*
- 1090 Vieraš koira lakkiu, eu pagana (=saastainen). - *Tver Kuivaho*
 Vieras käzi on vilu poves. - *Säämäj*
 Vieraz leiby kägöinny perzies kukkuu. - *Säämäj*
 Vieraš luu (tark. morsianta) on mierošta tuodava, mytyš popadiu (=millainen sattuu). - *Tver Zaharova*
 Vieraz moa mussikkane a oma mantšikka. - *Mäntys*
- 1095 Vieraš mää lizεεy mielä. - *Paatene*
 Vierahill_u eu oma valda. - *Paatene*
 Vierahal perziel on hyvä mägie laskie. - *Säämäj*
 Vierahad vierekkäh, taloin vägi peälekkäh. - *Säämäj*
 Vierahien dieloloin täh ei peädy kivistä. - *Säämäj*
- 1100 Tuo Jumala vierašta, tuo vierahav varušta. - *Vuokkin*
 Vieristy (=loppiainen) vinguu, rastavu (=joulu) rauguu, kiven oal kirguu, aitan oal ambuu (=pakkanen paukkuu). - *Säämäj*
 Tulou vieristä, niin zavoditah ettšie zvieristä (=pien-tä elukkaa, ts. morsianta). - *Tver Puasinkoi*
 Ei pie männä vieron kera, a pidäy männä vieroh. - *Paatene*
 Viha viepi villam mošta, katehuš kalav veistä. - *Suomus-salmi*
 Viha villam mošta vief, kadehuš kalav veistä. - *Rukaj*
- 1105 Ei muuta tarvitše vihamiehellä molie (=rukoilla) kun seitšentä tytärtä - ta viiještäki piisoau. (Tyttärien myötäjäiset tulevat kalliiksi.) - *Kontokki*
 Vihmašta vedeh et kotšaha. (Ojasta allikkoon et hypähdä.) - *Tver Puasinkoi*

- Vihko vierahat ajau, vašta vaštaturullehet. - *Vuokkin, Kontokki*
- Min vied viepotat, šen tuot tuopotat. - *Rukaj*
- Niitä vikateh kuñi on kašše. - *Paatene*
- 1110 Viikateh ov Virošta tuotu, heinärauta Helšinkistä. -
Vuokkin
- Ei viikateh heinijä valitše eikä laulu šanojie. - *Kiestinki*
- Viinu virdeh viättäy (=johdattaa), šittupöröi šittu-
tukkuh suattau. - *Salmi*
- Viibalo leikattu, järelläh et pane möukkyh (=limppuun).
- *Tver Kuivaho*
- Viizaz ei ole ainoz viizas, tšoma on aivin tšoma. - *Salmi*
- 1115 Viiži virgoa - kuuži nálgeä. - *Mäntys*
Kel on viiži virgoa, sil on kuuzi nálgeä. - *Säämäj*
- Viizi vierašta, yksi oma. - *Paatene*
- Vilu pertti, kyly kylmä - emäntä kylänkävijä. - *Kontokki*
- Vilu villan kazvattau, lämmin terän tuou. - *Säämäj*
- Virkku laisav voittau. - *Vuokkin*
- 1120 Virkku moamo laizat lapšet šoau, laiska moamo virkut
lapšet. - *Rukaj*
- Virži eu hirži, ottšua ei halgua. - *Tver Tolmatšu*
- Ennen virstu viäriä ku vuaksu vuarua. - *Salmi*
Ennem menev viiži virstoa veäreä ku jouduo voarah. - *Säämäj*
- Viršu villani, jalka rautani. (Näin sanottiin jottei
virsu hiertäisi jalkaa.) - *Uhtua*
- Virduajua vettä et pie. (On turha estellä tyttöä menemäs-
tä naimisiin.) - *Tver Puasinkoi, Zaharova*
Virduajua vettä šua pidiä ei. - *Tver Zaharova*

- 1125 Virujan kiven alla vezi ei mäne. - *Paatene*
 Virujan kiven all ei veži duokse. - *Poraj*
 Ken vittšoa šeäštäy, še laštah vihoau. - *Kontokki*
 Vittu vihašša - karvat ei tiijäkkänä. - *Vuokkin*
 Roih vittuh vigoa ku ei ole munaz vägie. (Huonosti tehdystä työstä.) - *Säämäj*
 Ku om puut huurdehes voasi'll'annu (=uutenavuotena), silloi kezäl on villat hyväš teräs. - *Säämäj*
- 1130 Voate šoau olla kakšinkerdäni, vain šana pidäy olla ykšinkerdäni. - *Rukaj*
 Voin kera leibän syöndä, da mielehižen brihan kera pagina ei loppiete. - *Paatene*
 Mistä voida, šieldä i maiduo. - *Poraj*
 Keñen voi puašša (=padassa), šillä i huoli piäššä. - *Tver Puasinkoi*
 Šen še voipañi šanou, mitä ei voimatoim kuulla voi. - *Vuokkin*
- 1135 Tšem vorua karavuulie luttši hyvällä ana hänellä: sorovno hiän vieu. (Parempi kuin vartioida varasta on antaa suosiolla: vie hän kuitenkin.) - *Tver Gavriļkova*
 Hođ vora voruitšou, nin šeiñäd jättäü, a ku tuli tulou nin i kaikki šeiñät poltau. - *Tver Zaharova*
 Kun Vuokilla volotti (=oli jouten), še Iitä inkutti. (Sanonta tervankuljettajista.) - *Vuokkin*
 Kev Vuokilla volottau, še Iitä inkuttau. - *Vuokkin*
 Vuosi vanhav vanhantau, kakši lapšen kašvattau. - *Vuokkin, Rukaj*
 Vuozu vanhan vanhendau, kaksi lapsen kazvattau. - *Salmi*
 Vuottajal on pitky aigu. - *Säämäj*
- 1140 Vähä huttu kettuna, pieni akka vittuna. - *Vuokkin*
 Vähä huttu kettunnu, pieñi akku vittunnu. - *Salmi*
 Vähä valeh on ažen kauñissus. - *Poraj*

- Ken vähän tiedäy sil vähembi kzyztäh. - *Säämäj*
- Älä vägilöil (=kaikin voimin) roa, vai roa migäli kes-
täy brujat. - *Säämäj*
- Välttäy vävykši - ei hyvä tytärgi. - *Rukaj*
Välttäy väykši, ei hyvä i tytär. - *Rukaj*
Välttäy tuo vävyksi, ka ei hyvä tytär (~k ei mudroi tytär). -
Mäntys
Välttäy vävylöikse, ei ni tytär hyvä olluh. - *Säämäj*
- 1145 Vävyym pättši ol libei. - *Vitele*
Vävy vanhiv (=arvokkain) vierahista. - *Vuokkin*
Vävyllä da važalla pane nenän tažalla. - *Tver Ontšufuarova*
Hoť olgah yhekšän kydyö a yksi nado, tšem (=kuin) yhek-
šiä naduo da yksi kydy. - *Tver Zaharova*
Yhellä dällalla ni kunne et pεεže. - *Paatene*
- 1150 Yhteh hiileh puhutah. - *Tver Zaharova*
Ykši lehmä leävässä, šillä händä veärässä. (Varattomasta
sulhasesta.) - *Poraj*
Ei yhten nagrehen täh kuoppoa avata. (Lapsia pitää olla
enemmän kuin yksi.) - *Säämäj*
Yksi piä vain olgupiällä. - *Tver Zaharova*
Yhtes puuz loajitah obrazoa dai hōštēhanguo. - *Säämäj*
- 1155 Yhtel päivypastol hattaroi kuivaimmo. (Sen verran olem-
me sukua.) - *Säämäj*
Yher ruoka yškäseššä, kaher ruoka kannom peäššä, kolmel-
la jo koko pitäy. - *Vuokkin*
Yhten sormen annat, anna kogo käzi. - *Säämäj*
Yksi šuu itkōu i yksi šuu nagrau. - *Tver Puasinkoi, Zaharova*
Samalla suulla soabi nagroa dai itkie. - *Poraj*
Yksi šuu itkōu i nagrau gorāhizella, a läzijän šuu ei muhaha.
- *Tver Zaharova*
Yhtel suul itked dai nagrat. - *Salmi*

- Yksi suu surdavoaa, yksi vattšuu varattavoaa. (Perheettömästä.) - *Säämäj*
- 1160 Yksi tie, kaks azettu (=asiaa). - *Salmi*
- Yksi suau da yheksän syöy. (Suuresta perheestä jossa vain yksi ansaitsee.) - *Salmi*
- Yhtess on yhkähtys, ainavoz ailas (=pistos). (Ainoasta lapsesta.) - *Salmi*
- Ei yksil yötulil synnytä (=sovita). (Riitaisista ihmisistä.) - *Salmi*
- Ei yksimpuolistu hyvää ole. - *Vitele*
- 1165 Ylbien nälgy nylgöy, koriet kevät kolou. - *Salmi*
- Yškä še lapšen ylentäy, parma še lapšem parentau, varvikko heposen varšan, vaššal lehti vaimol lapšen. - *Kontokki*
- Yö izättä, yö emättä, Jumalatta ni yhty yöd ei. - *Salmi*
- Yö vierahat kodih ajau. - *Paatene*
- Yö vierahan vedää, nälgy gostan tuobi. - *Salmi*
- 1170 Yököt yöllä lentelöy, päiväkše katou. - *Vuokkin*
- Äjjäl puuttuu kui mieldy vajaj on. - *Säämäj*
- Äjyy om mieleviä, gu ei ole mielen oppijua. - *Salmi*
- Äjyy mual on viizastu, merel vahingo tuloo. - *Salmi*
- Äjjom moal viizastu ku merel hädä tulou. - *Säämäj*
- Äijä on šinne (tuonelaan) männehie, vähä jälelläh tullehie. - *Vuokkin*
- Äijä om männyttä, väh on tullutta. - *Poraj*
- Äijä on šinne männyžie, vähä on šieldä tullužie. - *Mäntys*
- Äijä sinne om männyttä, ei ou sieldä äijä tullutta. - *Mäntys*
- 1175 Äijä on työtä vanhatešša, a paha on vanhana elöä. - *Vuokkin*
- Äijän tiijäd da vähän maltat. - *Tver Puasinkoi*
- Äjjän tiijät, vi enämbi kyzytäh. - *Säämäj*

**Vertauksia
Sanontoja
Köllinimityksiä**

- Ampuu hyvin kul Luvarvem pokon^hiekka. (Luvajärven miehet kehuivat aina esi-isiensä ampumataittoa.) - *Vuokkin*
- Eläu ku kull^laista kerästä kerⁱu. - *Tver Zaharova*
- 1180 Elää ku kuldua viessuau (=punnitsee) rounu. - *Salmi*
- Eläy niin hyvin ku pedrat huuhašš^ša. - *Rukaj*
- Haisu kum portimo. - *Suomussalmi*
- Harmoašš^ša on kun kokko (=kotka). (Harmaapäisestä vanhuksesta.) - *Vuokkin*
- Hebone kiglau (=nykii) ku mettš^šo anzassa. - *Poraj*
- 1185 Humalas oliimmo ku täit. - *Sroitšan Kondu*
- Huojuu ku laulamatoⁱn kuolie. - *Vuokkin*, (~häilyy) *Kontokki*
- Höyryöy kum pieru tuulešš^ša. (Touhukkaasta ihmisestä.) - *Vuokkin*
- Juokšou kun tuohišiipi. - *Kontokki*
- Jäi kuj jeä kiveštä. - *Vuokkin*
- 1190 Kašt^šu kuin kalaⁿiekka. - *Tver Puasinkoi*
- Kenkät on kur ropehet. (Huonoista kengistä.) - *Kontokki*
- Kereäy niinkum märkä kohta pölyn. (Sanottu nauhurista.) - *Kontokki*
- Keyhän aittu ku havvim peä (yhtä tyhjä). - *Nekkula*
- Kieli on ku ruošku. (Pisteliäästä ihmisestä.) - *Salmi*
- 1195 Kiruou kuv venäläiⁿi. - *Rukaj*
- Kuitušteleutuu kun kuun tervoaja. - *Kontokki*
- Kulkou talošta taloh kuj Jerušalmen šuutari. - *Kontokki*
- Kuoržuu kul löttö. - *Tver Tšökkeli*
- Kynnet ku kokolla (=maakotkalla). - *Poraj*
- 1200 Kyuⁿelet plaketah kui herneh^et. - *Tver Puasinkoi*

- Käiverdel'ietšet (=kiemurtelet) kum mado (=käärme). - *Tver Puasinkoi*
- Kävelöy kun kesselin kutoja. - *Vuokkin*
- On lašta kuin kalan (~ hauin) hammašta. - *Tver Puasinkoi*
- Ol lehmä kum merenemä. (Hyvästä lehmästä.) - *Vuokkin*
- 1205 Léibiä léikkuat kum puiduo (ts. paljon ja paksuja viipa-
leita). - *Tver Puasinkoi*
- Tšiihottau lendäy kui yölielakko. (Yöjuoksijasta.) - *Poraj*
- Liehuu kul lievehen šulka. (Vilkkaasta ihmisestä.) -
Vuokkin
- Lyöts'istelietet (=köntystelet) ku paha lehmä rouno. -
Poraj
- Lähtöy kuj jänis hoavalta. - *Vuokkin*
- 1210 Läksi kum muštilaini stolašta. - *Vuokkin*
- Lyötteleytyy (=heittelehtii) kun lapšen šoaja. - *Kontokki*
- Löyhkäy ku lapinharakka (=närhi). (Vilkkaasti liikehti-
västä ihmisestä.) - *Vuokkin*
- Oli niim makieta kul linnummituo. - *Suomussalmi*
- Piiroad mendih (kaupaksi) ku sullal pyhki. - *Säämäj*
- 1215 Týttölöiillä mieli kuin kartašša (=kaukalossa) vezi, läik-
kyu. - *Tver Gavrilkova*
- Mierošša kum merešša. (Maailmassa on kaikenlaista tava-
raa samoin kuin meressä.) - *Tver Zaharova, Tolmatšu*
- Mieštä kuv Virov virpie ta Šuomen šulkkuo. - *Kiestinki*
- Om mieštä kuv Vinov virpie (ts. sieviä poikia). - *Vuokkin*
- Mieštä kuv Viron šutta. (Paljon miehiä.) - *Kontokki*
- Mäni niinku kylmäh veteh kupšahti, hyyvyttih šinne (nim.
starinat muistista, kun tuli päänskipu.) - *Vuokkin*
- Šinne mäni kun Vittša-Prokon pokko! - *Vuokkin*

- 1220 Mäni kun tekijän henken ieštä. - *Vuokkin*
 Männäh ku Venehjärvel lehmät (nim. peräkkäin). -
Vuokkin
 Märgä kuin uitettu, yhtä rihmastä eule kuivua. - *Tver*
Puasinkoi
 Mässärrät paissa ku šokšulane. (Nopeapuheisesta.)
 (Kaikkia Lindarvesta etelään haukuttiin šokšulaisiksi
 t. vepsäläisiksi; nämä puhuivat hyvin nopeasti.) - *Poraj*
 Nado kun zmejamado (=kyy). - *Tver Zaharova*
 Nado on ku taloiz mado. - *Säämäj*
- 1225 Neňä on kui morku (=porkkana) ruškie. - *Tver Puasinkoi*
 Oikukaš kun umpilammiv vetehiäni. - *Kontokki*
 Olet kun kando. (Itsepäisestä.) - *Tver Puasinkoi*
 Olet kui kindahilaine. (Yksinkertaisesta ihmisestä.) -
Säämäj
 Šie olet kuin lappalaini. (Aina kuljeksit, et pysy pai-
 kallasi.) - *Kieretti*
 Olet kun Turjal lappalaini! (Sanottiin suututtaessa.) - *Uhtua*
 Olet ku hyvä lopare. (Terveestä ihmisestä; myös likaisesta ruo-
 kailijasta.) - *Sroitšan Kondu*
- 1230 Olet ku piifertš (=pietarilainen), et malta ni midä! -
Vieljärvi
 On kui buzga. (Juro, puhumaton.) - *Tver Puasinkoi*
 On kur revon tšuumu. (Siivoamattomasta pirtistä.) -
Kontokki
 Olet kui ruottšilaiäni. (Ei ole ristiä kaulassa eikä vyö-
 tä vyötäisillä.) - *Kieretti*
 On ku vaha valgie. (Sairaasta, kalpeasta ihmisestä.) -
Tver Puasinkoi
- 1235 Ottelemma kum puiduo. (Paljosta syömisestä.) - *Tver Puasin-
 koi*

Pagizet ku kamkaa viilet. (Puhut perättömiä.) - *Rukaj*

Per̃ti on ku hukkiin hauda (ts. kylmä). - *Tver Tšökkeli*

Om peä (suuri) kun huuhtikesseli. - *Vuokkin*

Piä kun vakka (suuri), hajuo (=älyä) ni midä. - *Tver Puasinkoi*

No kyllä pakajat peäštä kun kesselistä! (Puhut harkitsemattomasti.) - *Vuokkin*

1240 Pikkaraĩni kun tyrän kammittša. - *Vuokkin*

Rahvašta keräydý kuin Šalon kaivolla. (Salo on kylän nimi.) - *Tver Puasinkoi*

Hiän on ruadaja ku hukka. - *Tver Puasinkoi*

Rujuu ronkamukšillah kun lapšen šoaja. - *Kontokki*

Ruotasie kun kontokkiehal lohet. (Kontokkijärvessä oli vain pieniä ahvenia.) - *Kontokki*

1245 Oletta ruotšit ku potšit! (Sanottiin lapsille, jotka olivat tulossa ruokapöytään peseytymättä.) - *Mäntys*

Olet ruškie kur roveh. - *Tver Puasinkoi*

Ruškie kui robeh (~ räbiñä). (Vastikään kylpeneestä.) - *Tver Loššina, Prisna*

Ruskei kui reboi. - *Riipuškala*

Sanan sanoit ku veitšel leikkait. (Sanasta miestä, sarvesta härkää.) - *Nekkula*

Šeisot ku härän kyšyjä. (Härän hakija ei saanut tulla pirttiin peremmälle, muuten astutus ei onnistunut.) - *Vuokkin*

Olet šegonnun ku kana kuabeissa. - *Tver Zaharova*

1250 Šilmät om piälläpäin (=pullollaan) kui juablokat (=omenat). - *Tver Puasinkoi*

Šilmät on šuuret kuin šuolavakat. - *Tver Puasinkoi*

Oletto ku Koivistom polttajat šukkajalašša! (Viholliset olivat hiljaa sukkasillaan liikkuen päässeet muinoin yllättämään koivistolaiset.) - *Rukaj*

- Šuu on šuuri kuin kylyn 'reppänä. - *Tver Puasinkoi*
- Šuurendelietšet ku Kondro! - *Tver Puasinkoi*
- 1255 Syöt kui ruottši (~ ku pottši). (Syöt epäsiististi.) - *Säämäj*
- On tavaroa ku Rogatšum pattšahašša. (Rogattšu-nimisen sankarin haudalla Tiiksin kalmismaalla kasvoi suuri petäjä, jonka pari metriä pitkään oksaan sidottiin tuulivaatteita.) - *Rukaj*
- Tšuil lahti (=livahti) kum portimo. - *Kontokki*
- Tulit kun tulda tuomah. (Tulit nopeasti.) - *Tver Tšökkelie*
- Tuttava kun kulu kinnaš. - *Suomussalmi*
- 1260 Tyttyö kul löttyö, poikoa kuv vinov virpie. - *Vuokkin*
- Yksi tiähti taivahaz gu Varbusellän taiginas. - *Salmi*
- Niin olen täyši kun Turusem pyššy (~ pissoali). - *Vuokkin*
- Törröttäy kuj Jorušalmen šuutari. (Vähäpuheisesta ihmisestä.) - *Vuokkin*
- Veneh on kur roveh. (Vuotavasta veneestä.) - *Kontokki*
- 1265 Vettä tulou kun korvošta koatau. - *Vuokkin*
- Vihmuu kui korvosta koadau. - *Poraj*
- Vihmuu valau kun korvošta kuadau. - *Tver Puasinkoi*
- Vihmuu ku korvuos kjadau. - *Sroitšan Kondu*
- Vierahašša rannašša (=vieraalla maalla) kun kala meerašša (=merrassa). - *Tver Zaharova*
- Oled viizaš kui rebo. - *Paatene*
- Vuotat ku härgä hamarua. - *Tver Zaharova*
- Äity niinkun kemiläisen nälkä. - *Suomussalmi*

- 1270 Antti kuoli, kinnaš dāi. - *Paatene*
 Šillä on hallakko hattarane (ts. päällystakki jalkarät-
 tinä; sanottiin rikkaasta). - *Poraj*
 Hyvä olet harakan akku! (Vilkkaasta ja toisten asioihin
 sekaantuvasta.) - *Säämäj*
 Blahoslovikkua hospodi (=Herra siunatkoon), miun kohaš-
 ta, šiel ilmašša, kuldagora šiula vaštah. - *Tver Zaharova*
 Mäne jumalaškena, pahalla kädeh vain elä popadi (=älä
 joudu). - *Tver Zaharova*
- 1275 Jällespäi availe suudu! (Huomasit liian myöhään.) -
Säämäj
 Kallehemmat on hevoista länket. - *Oulanka*
 Kazakam päiväine (=kuu) nouzou. - *Nekkula*
 Šillä ei ole kieli vellissä palat. (Puheliaasta.) -
Kontokki
 Hiän on kodipidone akka. (Järkevästä vaimosta.) - *Tver*
Puasinkoi
- 1280 Vuota kodvahe, igenet tukkuot! (Liikaa nauravalle.) -
Tver Puasinkoi
 Kylä kyntymäisilläh, miero varpahuisilläh. - *Vuokkin*
 Mie olin kybenyziin ("tulihiilillä", ts. pelästynyt). -
Tver Puasinkoi
 Ka šitä ei ole kämmäneltä katšottu. (Se ei ole varmaa.)
 - *Kiestinki*
 Laulu loppu, lopun agjaz (=päässä) on lippu, lipun agjoil
 kirjutettu viitty verškoa vittu. - *Säämäj*
- 1285 Levoa kostittau. (Laiskasta.) - *Kontokki*
 Oikein olet lihharatka. (Vilkkaasta ihmisestä.) - *Vuokkin*
 Matkateppana tuli vaštah. (Matka peruuntui.) - *Vuokkin*
 Anna vet ni mänöy mato rašvani! (Epämieluisan henkilön
 lähtiessä pois.) - *Kiestinki*
 Mengäh mado razvoinneh! - *Säämäj*

- Šiinä om mieš kyllä lampaham maijolla juotettu. (Hyväluontoisesta.) - *Suomussalmi*
- 1290 Mieš on kinnaš keäššä loajittu. (Taitamattomasta.) - *Vuokkin*
- Mužikka on vesma planku, pagizou tikkuzinke. (Harvasanaisesta.) - *Tver Puasinkoi*
- Vuota kuñi mušta broní (=korppi) harmauduu. - *Tver Puasinkoi*
- Muuda kaikkie, linnum maiduo eule. (Yltäkylläisyydestä.) - *Mäntys*
- Oj juštih nieklan šilmältä heitetty. (Uudesta vaatteesta.) - *Vuokkin*
- 1295 Nytt on niin nalgä - šoižin hot koiram poikellah (=poikittain). - *Poraž*
- Niin olem männym pahakše jotta en enämpi lissevakašša pisy. - *Vuokkin*
- Peigalo keskel kämmendy. - *Säämäj*
- Katšoham piessam poaruo! ("Piessam poaruo" on kirosana.) - *Vuokkin*
- Pihlajikko pihalla, katajikko kaivotiellä. - *Vuokkin*
- 1300 Pidäu vähäne puadietta painua (ts. mennä kiukaalle leppäämään). - *Tver Puasinkoi*
- (-Puhutko totta?) - Pynnym pyhäristi, toven šanon! - *Vuokkin*
- Ei pyörijäl polle. (Ovelasta.) - *Säämäj*
- Kaikki rannat raitto (=juoksi). - *Tver Puasinkoi*
- Reki koški šalmoh. (Puhuit nuorasta hirtetyn talossa.) - *Kontokki*
- 1305 Šyökeä ristikanša, tšistit on näkösäällä, mitä takana, šitä i ieššä! - *Suomussalmi*
- Händä rugehiñe piekšäu. (Esim. lapsi on syönyt kyllikseen ja telmii.) - *Tver Puasinkoi*
- Šalmot on lujašti šalvettu. (Vauraasta talosta, jossa asuu sopuisaa, työteliästä väkeä.) - *Kontokki*

- Ei jeänyt šanattoman šoaren nenäh. (Oli sanavalmis.) -
Suomussalmi
 Šanot šie šanomua! (Yllättävän uutisen kertojalle.) -
Tver Puasinkoi
- 1310 Seittšemen seizallah, kaheksan kallellah, yheksän yläh.
 (Hokema.) - *Poraj*
 Elä katšo, istuo (~ istuotše) šelgäh! - *Tver Puasinkoi*
 Šuu liikku, parta tärisi. - *Vuokkin*
 Šyömmä, vain korvat lekutah. - *Tver Puasinkoi*
 Oh olet i tinakynži! (Saiturista.) - *Tver Puasinkoi*
- 1315 (Kun ei muista jtkak t. ei saa sanotuksi, mitä ajattelee,
 sanotaan:) Tuota tuokkeroista, tätä täkkeröistä. - *Uhtua*
 Tänäpäi on tuulen akko hengis, ferezil' viihkuttau. -
Sroitšan Kondu
 Mitä kattšelet ukkoseñi puita myöten, niinkun haikko
 šuita myöten. - *Vuokkin*
 Eu žen verdua muan piällä, mi on muan alla. (Pienikasvui-
 sesta mutta pahansisuisesta.) - *Tver Puasinkoi*

*

- Aivan aiposen alattši, riporihman kiertämättä. - *Vuokkin*
- 1320 Ijän ikuñi laho (puu). - *Vuokkin*
 Em peällä päkeijeñi vois lähtie. (En mitenkään haluaisi
 mennä.) - *Vuokkin*
 Ihan tšumu tšukkeroiñi (=täpö täynnä). - *Vuokkin*
 Täpösen täyši. - *Vuokkin*
 Uuven uušikkaiñi. - *Vuokkin*
- 1325 (Kierteli) moat mannot, pihat pellot. - *Vuokkin*
 Uijen upoten, a miula pidäu männä. (Millä keinolla hyvän-
 sä.) - *Tver Zaharova*

Niit_ois tullun ummet pimiet (nim. vanhoja asioita, jos olisin lapsena painanut kaiken mieleeni). - *Oulanka*

Unetta iän¹että (=kenenkään kuulematta). - *Tver Puasinkoi*

Maguat unet i onnet (ts. sikeästi ja pitkään). - *Tver Puasinkoi*

*

1330 Hänen azie - kabuo kazie. (Ei ole hänen asiansa.) -
Tver Puasinkoi, Zaharova

Harvahammas - vitunvarras. - *Mäntys*

Harvahammas - piiroavvarras. - *Mäntys*

Harvahammas, pillun varras. - *Paatene*

Hii¹ri hiukkone, kazi haukkone. - *Paatene*

Häräm peätä härkkimeh, pölkym peätä pyöhtimeh! (Kirnuamisesta.) - *Vuokkin*

(Juon) kurjan kulkkuh, vaivazeh vattšah. - *Salmi*

1335 Issu puulla, puhu šuulla! - *Repola*

Kuuluu kurjua, nägyy nälgiä. - *Salmi*

Lapšivuoži - langavuoži. - *Tver Zuabrušša*

Parrakkahad da ožakkahat. - *Tver Zaharova*

Päiväine paštau, ittšie kastau. - *Nekkula*

1340 Riihi rigattšu, olgi kubottšu. - *Tver Pavlova*

Šano šano šakkuo da mäne kazilda pakkuo. - *Tver Puasinkoi*

Tuhma da tukku. - *Tver Ontšufuarova*

Vedähine veissä, šittapala eissä. - *Poraj*

Vihko vilaji, vezi tšilaji. (Siivoamisesta.) -
Tver Puasinkoi

*

Karjalaiset, kuten suomalaisetkin, kiusoittelevat mielellään naapureitaan köllinimillä eli pilkkanimillä. Karjalaisilla nuo köllit ovat enimmäkseen jonkin kylän (tai kylänosan) asukkaisiin kohdistuvia. Seuraavassa on muistiinpanoistani poimittuja köllejä, jotka tässä esitetään Karjalan kielen sanakirjan mukaisessa järjestyksessä, siis ensimmäisenä Kiestinki (ja sen kylät aakosjärjestyksessä), sitten Oulanka jne. Eräiden köllien selitykset ovat ääninauhoissa niin pitkiä, ettei niitä ole voitu ottaa mukaan.

KIESTINKI

kiestinkieš - kömöläät

Kiisjoki: kiisjokieš - pitkänenät (=sääsket)

Kokkošalmi: kokkošalmieš - sviitkalla laškijat (=sarkahameella purjehtijat); koposieš

Šuurijärvi - tupenkalahuttajat

Valasjoki - kuorehmarat

Voarakylä - kitšut, kitšumarat

OULANKA

Laitašalmi: laitašalmieš - kiiskimarat

Miikkulanlakši: läkšieš - lohimarat

sohjananšuulaiset - kuorehmarat

vartielampilaiset - tunturin karahkat

PISTOJÄRVI

Kiimaisvoaran ruotšit

Suvanto: šuvantolaiset - kitšumarat

UHTUA

Alajärvi - tervakuppi

Jyvöälakši: jyvöälakšieš - hötit (=pienet muikut), höt'tikupit, höttimahat

Röhö - mäkärät; vali vettä maitoh, kyllä röhöläini šärpäy (~ römpöttäy). (Röhöläiset olivat hyvin köyhiä.)

Tšikša: Ei Tšikša tšokša, kun Tšikša pohasivaittšou.

(Tšikšalaiset kävelevät niin ettei kuulu ääntä.)

Heäššä (=hädässä) nait ni Tšikšašta.

Uhut: uhtujaš - kitšut, kitšumarat; Uhtuan Lamminpohjan kylänosan asukkaat - muštaruotšit

VUOKKINIEMI

Kivijärvi: kivijärvieš - kilit

Latvajärvi - šienikylä, šienipato (šielä šientä pyyvet-tih); latvarvieš - ukkorukam miehet

Mölkkö: mölkköveh - voaraj juokšijat

Pirttilakši - löpöšieni, lilli, makšalilli (P:ssa pyydettiin ennen paljon matikkaa.)

Tollonjoki: tollojjokieš - manahhat; puurissim miehet.

Tšena: tšenoveh - tšunavvetäjät; Tšena tšunoa vetäy ta kalapuista puñnittšou (~ pullittau) (ts. tšenalaiset menevät "kevätykšeh" = kevätpyyntiin).

Venejärvi: venejärvieš - heimot; Venejärven ukkorukat

Vuokkiniemi - tuijassu; tuppelo; vuokkiniemieš - tuppelaiset, tupenkalahuttajat, tuijassu; ompa tuppelot tukulla, kolmihuotraset (~ kolme-) kovolla; yksi kakši Vuokkiniemi, Pirttilakši löpöšieni.

Vuonniini - tšoakka (=heinähanko)

Raja-Ruottšie olivat paanajärveläisten mielestä jo vuokkiniemeläiset.

"Toaš yläperä tulou kun tšillik (=tiu'ut) kuuluu", sanoivat idempänä suurten jokien alajuoksulla asuvat uhtulaisten ja vuokkiniemeläisten tullessa.

KONTOKKI

Akonlakši - pitkäšauva

Kenttärvi - kesselivaunu

Kontokki: kontokkieš - tūtuttajat (=torven tuututtajat),
tuhkut; kontokkieš - stjuu.

Koštamuš - tiššivauva, pitkäšauva; Koštamukšen ropeheš-
ša rissityt

Vuokinšalmi ja Niskajärvi: Svirin petrat (~ petraset)
(näin vuokkiniemeläiset kiusoittelivat V:n ja N:n
kylän asukkaita)

PAANAJÄRVI

Šuolapohja: On šeikka Šuolapohjašša: kynnetäh, kylve-
täh - a šientä ei ni jyveä.

TUNKUA

Kevättämäjärvi - muštakulku

Koivuñiemi - nubrut, skipidarnikat (=tärpätinkeittäjät)

Kompakan kiizizmarat, kiiskizet

Tunguon nubrut, tširkkamarat

Viikatehjärven jänikset (V:n asukkaat olivat enimmäkseen
Zaikoveja)

SUIKUJÄRVI

Ñiikkanavoaran löbömarat

Šuigarven mämmimarat

RUKAJÄRVI ja JYSKYJÄRVI

järviläzet (=Šuurenjärven, Tiikšin ym. asukkaat) -
totkumarat

Korbilahen totkumarat

Luvarven havut ("havut košajau")

Nokeukšen totkumarat

Ondarven varikset

Piismalahešta totkum perältä (sanoivat Uhtuan asukkaat)

Rugarven roudugat, raudaňenät

Rugarvi ruskie, alla vezi valgie, peällä gora korgie,

pitkä hiema pietäh, kaida verga kannetah, pedäjäm
pilmat (=karikkeet) pihalla, totkurieska stolalla.
(Mäntyselästä)

REPOLA

Rebolan ruotsit

PAATENE

Douhivoara - douhikylä

Dängärven däriemarat

Lissapohja - ligakylä

Lääzaril laissat, kevät kengittä, talvet taiginatta,
totkurieskažet stolalla, pedäjäpebružet pihalla.
(Paatenessa ei syöty pettua muualla kuin Laasaris-
sa.)

Moaselgä - moam paha (~ moahyvä)

Petelníemi - perim paha

Poadenen porvalit (=kauppiaat); Pääen - huttumarat:

hyö ozraista huttuo keitetih, kalää ei ollut.

Sellin totkumarat

Suondelen kalamarat: kalää äijä puuttu, kaikell_aigää
oli kala.

Lapin totkumarat (tark. Suontelen, Särgärven, Pedrizen-
vaaran, Vengin, Salgovaaran ja Laazarin asukkaita, jot-
ka söivät paljon kalaa).

MÄNTYSELKÄ

Koikari - loikari

Semssärven ruozmesorkka (=ruostesääri)

TVERIN KARJALAISALUE

Kurgi, Vasilkova: Kukit vell'et kurgoveh, varat vell'-
let vasilkovoine

Tresnan rugapöttšö (Tresnassa ennen kerättiin kuusen pih-
kaa.)

SALMI

Hyrskylä hyvä kylä: kezät keittämättä, talvet taiginatta
 Lungulansuuri: lungulansuarelazet - Niel'ikim polttajat
 Mantšinsuuri: mantšilazet - astavah ambujat (olivat ampu-
 neet äestä karhuna)

Miinala: miinal'ikko - maidopuzuh puhujat
 Pöllä: pölläl'istö - Niel'ikin žuarijat

SÄÄMÄJÄRVI

Rugalazet - petlas (=silmukasta) peässyöt

KOTKAPJÄRVI

Torazdärvi - kaššal'iloin (=konttien) kattšojat (ts.
 varkaat)

NEKKULA

(Sroitšan) Konnun kaššalit

Kuit'tiine - vilun kylyn kylbii

Mägräddärvi - redumutin syöjät

Pižin kurikat

Pätšyn avvoirinnat

Sammatuksen nahkusilmät ~ sogiet

Sammatuksen kylänosien l. "hierujen" asukkaista: Mäen
 mädžy (=ruikutus), Piippilän pidžu (=vikinä), Puustan
 puzu (=tuohirasia), Rannan radžu (=rätinä).

Se'giläžet tšetšunkuperziet

Alavožilažet avvoisuut

Kuudärviläzet balahonat: mužikoil eulluh villaštu poñit-
 kua (=sarkatakkia), a oli pelvahiine balahon (=pitkä
 palttinamekko) piäl piälitši turkis; net revustutah,
 sit akat pestäh.

Anuksen avvoisuut.

Hoš lendäkkäh Anukšešta peälittši broñi (=korppi) ni šil-
 dägi šulga nyhätäh (aunukselaisia sanottiin koviksi
 varkaiksi). (Jyskyjärvestä)

Ajačin avvuosuut ~ lapotošnikat (=laapottijalat) ~ vir-
 zuñikat (Ojatin varrella asuvien haukkumanimi Sroi-
 tšan Konnussa)

Arvoituksia

Arvoitusten esittämistilanteesta olen kuullut ristiriitaisia tietoja. Eräät vienankarjalaiset ovat sanoneet, että ei saanut arvautella illalla, koska silloin "arvautuksen akka" tulee ja syö arvauttajan tai yöllä nukkuessa "kuvatteleutuu" (=kummittelee). Monet karjalaiset - joukossa vienalaisiakin - ovat kuitenkin ilmoittaneet, että kyllä iltaisin arvauteltiin, kun "hämärikkyö piettih".

Se joka ei osannut arvata kolmea peräkkäin sanottua arvoitusta, sai hävetä tietämättömyyttään: hän joutui Huikkoláan. Näin Vienassa. Aunuksen puolelta Huikkoláa (tai muuta sen tapaista) en tunne, en ole ainakaan koskaan kuullut mainittavan. Huikkoláan joutumista ovat "Vienan kansa muistelee" kirjassa (s. 569-570) selvittäneet Venehjärven synnynnäinen Moarie Kyyrönen, Akonlahden Nasti Huotarinen ja hänen veljenpoikansa Jehrimáini Vasselei (=Vilho Jyrinoja). Kun kuvauksissa on melkoisia eroja - paikkakuntien ja henkilöidenkin välillä -, otettakoon tähän vielä muutama julkaisematon tieto.

Oulangan kunnan pienessä Taavon kylässä 1890 syntynyt Marina Takalo, maineikas muistelija, antoi asiasta hyvin seikkaperäisen kuvauksen:

"Kun kolmie arvautusta ei osannuv vassata, niin kysyttih: "Huikkoláahko, vain sanot (jos oli kyseessä naispuolinen:) sulhases eli (jos oli mies:) morsiemes (ts. joudut Huikkolaan, ellet sano sulhasesi /morsiamesi nimeä). Jos ei sanonun niin siitä se joutu Huikkoláh: Hui hui Huikkoláh, kissa kyytih, kapusta korjakse, hiiri heposekse, hiiren suolet ohjaksikse. - Läksi ajamah (Huikkoláh). Moamo istuu kahen huonehev välissä, toiini jalka toisella katolla, (Huikkoláan menijä) ajau alapuolen (=alitse), niin siitä ripulipaskoa silmillä luou sillä Huikkoláh ajajalla. Heäm mäni tervapuisseh (=tervatynnyriin), peseyty peseyty siinä, heän enämmän siitä tervautu. Heäm mäni höyhenvakkaseh, peseyty siinä, heän enämmän siitä höyhentäyty. Heäm mäni avennol-

la, sukelti aventoh ta mäni toiseh aventoh. Vettä hakemass_oltih, niin ne korennolla sitä (Huikkoľaan menijää) pieksettih jotta tulit avennom prestimäh (=sotkemaan); heän samaten toiseh aventoh, sieltä jeän alapuolen heäm mäni siih toiseh aventoh ta toas sinne kun nousi ni toas oltih sielä vein ottajat, häntä toas korennolla peähä jotta tulit meän avennot prestimäh. Kolmannesta avennosta peäsi ylös ta siitä se oli puhas."

Kun Vuokkiniemessä 1891 syntyneelle Iro Lesoselle vihjaisin, että "šitä ennen arvauteltih", niin hän nauraen totesi: "Šiih myö kyllä hyvät olima!" Kun ei arvannut peräkkäin kolmea arvoitusta, "šiiitä työnnettih: Hui hui Huikkoľah, Huikkoľan koirat haukkumah". Piti mennä ristiäidin luo ja kysyä: "Minne mie ristimoamosen mänen?" - "Mäne tervapuisseh!" - "Minne mie nyt mänen?" - "Mäne šulkavakkaseh!" - "Minne mie nyt mänen?" - "Mäne villavakkaseh!" - Mitä tämän jälkeen Huikkoľan kävijälle tapahtui, sitä Iro ei enää muistanut.

Vuokkiniemeläinen Seppäsen Oleksi, joka nykyään asuu Kauhajoella, kertoi näin:

"Kolmie arvautušta još ei arvannun ni joutu Huikkoľah. Šanottih: Hui hui Huikkoľah, Huikkoľan koirat haukkumah. Ketä šieltä tulou? - Šepän Oľeksei tulou. - Huikkoľan akka värttinällä kesräsi kahen koslam peällä, värttinä kirposi moah: Tule poikan Oľeksei, anna värttinä! - Mänin ta annoin värttinän ta še akka alko kušša ta šittuo peällä!"

Oulangan Vartielammin kylästä maailmalle lähtenyt Tatjana Arhipov, joka Suomeen 1924 siirryttyään otti sukunimekseen Rovaniemi, kertoi nykyisessä asuinpaikassaan Kemissä minulle keväällä 1972 näin:

"Ken ei arvannun se joutu Huikkoľah. Sillä luvettih: Hui hui Huikkoľah, pui pui Puikkoľah, hiiri heposekse, hiirev vittu vempелеksi, kapusta korjakse, petel ruosakse, hiiren suonet ohjakse - ta siitä ajoa köröttäy Huikkoľah!"

Šivottu punottu, poikki voaran työnnetty.

Aita. - Vuokkin, Repola

Mi mual kirkeim (~ kirkiemi), mi armahim mi mageim
(~ magiemi)?

Duumu (=ajatus), uní, leiby. - Kotkatj

Šopiu šoukkah peltoh, vain ei leviehkänä lehtoh.

Aštuva (=risuäes). - Vuokkin

Ottau, niin lisäytyy, panou niin vähenöy.

Otat vettä avennosta. - Oulanka

5 Neitoñi nenä nykerö, perehel leipä (~ pereher ruoka)
takana.

Avoan. - Vuokkin, Kontokki

Leävä täyši lähtömie, hännättömät kaikki.

Halot kiukoašša. - Vuokkin

Täyži kiugoa piiroada, kežellä kolattšu.

Täyži šuušša hammašta, kieli kežellä. - Tunkua

Ura ura iellä, kerä kerä kešeššä, kerittšemet jäleššä.

Harakka. - Vuokkin

Ora ora iellä, kerä kerä kežellä, kerittšemet jäleššä. - *Rukaj*

Erä erä ieššä ta kerä kerä kešeššä, kerittšemet jä-
leššä.

Hepoñi ta heinäreki, kirveš peräššä nuorašša rippumašša. - Uhtua

10 Korkiempi kotie, matalampi rekie, mustempi syttä,
valkiempi lunta.

Harakka. - Oulanka

Muššempi nokie, valkiempi vitie, korkiempi kotoa, matalampi

majoa (~ moaheirikkö). - *Vuokkin*

Šata šanttšie, tuhat tunttšie, itse tuntšin (~ šanttši)
ñoappupeä.

Harja (jolla pellavaa harjattiin). - Vuokkin

Kakši peätä, nellä šilmöä, kuuši jalkoa.

Heponi ta mies šeläššä. - Vuokkin

Nellä panou topin topin, viijes panou viuhin vauhin.

Heposej jalat ta häntä. - Vuokkin

Yksi šanou: tuku tuku, toini šanou: tuku tuku, kolmas šanou:
tuku tuku, nelläš šanou: tuku tuku, viijes šanou: viu vau.

- Uhtua

Yksi panou: stukun stukun, toini panou: stukun stukun, kolmas
panou: stukun stukun, nelläš panou: stukun stukun, viijes pa-
nou: viuhiv vauhin. - *Vuokkin*

Nelli sanoi: stuk stuk, vijjes sanou: sniuh snauh. - *Säämäj*

Mies mänöy mettsäh, rieskaset jälellä jeähäh.

Hihtaja, sommaj jälet jeähäh. - Oulanka

Mies mänöy mettsäh, rieskaset jälellä jeäpi. - *Uhtua*

Mies mettsäh mänöy, rieskaset (~ altahan šiat) jälellä jeäy
(~ jeäpi). - *Vuokkin*

Mies mettsäh mänöy, rieskaset jälellä jeäpi. - *Kontokki*

15 Mustu kana muñiu da punaized däitsäd (=munat) oal.

Tulihiiilet tulehmoz da pada. - Säämäj

Sinikerie punakerie puurnun täysi.

Hiiilet hinkalossa. - Oulanka

Šuomänty matala mänty, mämmimöykky männym peäššä.

Hillo. - Kontokki

Kumpi om parempi ottoa: otatko šuolta šuom munat vain
jeältä jeäm munat?

Šuolta hillot, jeältä heposen kakarat. - Vuokkin

Jeältäkö otat järñimmunat, vain šuolta šonñimmunat? - *Kuhmo*

Sinivilla sipsakorva, hatikki hatarasarvi, ei sikeyvy
sinenäh eikä poiiji polvenah.

Honka. - Oulanka

20 Mužikka mäni mettsäh, tuli kakši dorogoa, ei tiennyt kum-
bazez lähtie - läksi molembih.

Starit (=housut). - Repola

Jallatoi terväh juoksoo.

Huhu. - Salmi

Jalatoij juokšou, kieletoin kerkiey.

Huhu. - Vuokkin

Pyy lenti Pyhäjokeh - Pyhäjoki pyörimäh.

Härkin ta kattila. - Vuokkin

Läpi näkyy, lämpimäm pitäy.

Ikkuna. - Oulanka, Vuokkin

- 25 Huomenekšella kulkou kuuvela jalalla, päivän kahella jalalla, illan kolmella jalalla.

Imehniini: lapšena skammissa (=reikätuolissa) kävelöy ta vanhana šauvan keralla. - Kontokki

Perťti täyšjon omahista - et tunne enšimäistä.

Jalan tilat. - Kontokki

-Minne mänet monikovero? - Mi huoli kerittypeällä?

Joki ta mätäs. - Vuokkin

-Minne matkoat monikoveraini? - Mi on huolta hapanhuulella, kerittypeällä? - *Kiestinki*

-Pitköpasko kunna menet? - Kerittö breittö, mi sille dieluo.

Doge da niitto kouz vastavuttih. - Sroitsan Kondu

Veärät šeäret, lynkät polvet, harmoa hameh šeläššä.

Jähis. - Vuokkin

- 30 Mi on šuora vuolomatta, šilie kovertamatta?

Kaisla. - Vuokkin

Ukko uikari, pallašpeä plaikari, košešša kumartelou.

Kaisla. - Vuokkin

On šuuri vešma kylä, narodua (=kansaa) on äijä, kukot ei lauleta, i narod_ei nouššä.

Kalmizmua. - Tver Paulova

Sada sobua piäl, perze avvoi.

Kana. - Kotkatj

Ukko (≈ tukki) uija ullottau, punaperše pullottau,
šula iellä, jeä jälellä.

Kankahan kuvonta. - Kuhmo

35 Talvet hatušša, kešät hatutta.

Kanto. - Vuokkin

Ukko ullas, peä pallas, kosessa kumartau, vesiristi
kaklassa, tulitakka sellässä.

Kapussalla hämmentäy. - Oulanka

Mušta lakki lipperöini, koškeh kumartelou. - *Vuokkin*

Kykräselkä, käkräselkä, tuliseh jokeh kumartau. - *Kontokki*

Šata saltattoa - yhellä tammel laššulla šeisotah.

Villakartta. - Kontokki

Akka riiheh mänöy riihempartiini peršieššä.

Kasi. - Vuokkin

Mieš mettsäh mänöy, riiher riuku peršieššä. - *Kuhmo*

Mužikku pätsil nouzou, savakko (=sauva) perzies. - *Säämäj*

Akku patšazlavval viruu, a suanet laštias sah riputah.

Kaži pätsil viruu, händy rippuu. - Riipuškala

40 Ikkunašta akkunah poikki rautani korento.

Kattilan pankka. - Vuokkin

Tuolla moalla turkki tehäh, tällä moalla kakluš pannah.

Kattila t. pata (ostettaessa ei ole pankaa). - Kuhmo

Tuolda moalda turkki tulou, teälä kaglušta pannah. - *Rukaj*

Mieš mettsäh mänöy, šata šilmöä šeläššä.

Kesseli (=kontti) šeläššä. - Uhtua, Vuokkin, (≈ šilmeä) Kontokki,

(≈ šilmäistä) Kuhmo

Koista lähtöy - kodih kattšou, metšäštä lähtöy -
mettsäh kattšou.

Kesseli. - Rukaj

Luikkau laikkau luisten lukkojen takana.

Kieli ta hampahat. - Oulanka

Luikkau laikkau luisien lukkujen (≈ luijel lukkusien) takana.

- *Vuokkin*

- Luiskau laiskau luizien lukkuloijen tagana. - *Tunkua*
 Luistau laistau luizien lukkuloin tagana. - *Mäntys*
- 45 Karva¹ni hömmöttäy, ših (˘ šinne) pallaš pissetäh.
Kinnaš ta käsi. - *Vuokkin*, (˘ ših pallašta) *Kontokki*
 Karva¹ni töyhöttäy, šinne pallaš pissetäh. - *Kuhmo*
- Hepo hirvi (˘ hirnu), häntä torvi, šeisou pyhällä moal-
 la, pyhäm pellom pientarella.
Kirikkö. - *Vuokkin*
- Kappi šeiso kankahalla kahekšalla kantapeällä.
Kirikkö. - *Vuokkin*, (˘ kappa) *Kontokki*
- Oršikko paršikko, tšumurikko taivarikko.
Kirikkö. - *Kontokki*
- Piiterissä pilkotah, tänne laššut lentelöy.
Kirjaset (=kirjeet). - *Uhtua*
 Piiterissä leikatah (˘ veššetäh), tänne laššut lentäy (˘ len-
 netäh). - *Vuokkin*
 Piiterissä veššetäh, tänne laššut lendäy. - *Rukaj*
- 50 Valkie pelto, muššat šienenet, ken kylväy, še malttau.
Kirjan kirjutus. - *Vuokkin*
- Puum pukelo, moam makelo, heinän heikko, aijan keikko.
Kirveš, kuokka, viikateh ta vitšaš. - *Vuokkin*
 Puum pukelo, moam makelo, aijas kiekko. - *Oulanka*
- Mi šelim pertillä šeizou?
Kirveš (terü aina seinään päin). - *Rukaj*
- Mies menöy mettsäh zirkalo (=peili) selläs.
Kirves vyössä. - *Säämäj*
- Mies pirtissä, parta ulkona.
Kiukoa ta trupa. - *Oulanka*
- 55 Mušta lehmä mulleroi¹ni šuuren korvon vettä (˘ vettä
 korvosev) vetäy.
Kylyn kiukoa. - *Vuokkin*, (˘ mumeroi¹ni, täyven...joi) *Repola*

Mušta lehmä mulleroiⁿⁱ, veti vettä korvoseh. - *Kuhmo*

Lyhyt akka lylleröiⁿⁱ, pakšu akka palleröiⁿⁱ, vettä korvosev vetäy.

Kylm kiukoa. - Vuokkin

Ukkoⁿⁱ ryötäkköⁿⁱ, kivikesseli šeläššä, šaan korvuo vettä juou.

Kylm pättši. - Rukaj

Harakka hatšistelekše, pitkäpyrstö puistelekše.

Kiukoan havu. - Vuokkin

Tuli tuuhakka metsšäštä, otti kullat, otti mullat, otti ikuset hopiet.

Kiukoan havu. - Vuokkin

Tuli tuuttero metsšäštä, otti kullat, otti mullat, otti huokehet hopiet. - *Suomussalmi*

Tuli tuthuri (≈ tunduri) metsšäštä, otti kullat, otti mullat, otti huogehet hobiet. - *Rukaj*

Ottau kullat, ottau mullat, ottau hienot hobdat. - *Rukaj*

60 Pöpön (=karhun) jalka kiukoašša, pöpön jalka karšinašša.

Kiukoan havu. - Vuokkin

Pöpöi da Matoi yhteh loukkoh kävväh.

Havu da leibylabdu. - Säämäj

Lampahat lahen takana (≈ lähellä) šyyväh kultaista kullo, helietä (≈ hopijaista) heinäampeätä.

Kiukoa ta hiilet. - Vuokkin

"Kunne šie lähet viäräpiä", a viäräpiä že šanou: "Tulet šie jälleššä madokassa".

Koukku da havu. - Tver Paulova

Riižua (=punaruskeata) hebuo tahnut (=karjasuoja) täyzi, voronttšu (=musta) hebo menöy, kai ajau.

Koukku, koukul hiilet viet. - Kotkatj

Täyzi pättši pärpätsšyšty, vorontš tulou, kaj_ajau. - *Nekkula*

- 65 Kukkaro kuudessa, helykivi juuressa.
Hoira haukkuu riistoa. - Oulanka
- Kattšou, kattšou, ei silmie värväytä.
Korvo ta korvon korvat. - Oulanka
- Yöt huutau, päivät huutau, ehätyštä ei šoa.
Koški (≈ köynäs). - Uhtua
- Yöp päivät huhuou, veneht ei tuuva. - *Vuokkin*
- Yöt huhuou (≈ huutau), päivät huhuou (≈ huutau) - ehätyštä
 ei šoa. - *Vuokkin*
- Yöt huutau, päivät huutau, vaštuuta ei šoa. - *Vuokkin*
- Yöt huhuou, päivät huhuou, a venehtä ei tuuva. - *Kontokki,*
Rukaj
- Mäki täyši mäsräpäitä, noki nóprakkanenie.
Kuhilahat. - Vuokkin
- Kaksi kantuo merellä, toiini nousou, toiini laskou.
Kuu ta päivä. - Oulanka
- Kakši kantoista merellä, upotah ta kupletah. - *Vuokkin, Kuhmo*
- 70 Ed ota veitšsel edgo kynnel.
Kuu paistau. - Säämäj
- Alla ähkäy, peällä löyhkäy.
Kylyššä kylvetäh. - Oulanka, (≈ ahkau) Vuokkin
- Lyhyt ukko lylleröiini, kaikki pillut kattšou.
Kynnyš. - Vuokkin
- Tšiu tšau tšolovańnikka, vaškiini kapakka.
Käsaštie. - Kontokki
- Mi om mustu ku lindu, poikki joves kätt andau?
Käzaštii. - Säämäj
- 75 Oškaine orrel, Simenäine seinäl, Vaškaine vuarnal.
Käzipaikku, tšuasut (=kello), orrem piäs taigin pastettau. - Kotkatj
- Oškaine orrel, Vaškaine voarnal, Simenäine seinäl.
*Trubalaidu (=räppänen sulkulautu), käzipaikku rippuu voarnal, ob-
 razu (=ikoni) tšupus. - Säämäj*

Vaški vaaralla, koški kooralla (=mäellä).

Käzastie (=ovipielessä riippuva vesisäiliö käsien pesua varten). - *Rukaj*

Is kras krapisou - ta itse tšuppuh tšurvistuu.

Latetta pyyhitäh, vašta. - *Kontokki*

Karvańi alta kattšlou, nilapeätä nielläkšeh.

Lammaš ta vuonna. - *Vuokkin*

80 Tuli šeämeššä palau, valkieta vilkuttau.

Lamppu. - *Kontokki*

Lihaińi lihaista syöy (~ syöpi), lihasella (~ lihasalla) lippahalla.

Lapsi imöy tissie. - *Oulanka*

Lihaińi lintu istuu lihasella lippahalla, lihaista likettelöy.

- *Oulanka*

Etulukku, takalukku, Ruotšin lukku lattiešša.

Lattiešša oksanreikä. - *Vuokkin*

Möll'ikkö mäkeh nousi (~ nousou) peän kahen, kahekšaj jalan, nellän šilmäm möllärehen.

Šivatta, vasikka vatšašša. - *Vuokkin*

Mölläkkä mäkeh nousi, kahem peän, kahekšij jaloin, nellän šilmäm möllärehen. - *Vuokkin*

Nellä kantau, nellä antau, kaksi kuulou, kaksi näköy, kaksi taivasta viiltäy.

Lehmä. - *Oulanka*

Nellä antau, nellä kantau, kaksi kattšou, kaksi kuntelou, yhdellä koirie hošou. - *Vuokkin*

85 Nellä neittä niemem peäššä, yhteh kušellah käyväh.

Lehmän nähñit lypsöässä. - *Vuokkin*

Nellä neitoista niemessä, yhteh renkih (=kiuluun) kussah.

- *Oulanka*

Nellä neitsyttä yhteh kohti kušella käyväh. - *Kuhmo*

Nellä tšikosta, yhteh loukkoh kuššah. - *Rukaj*

Nellä neitsyttä yhteh kuoreh (~renkih) kuššah. - *Rukaj*

Hoapa halie, koivu kolie, yhteh juuret juossah.

Lehmän sarvet. - Oulanka

Hoapa halie, koivu korie, yhteh juuret juoššahattši.

- Kiestinki

Harakka hatsistelou, pitkäpyrstö puistelehtau, louheh muniu, vuoreh voarah, kahen kall'ivon keskeh.

Leipäpelkka (=leipälapio), leipie uunih pannah. - Oulanka

Mikä on tehty mińnim mańnin, miikim moakim mahtavašti, kešäruohošta kerätty, tšinitty tšinikivellä, voijettu voaram mussikoilla?

Lehmän šitta. - Kontokki

Istu hoapana havolla, vesilintu vempelellä - šuutoin šöi, keätöin ampu.

Lumi šulau kannolta. - Kontokki

90 Luińi lukku, puĩni avoan.

Puulusikka ta šuu. - Vuokkin

Mi pertis năgymătöi?

Lămmy. - Kotkatj, Nekkula

Yksi hiiri, kakši häntöä - ken šen kenkän arvoau?

Löttö. - Vuokkin

Luińi lukku, verińi vittu.

Malina (=vadelma). - Vuokkin

Kiveltäkö kiiltäjän vain aijarravošta kattšojan (ottaisit)?

Mato ta hepokka (=käärme ja mesimarja). - Vuokkin

95 Akka allašta pitäy, ukko taltalla takou.

Mełłittšä (=mylly). - Vuokkin

Pikku mieš nenä nykerö, liinapaijašša liikkuu.

Mettšikana. - Vuokkin

Mi seinäl ei pyzy?

Jăittšy (=muna). - Kotkatj

Mi seinäl rippumatoi? - Nekkula

Ovetoin aitta, ruokoa täysi.

Jeälittšä (=muna). - Vuokkin

Ovetoi aittu, ruogoa täyzi. - *Säämäj*

Kattila mäjellä kiehuu, ilmam puitta puikkoloitta, kokkien kohentajitta, pavaritta paistajitta.

Muurahaiskeko. - Oulanka

Kattila mäjellä kiehu, ilmam puitta, keittäjittä, pavaritta paistajitta. - *Vuokkin*

Kattila kiehuu kankahalla, kuren kakla kattilašša, ilmam puijen kohentamatta. - *Kuhmo*

Kattila kiehuu kankahalla ilmam puitta, tulitta, kokitta, kohentajitta. - *Repola*

100 Kattil kiehuu tulettomal pätšin eil.

Kudžoimätäs (=muurahaiskeko). - Säämäj

Kyyröi kyndäy mustat länget peäs.

Najjah mužikku da akku. - Säämäj

Keški on ku kesrä, varši on kuv vašta, häntä on kun hiirellä.

Nakris. - Vuokkin

Kimaleh kirguu kivizel palačil.

Nagris paukahtau pätšis. - Säämäj

Pikku lintu liinahäntä läpi šeinäl lentelöy.

Niekla ta rihma. - Kiestinki, Vuokkin

Pikku lindu lendäy läbi seinän, liinuhändy perzies. - *Säämäj*

105 Hebońi raudańi, händä liinańi.

Niegla. - Rukaj

Lampahat lahem perällä, keritty oinas kesellä.

Nuotta. - Oulanka

Koissa kolahti, rannassa rävähti, sinisotkat selällä.

Nuotta: koissa kolahti, kul lähettih niin ne kolisti, rannoissa rävähettih kun nuotta otettih veneheh ta potkettih niin ne oli sinisotkat selällä ne kohot. - Oulanka

Kirikkö otettih, ikkunat sih jeädih.

(Nuotta nostettiin, avannot jäivät.) - Säämäj

Puujalka, kivikapie, läksi šoita šotkomah, meren vettä vellomah.

Nuotalla kul lähetäh. - Vuokkin

Puukenkä, kivikapie, läksi šoita šotkemah, merev vesie vellomah. - *Vuokkin*

- 110 Rokka on kypši, kalat on uuvet (=raa'at) ta kakšišoarai (=kaksihaarainen) kapusta.

Nuotta. - Kontokki

On perti šeizou, ei ole ni ikkunua ni ovie, a täuži perti on eläjie.

Ogurtša (=kurkku). - Tver Paulova

Šiit on šata šanttšie, tuhat tunttšie yhellä vyöllä vyyhettynä.

Olkikupo. - Kiestinki

Enšin ov vapa, vavan nenäššä naru, narun nenäššä on šurma.

Onkittau onkella. - Kontokki

Keh katšot enšimäkše kun tulet taloh?

Opresah (=ikoniin). - Vuokkin

Taloh kum mänet, mih enšimäkši katšahat? - *Kuhmo*

- 115 Nirajau narajau, seinällä seisou, koissa syntyy, metšässä kasvau.

Ovi. - Oulanka

Metšäššä kašvat, koissa šyntyt, šeinällä šeisou ta karajau.

- *Vuokkin*

Lemmellehti lekahti - kaikki kanša katšahti.

Ovi. - Vuokkin

Lembilaudu lekahtah, kai ilmu katšahtah. - *Säämäj*

Tšulkkamo tšupušša, tšupihiri tšulkkamošša.

Pakšun olija naiini. - Vuokkin

Tšulkkavo tšupus, tsubihiiri šydämes. - *Poraj*, (~ sydämes) *Säämäj*

Aitta alla, mylly peällä, tiuhkumettšä myllym peällä,
tiuhkumettšäššä orava.

Peä, tukat, täit peäššä. - Vuokkin

Aittu alle, mylly peäle, vihkimettšy myllym peäle.

Vattšu, suu da tukat. - Säämäj

Nokkah nopsahti, kantah tähtäi.

Pieru. - Vuokkin

120 Šuu šuuri, kita levie, peäššä kakšipäini noakla.

Pihet. - Repola

Tšuuto kummalla ajau, kamalalla kaikottau.

Polkupyörä. - Vuokkin

Kieletöim mieletöim moailmav viisaš.

Pesmeini (=puntari). - Vuokkin

Onši puu, rämäkkä rauta, onnettoman olkapeällä.

Pissoali, "hienotina"(-niminen pyssy).

Puum pivuš, lohellankam pakšuš, joka okšan noutau.

Puun šeämi. - Vuokkin

125 Eis kiverä, toas kiverä, onnen kiverä, ei niin kiverä olekkana.

Pyssy. - Oulanka

Pyhä neitšyt pyörittäy, voidu vakkah valmistau.

Pyöhtin. - Säämäj

Akka aittah mänöy kasim peä kainalošša.

Pyöhin ta härkin. - Vuokkin

Ämmäm perše äräjäy, kun tuuralla tunketah.

Pyöhin ta härkin. - Kontokki

Ämmäm perše ärisöy, muorim perše murisou. - *Kuhmo*

Šika röhiy šillan alla, šairaš šohiu šauvalla.

Voin pyöhitšömiini. - Vuokkin

130 Ukko ul'laš, peä pal'laš, koškeh kumartelou.

Pyöhin ta härkin. - Vuokkin

Kuore koatu kall'ivolla, ei lähe veitšín, ei kirvehin.
Päivämpaisto. - Vuokkin

Rašva koatu kall'ivolla, ei lähe nuollen, ei vuollen. - Vuokkin

Rašva koatu latt'ielä, ei lähe pešömällä, pyyhkimällä, vuolomalla, veštämällä. - Repola

Pitkä vittša pihlajaini ympäri kylän käypi, kyläm peäh kyykistyy.

Päivä. - Vuokkin

Ukkoni ryötäkköni tšupušša kyrtšyttäy, kaksi kazaa šuušša.

Pättši; ennen oldih kivipätšit i orred oldih, pität, poikki perttilöistä. - Rukaj

Kulkou, kulkou, toisej jälki tuntuu, toisen ei.

Reki tä veneh. - Vuokkin

- 135 Kontie korolla (~ kololla) šeisou yksi jalka peršieššä.
(Sauvalla varustettu kansi, jolla savupirtin räppänä avataan ja suljetaan.) - Vuokkin

Yksi šilmä Siitarilla, šeki šeipähän nenäššä.

Riiher reppänä. - Kontokki

Rautani riihi palau, käki peällä keäntelekse.

Riehtilä (=paistinpannu), kakkaroa (=ohukaisia) paisetah. - Vuokkin

Raudani riihi palau, kägi peällä keändeleikše (~ keändeliydy).

- Repola

Nošša nošša, pissä pissä, kun ei männe, nuole piä.

Nieglah pujotuš rihman. - Tunkua

Talvel uuzi mutšoi, a kezät leskenny.

Riihi. - Kotkatj

- 140 Kontie korolla seisou, kolme jalkoa persiessä.

Rukki. - Oulanka

Kontie korolla šeisou kolme jalkoa peršieššä. - Uhtua

Kukko puušša, šuolet moašša.

Kun kertoamma rihmoa; šuolet moašša = kaksi keröä. - Uhtua

Tetri puušša, šuolet moašša, itše lauloa kukertau.

- Vuokkin

Mit ov viirut voaram peällä?

Rukki, rukin nyörit. - Vuokkin

Repo juossa retkutteli kullaista kujoa, hopijaista tietä myöte.

Rukin virvet. - Oulanka

Orih juokši, ottšah nuoli, reki vieri, tie täräsi.

Rukki. - Kontokki

145 Nippiy näppiy, käyvä käššiy, pikku henkšelit šeläššä.

Rukilla kesröäy. - Uhtua

Nippau nappau, käyvä käppäy, pikku henkšelit šeläššä. - *Vuokkin*

Pojat purttšapeät, tyttäret verikynnet.

Rukim pattšahat ta šiiä ne lankahampahat. - Vuokkin

Loukko moah, toini taivahah, tuli ta vesi kešellä.

Samovoara. - Vuokkin

Mužikkane on ku tublikkane, sobazet ku sruunazet, jalgazet ku nybläzet, kävellä ei voi.

Samavuaru. - Salmi

Tšoma tšupus, perze paskas.

Samvoaru (hiilet alla). - Säämäj

Tšoma tšupus, vezi nenäs tippuu. - *Kotkatj*

150 Akka alla, ukko peällä, karvatöppöni välissä.

*Šeinähirret kum pannah šammalta välih. - Vuokkin, (~ karvalappu-
ni) Kontokki, (~ kakši karvaista) Kuhmo*

Ukko akka peälekkäh, mušta tšyppy kežeššä. - *Rukaj*

Ken irvistelou enšimäkše kun taloh tulet?

Šeinän rako. - Vuokkin

Levie latšakka, pitäm prötykkä, muššam mukelo.

Šiivilä, pyöhin, patani. - Vuokkin

Kilketti tinaäni kesrä katajaisen kuoren alla.

Šilmät. - Vuokkin

Tinaini kezrä tinteröittäy kadajaizen kuoren alla. - *Tunkua*

Minne vieröy šinikerä, šinn,et peäše šinä ikänä.

Šilmät. - *Vuokkin*

155 Kakši oravao, orrešta peälittši toratah.

Šilmät. - *Uhtua*

Kakši kullaista käkie yli orren kattšelow.

Šilmät. - *Vuokkin*

Pikkaraine gurbuselgy, kai pellođ d'uoksou, kodih tulou,
talved viruu.

Širpi. - *Kotkatj*

Musta on kum pappi - eikä ole pappi, kiiltäy kun nappi
- eikä ole nappi, lentäy kul lintu - eikä ole lintu.

Sittalotikka (=sontiainen). - *Oulanka*

Kiiltau kun nappi - eikä ole nappi, moah mänöy kun tappi - eikä
ole tappi, jorajau kum pappi - eikä ole pappi. - *Vuokkin*

Kiiltäy kun nappi - ei ole nappi, pörräy kum pappi - ei ole pap-
pi, moaha mänöy kun tappi - ei ole tappi. - *Vuokkin*

Kellä ensimäkse kättä annat kun tulet taloh?

Oven skeäkä. - *Oulanka*

Ketä vieraš kättelöy ensimäkse kum pirttih tulou? - *Vuokkin*

Kellä annat ensimäkse kättä kun taloh tulet? - *Vuokkin*

Taloh kun tulet, kellä ensimäkši kättä annat? - *Kuhmo*

Kellä enzimäkši kättä andau kum mieš perťtih tulou? - *Rukaj*

160 Viron uuhi, Saksal lammas, löi kynttä kynnykseh, ko-
putteli kovan eteh.

Skokuna (=sammaikko). - *Oulanka*

Viron uuhi, Šaksal lammas, tulou koppijen kotih, taputellen
tanhusie. - *Vuokkin*

Lauttañi lahelta tulou, lautan täyši laulajaista.

Šoršampoikovoh. - *Kontokki*

Nellä velleštä yhen hatunn,alla.

Stola (=pöytä). - *Rukaj*

Nelly miesty seizou yhten katon oal. - Säämäj

Arvoa mi on nell'ijalka pertissä.

Stola. - Kontokki

Ikkunašt, ei šovi isoštana vain aijarravošta šopiu pienemäštäki.

Stolalauta. - Vuokkin

Ikkunašta ei šovi, aijarravošta šopiu. - Kuhmo

165 Ikkunašta šopiu, aijarravošta ei šovi.

Stolaj jalat. - Kuhmo

Keätöij jalatoin, yhkäy ähkäy, kiukoalla noušou.

Taikina. - Vuokkin

Keätöij jalatoin - kiukoalla noušou. - Kontokki

Keätöij jalatoin, yhkäy ähkäy, kiukoalla noušou, kivikesseli seläššä. - Kuhmo

Nitškau nätskau nilomal tungou.

Taigina. - Säämäj

Isä tappo ilvekšen, luuk karisti kankahalla, verev vuuvatti kotih.

Tervahauta. - Suomussalmi

Kankahalla luut katko, kotih veret vuuvatteli. - Oulanka

Juurikka joven takana, šatašarvi kankahalla, puuv voiije, venoser rašva.

Terva. - Vuokkin

170 Pitempi pitkie puita, matalampi moaheiniikköitä.

Tie. - Oulanka, (~moaheiniikkyö) Kontokki

Pitempi on pitkie puita, madalampi om moaheinie. - Rukaj

Viisi mieštä Miettolašša, jäletyštä aššutah, aškelešta aškeleh, yksih jalan šijoih.

Tikutuš. - Vuokkin

Nellä orihta (~hepuo) tallissa, viiješ tallie kiertäy.

Tikutuštikut. - Vuokkin

Nellä orihta tallissa, yksi ympäri kiertäy. - Kontokki

Nellä tikkuo rississä ta viiješ ymbäri kiertäy.

Tikutus. - Repola

Šuu šuuri, kita levie, peäh ol lyöty Pántin noakla.

Paimenen tuohitorvi. - Kontokki

175 Kiukeroiáni, kaukeroiáni, kaikki pellot paskantelou.

Tširppi. - Oulanka

Kiikeröiáni (v kiekeröiáni) koakeroiáni - kaikki pellot paškantau.

Toahhanko (=lantatadikko) t. tširppi. - Vuokkin

Pikkaraáne makaraáne, kaikem pellom paššandi. - *Tver Paulova*

Yöp päivät leikkoau, ei laštuista lähe.

Tšoassut (=kello). - Vuokkin

Yöt päivät veštäy, laštuo ei šoa. - *Vuokkin*

Yöt veštäy, päivät veštäy, laštumušta ei šoa. - *Vuokkin*

Yöt takou, päivät takou - laštuo ei šoa. - *Vuokkin*

Yöt loukuttau, päivät loukuttau, päissärtä ei peäše. - *Kontokki*

Yöt roadau, päivät roadau, laštuo perällä ei tule. - *Paatene*

Kukko puušša, šuolet moašša, lauloa kukertelou.

Tšoassut. - Vuokkin

Kieletöim mieletöin, moailmav viisaš.

Tšoassut. - Uhtua

Yöt loukošša lotkottau, päivät reijellä retkottau.

Oven tsäppi. - Vuokkin

Päivät reijellä rötköttäy, yöksi loukkoh lotkahtau. - *Vuokkin*

Päivät reijellä retkottau, yöt loukošša lotkottau. - *Vuokkin*

Päivär rippuu, yäl loukoštu pakittšou. - *Nekkula*

180 Kulkou kun kujuri, matkoau kun majuri, ijän kaiken isvo-
talla, polven kaikem potvotalla.

Tšuna (=kelkka). - Vuokkin

Jänis juoksi tietä myöte, pirpetteli pihasio myöte,
pistih pinol loukkoseh, hajaut_ajjar rakoseh.

Purku (=tuisku). - Oulanka

Jänis juoksi jeätä myöte, piipatteli pinuo myöte, pisti peäh
pinor rakoh. - *Oulanka*

Kirpun šuuruš - jykiempi hevoista.

Tulikyven. - Vuokkin

Akar rättsinä aijalla - täitä täysi (~ täytenä).

Tähet taivahalla. - Vuokkin, Kontokki, Repola

Akar rättsin_{ajjal}, täidy täyzi. - *Säämäj*

Hepo hirnu Hiijem meällä (~ moalla), teälä vall'ahat vapisi, teälä länket läimähteli.

Ukoj jyry (=ukonilma). - Vuokkin

Hepo hirnu Hiijemmoalla, tänne vall'ahat valottih, tänne länket läikähettih. - *Kontokki*

185 Piiterissä pino koatu, tänne jyrähyš kuulu.

Ukon jyry. - Kontokki

Ikkunašta mahtuu, a pertt'ih ei mahu.

Valkki (=uittosalko nuotalla). - Rukaj

Kobrah syndyy, kirikköh ei synny. - *Säämäj*

Mi pertis taboamatoi?

Kuvahaine (=varjo). - Nekkula

Peršien herkku, peršien tarvis, peršieh ei šovi.

Vašta. - Vuokkin

Kantaja ei vaivu, kannettava vaipuu.

Veneh ta šoutaja. - Vuokkin

Kannettava vaipuu, kantaja ei vaivu. - *Kontokki*

190 Korppi lenti korver rantoa - vesi šiiiveštä tširahti.

Vesi airoista tippuu kun šouvetah. - Vuokkin

Juoštej juomah mänöy, juoštej juomašta tulou, moalla šeisattuu kušella.

Veneh. - Kuhmo

Leikkoau leikkoau, ei tule veri, ei jeä jälgi.

Veneh. - Rukaj

Ettšiy ettšiy, ei (~ eikä) toivois löytävän.

Verkom paikkoaja. - Vuokkin

Ettšiy ettšiy - hyv_{ois} kun ei löytäis. - *Vuokkin*

Puhe šynty puun šisäštä, rokka reisiev välistä, makie pala peršieštä.

Viina puunassakašša, kun kulettih; maito lehmän nännissä; jeälittšä (=muna). - Vuokkin

- 195 Vessattimet, vellattimet, poikki pellom pötköhännät, läpi riiher ripsuhännät.

Priusa (=varsta), harava millä liikutellah, liyhtehet. - Oulanka

Koprissat nin kopran täyši, levität nin lehon täyši.

Lampahav villa. - Vuokkin

Levittäy nil lehon täyši - kopristau nin kopran täyši. - *Vuokkin*

Karvani on ku hattara, pyörie on kum makkara, akar reijellä pötköttäy, reikäh männä ötköttäy.

Karttajas (=villaleve). - Oulanka

Voaksam pivuš, makkaram pakšuš, reijällä venyy, reikäh vetäy.

- *Vuokkin*

Korttelim pituvuš, makkaram pakšuš, reijellä venyy, reikäh vetäy.

- *Vuokkin*

Korttelim pivuš, makkaram pakšuš, reijällä rötköttäy, reikäh vetäytyy. - *Kontokki*

Joven šuušša on šuuret nurmet, kahem puolen kaijat šalmet; šitä ei niitä niittorauvat eikä šyö šotaheposet.

Vittu. - Suomussalmi

Akka tšupušša, muna vitušša.

Voasšanassakka. - Kontokki, Kuhmo

- 200 Šie tšikkon šinnepäin, mie tšikkon tännepäin, yhteh yökše mänemmä.

Vyö t. peretnikän nahmot (=esiliinan nauhat). - Vuokkin

T I E D O N A N T A J I S T A

Niiden henkilöiden luku, joilta kirjamme sananlaskut ja arvoitukset on merkitty muistiin, nousee toiselle sadalle. Joidenkin puheesta on siepattu vain muutama, joiltakin on saatu kymmeniä. Seuraavassa mainitaan ne tiedonantajat, joilta ainesta on eniten saatu, ynnä eräitä muita tietoja.

OULANKA: Tatjana Rovaniemi, ent. Saikov, o.s. Arhipov, synt. 1897 Vartielammissa, eli 1918-24 Soukelossa, v:sta 1926 Kemissä. (Muistiinpanot v:lta 1972.) - Marina Takalo, synt. 1890 Taavossa, tullut v. 1922 Suomeen, jossa asui enimmän ajan Kuusamossa, viimeksi Kemissä, kuoli 1970. (Muistiinpanot vuosilta 1951, 1965-1967.)

KIESTINKI: Ulla Muistama, ent. Uljaana Moisseijeva, o.s. Pessikova, synt. 1899 Sohjanansuussa, naimisissa Pistojärven Kiimaisvaarassa, tuli 1944 Suomeen, josta 1948 Ruotsiin, kuoli 1974. (Muistiinp. 1952 ja 1956.)

UHTUA: Tatjana Tikanoja, o.s. Pappinen l. Popov, synt. 1894 Jyvöälähdessä, asui Uhtualla 1917-1922, elää Paltamon Mieslahdessa. (Muistiinp. 1966, 1972.)

VUOKKIN = Vuokkiniemi: Moarie Kyyrönen, o.s. Lesonen, synt. 1883 Venehjärvessä, asui 1903-1944 Vuokkiniemen Pogostalla, sen jälkeen Suomessa, viimeksi Paltamossa ja Lapualla. (Muistiinp. v:sta 1951 alkaen.) - Aleksi Petrinpoika Seppänen, synt. 1900 Pogostalla, ja hänen vaimonsa Santra, synt. 1896 Pogostalla, tulleet 1944 Suomeen, jossa elävät Kauhajoella. (Muistiinp. 1972 ja 1976.)

SUOMUSSALMI: Moarie Huotarintyttö Karhunen, o.s. Huovinen, synt. 1893 Kuivajärvessä, jossa elää. (Muistiinp. v:sta 1954 alkaen.)

KUHMO: Iivana Ahtonen, synt. 1894 Vartiuskylän Rimmillä, jossa eli elämänsä, kuoli 1973. (Muistiinp. vuosilta 1966-1972.)

KONTOKKI: Nastassie (Nasti) Huotarinen (-Aittavaara), synt. 1885 Akonlahden Kuikalla, asui v:sta 1922 Suomessa eri puolilla, viimeksi Kuhmossa, jossa kuoli 1973. (Muistiinp. vuosilta 1953-1972.) - Edellisen veljenpoika Vilho Jyrinoja l. Jehrimäini Vasselei, synt. 1901 Akonlahden Kuikalla, muutti 1922 Suomeen, 1948 Ruotsiin, kuoli 1956. (Muistiinp. vuosilta 1951-1956.)

SUIKUJ = Suikujärvi: Vasili Fofanoff, synt. Lehdon kylässä, elää Petroskoissa. (Muistiinp. 1968.)

RUKAJ M = Rukajärvi Miinoa. Tämän kylän esimerkit on erotettu M-merkillä muista Rukajärven tiedoista sen vuoksi, että Miinoan kieli kuuluu jo selviin pohjoiskarjalaisiin eli vienalaismurteisiin, joiden tuntomerkki on soinnillisten g, d, b, z, ž -äänteiden puuttuminen.

RUKAJ = Rukajärvi: Darja Ivanovna Nikitin, o.s. Romanov, synt. 1905 Ondarvessa, ja hänen miehensä Levo Timofejevitš Nikitin, synt. 1906 Ondarvessa, jossa molemmat elävät. (Muistiinp. 1972.) - Oleksandra (Sanni) Samulinen, o.s. Parfentjev, synt. 1890 Suuressajärvessä, eli 1910-1922 Tšolmossa, asuu Kuhmossa. (Muistiinp. 1967, 1972 ja 1976.) - Ne muistiinpanot, joissa pitkä a on säilynyt kaikissa asemissa (maa, kalaa) ja pitkä ä ensi tavua kauempana (leibää), ovat Ondarvesta, muut Suurestajärvestä.

PAATENE: Timo Jefimovitš Turujev, synt. 1875 Sellin kyläryhmän Pogostalla ja siellä elänyt. (Muistiinp. 1943-1944.) Häneltä olevissa esimerkeissä pitkiä a ja ä -vokaaleja edustavat avoimempina ääntyvät ää ja εε -vokaalit (mää, leibεε); näin on myös Paatenen kyläryhmän (muistiinp. 1944 ja 1972), Suontelen (1972), Särkijärven (1944 ja 1972), Mäntyniemen (1972) ja Salakovaaran (1972) tiedoissa. Sellin kyläryhmän eteläkylissä Suvipäässä ja Präkkilässä näissä tapauksissa on oa, eä (muistiinp. v:lta 1944 ja 1972). Pieni osa esimerkeistä on Karjalan Maaselästä ja Petkelniemestä, joiden murre - mm. sibilanttien edustus - liittyy likeisesti Mäntyselän murteeseen.

MÄNTYS = Mäntyselkä: Okso (Senja) Jevsejev, o.s. Makarov, synt. 1903 Saajärvessä, tullut 1944 Suomeen, jossa elää Laukaassa. (Muistiinp. 1976) Muutamia esimerkkejä on muistakin kylistä, kuten Kumsjärvestä, Juustjärvestä, Keltoselästä ja Pyhäniemestä (vuodelta 1944).

PORAJ = Porajärvi: Trofim Mikunpoika Jevhtonen l. Jesta-fejev, synt. 1890 Kuutamolahdessa, siirtyi 1944 Suomeen ja 1948 Ruotsiin; kuoli 1968. (Muistiinp. 1944, 1946, 1947 ja 1955-1965.) Pienempi osa tiedoista on Jänkäjärven, Soutojärven, Roikonniemen, Klyššinvaaran, Soimivaaran ja Kostamuksen kylistä (muistiinp. enimmäkseen v:lta 1944).

TVER: Jevdokija (Oudi) Ivanovna Iljina, o.s. Prokkitševa, synt. 1924 Puasinkoissa, jossa elää. (Muistiinp. 1971.) - Natalie Nikititšna Lokotšinskaja, synt. 1911 Zaharovalla, naimisissa Tšuakussa. (Muistiinp. 1971.) - Darja Ivanovna Makarova, o.s. Prokkitševa (Jevdokija Ivanovnan sisar), synt. 1921 Puasinkoissa, asui viikoksi Petroskoissa, jossa kuoli 1973. (Muistiinp. 1966.)

SALMI: Paraskeva I. Paša Ondreuna Nurmela, o.s. Kuikka, synt. 1897 Tulemalla, jossa eli vuoteen 1939, asuu nyk. Siilinjärvellä. (Muistiinp. 1976.)

SÄÄMÄJ = Säämäjärvi: Anni Molosofkin, o.s. Hovaton, synt. 1899 Timohpielu-nimisessä kylässä, muuttanut 1921 Suojärven Ignoilaan, elää Siilinjärvellä. (Muistiinp. 1975-1976.)

VITELE: Aleksandra Kuikka, o.s. Košesova, synt. 1896 Rajakonnussa, asunut v. 1918-1939 Salmin Kirkkojoella, elää Siilinjärvellä. (Muistiinp. 1976.)

SROITŠAN KONDU: Marija Nikolajevna Rjäpkova, synt. 1917 Kardažen kylässä, elänyt enimmäkseen Syrjän kylässä. (Muistiinp. 1972.) - Sroitšan Konnun omalaatuisen murteen tuntomerkkejä olen käsitellyt aikakauskirjassa Finnisch-ugrische Forschungen 40 s. 259-277.

Castrenianumin toimitteita

1. Erkki Itkonen, Terho Itkonen, Mikko Korhonen, Pekka Sammallahti: Lapin murteiden fonologiaa. 1971.
2. Pekka Sammallahti: Material from Forest Nenets. Grammatical Sketch, Two Short Texts, Vocabulary. 1974.
3. Pertti Virtaranta: Vienalaisia lastenlauluja. 1973.
4. Mikko Korhonen, Jouni Mosnikoff, Pekka Sammallahti: Koltansaamen opas. 1973.
5. Seppo Suhonen: Liivin kielen näytteitä. 1975.
6. Viljo Nissilälle 21. 8. 1973.
7. Lauri Posti ja Terho Itkonen (toim.): FU-transkription yksinkertaistaminen. 1973.
8. Eero Kiviniemi, Ritva Liisa Pitkänen, Kurt Zilliacus: Nimistöntutkimuksen terminologia, Terminologin inom namnforskningen. 1974.
9. Seppo Suhonen: Lähisukukielten muoto-oppia ja lainasuhteita. 1974.
10. Eila Hämäläinen ja Kaisu Juusela (toim.): Castrenianum. 1975.
11. Eila Hämäläinen und Kaisu Juusela (red.): Castrenianum. 1975.
12. Vienan runonlaulajia ja tietäjiä. Aatu Kurosen (1907), Petri Lesosen (1908) ja Iivo Marttisen (1908) muistiinpanot. Julk. Helmi Virtaranta. 1975.
13. Suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen symposiumi Petroskoissa 26.—27. 3. 1974.
14. Pekka Sammallahti: Sodankylän saamelaisten entistä elämää Elsa-Marja Aikion kertomana. 1975.
15. Pertti Virtaranta: Karjalaisia sananlaskuja ja arvoituksia. 1976.

Jakelu: Suomalais-ugrilainen Seura
Snellmaninkatu 9—11, 00170 Helsinki 17

ISBN 951-45-0889-0

ISSN 0355-0141